MILOSLAV STINGL

AVENTURA MARILOR CĂPETENII INDIENE

În românește de
MARGARETA și JEAN GROSU

EDITURA MERIDIANE
București, 1974

MILOSLAV STINGL
Indiáni na válečné stezce
Naše vojsko
Praha 1969

NU NUMAI DESPRE GEROMINO

Eram în plină inimă a Statelor Unite ale Americii, în îndepărtata Oklahoma, la Fort Sill. Treceam prin micul cimitir unde se află îngropați membrii unuia dintre cele mai curajoase triburi de indieni din America de Nord, acela al apachilor. M-am aplecat asupra modestelor lespezi funerare. Una dintre ele purta un singur nume : „Geromino". Geromino, cel mai viteaz și mai înțelept luptător al acestui trib.

Ce știu azi oamenii despre acei sute și mii de eroi, lipsiți de patetism și de romantism, ai războaielor purtate de indieni ? Ce știu despre răscoale și rebeliuni, despre toți acei care au pornit la luptă pe pămînturile marii și îndepărtatei Americi de Nord, pentru a-și apăra țara și poporul ?

Este adevărat, în America de Nord mai trăiesc și astăzi indieni. Dar aceștia sînt altfel. S-au schimbat întocmai cum s-a schimbat și continentul lor. Tocmai ei au fost aceia pe care i-am căutat în Canada și în Statele Unite, în cursul unei lungi călătorii etnografice în jurul lumii. Nu m-am oprit însă numai la încercarea de a cerceta viața indienilor de astăzi ; ca și aici la Fort Sill, în Oklahoma,

am căutat mormintele însemnate și lăcașele funerare, adeseori necunoscute, ale eroilor indieni. M-am pornit pe urmele celor mai vestiți războinici ai indienilor nord-americani, am vizitat muzee, am scormonit prin arhive, am privit cîmpurile de bătălie, cetățile și forturile pe jumătate ruinate. Am vrut să descopăr povestea adevărată a acelora care au adus indienilor nord-americani renumele unor luptători plini de vitejie. Călătoria mea a început acolo unde a început descoperirea și cucerirea Americii de Nord, unde au izbucnit primele războaie dintre indieni și intrușii europeni — pe coasta de răsărit a Americii, la Atlantic.

Primii vizitatori ai părții de nord a lumii noi cunoscuseră America doar din vedere. Bătuseră la porțile ei, fără a le deschide. După ce acostau pe undeva la țărmuri, nu după multă vreme navigau înapoi spre patrie.

Între timp, în cealaltă parte a Americii, cea pe care azi o numim America Latină, erau cucerite teritorii uriașe și se întemeiau colonii, — mai ales de către spanioli ; acestea sporeau în chip nemăsurat bogăția puterilor europene, care smulseseră indienilor America Centrală și America de Sud. Spania a fost aceea care s-a îmbogățit înaintea tuturor iar Marea Britanie, care-și supraveghea bănuitoare dușmanul și concurentul cel mai periculos la vremea aceea, a înțeles foarte clar de unde izvora bogăția.

Walter Raleigh, globtroter și navigator britanic, favoritul reginei Elisabeta, i-a vorbit elocvent acesteia despre bogăția și tentațiile Americii de Nord și a obținut permisiunea de a ridica așezări în Lumea nouă.

Raleigh a cedat însă fratelui său vitreg, Gilbert, această permisiune, iar acesta a încercat în 1583 să întemeieze prima așezare britanică pe continentul american, în re-

giunea New Foundland-ului de astăzi. Gilbert nu s-a mai ocupat însă de soarta coloniștilor amenințați de foamete, iar aceștia s-au răsculat împotriva lui. După ce i-a pedepsit pe rebeli ordonînd să li se taie urechile, Gilbert a trebuit să renunțe la colonie. Pe drumul de întoarcere însă vasul său s-a sfărîmat și odată cu el și-a găsit moartea cea mai mare parte dintre tovarășii lui de drum.

Raleigh nu a fost totuși descurajat de eșecul acestei prime încercări. Doi ani mai tîrziu a obținut de la regină dreptul de colonizare asupra părților sudice ale coastei Americii de Nord. Curînd după aceasta a trimis din nou două vase spre țărmurile noii lumi. Căpitanii de vas Barlow și Amidas au descoperit golful Pamlico și au aruncat ancora în apele insulei Roanoke. Acolo trăia seminția secotanilor, iar căpetenia acestora, Vingiuam, adică „Cel mulțumit", i-a salutat prietenos pe oaspeți. După un scurt popas la indienii aceștia ospitalieri, întreaga expediție s-a întors la Londra, aducînd în Marea Britanie și doi indieni de pe insula Roanoke.

Cei doi căpitani au descris reginei situația de pe insula lor americană în culorile cele mai optimiste.

Elisabeta a fost atît de entuziasmată încît după numai cîteva luni alte vase au luat calea vestului. La bordul unuia dintre ele se aflau 180 de emigranți, printre care femei și copii, dornici să se stabilească în Lumea nouă. Țința călătoriei lor era din nou insula Roanoke. De atunci au navigat necontenit într-acolo coloniști britanici.

Încercările de stabilire în țara secotanilor au dat însă greș. Cînd vasele britanice au ancorat din nou în apele de coastă ale insulei Roanoke, prima oară după războiul anglo-spaniol, marinarii n-au mai găsit pe întreaga insulă nici urmă de britanic. Cum s-au comportat coloniștii și ce

anume s-a întîmplat pe această insulă, nu știm precis. Cu toate acestea așa-zișii indieni groatan mai susțin și astăzi că printre strămoșii lor s-au numărat și primii coloniști britanici din Roanoke.

Desigur ultimii locuitori vii ai coloniei Roanoke își vor fi găsit adăpost pe singuratica insulă Groatan, unde pe atunci domnea unul dintre cei doi indieni care călătoriseră în Europa.

Să revenim însă în Anglia. Walter Raleigh s-a străduit în continuare să canalizeze interesul casei regale spre cucerirea coastei de răsărit a Americii de Nord, dar curînd după moartea reginei Elisabeta, în 1603, el și-a pierdut influența. Noul suveran, Iacob I, nu avea o afecțiune deosebită pentru Raleigh. Iar mai tîrziu, cînd dușmanii săi l-au învinuit că ar fi pus la cale un complot împotriva regelui, Raleigh s-a trezit aruncat în Tower. Towerul, care a servit drept reședință regală pînă în anul 1509, era pe vremea acestei întîmplări transformat în închisoare. Acolo și-a așteptat Walter Raleigh cîțiva ani execuția.

În acești ani regele s-a răzgîndit însă cu privire la soarta prizonierului său din Tower, l-a eliberat și l-a trimis în fruntea unei mari expediții spre America de Sud — în Guyana — pentru a căuta aur. Dar expediția nu a avut succes iar amiralul Raleigh a devenit imediat după întoacerea sa în Anglia din nou deținut. Regele și-a amintit, tîrziu, vechea acuzație și astfel, la cincisprezece ani după pronunțarea sentinței în urma acelui pretins complot, Raleigh a fost într-adevăr decapitat.

Fără să țină seama de această întîmplare, regele Iacob s-a arătat interesat și în continuare de bogatul continent indian. Două companii comerciale, cea de la Londra și cea de la Plymouth, au primit din partea lui însărcinarea de a

cuceri America de Nord și de a o exploata în favoarea Angliei.

Iacob I a făgăduit companiei londoneze teritoriul cuprins între latitudinile 34° și 38°, iar companiei de la Plymouth pe acela dintre latitudinile 41° și 45°. Între zonele de interese ale celor două companii comerciale a fost lăsat un spațiu neutru, pe care l-au ocupat rivalii Marii Britanii.

Noii coloniști trimiși de compania comercială de la Plymouth s-au îndreptat spre regiunea actualei Virginia. Vasul amiral al căpitanului Newport purta o capsulă de piele care conținea lista nominală a acelora ce urmau să alcătuiască fruntea noii colonii.

La 26 aprilie 1607, cînd coloniștii au zărit pentru prima oară pămîntul, Cap Henry, căpitanul a deschis capsula sigilată și a dat, rar, citire numelor respective, printre care și pe acela al căpitanului John Smith.

Această carte nu relatează decît despre indieni, iar destinele cuceritorilor continentului nord-american veniți de pe țărmurile opuse ale „mării celei mari" interesează doar ca destinele unor adversari ai adevăraților eroi ai acestor pagini — războinicii indieni. Fie, totuși, permisă o excepție. Și anume povestea dramatică a vieții căpitanului Smith, care a pătruns primul, adînc, pe teritoriul indian al Americii de Nord și care e comparabilă cu destinele cunoscuților cuceritori ai Mexicului, ai celor care au cucerit Panama sau imperiul incas.

Smith, ca și alții, s-a străduit să nu distrugă nici o împărăție indiană. El, deoarece credea în pace și înțelegere, căuta altă cale. A fost însă singurul care a încercat să-și realizeze visul romantic al unei conviețuiri a cuceritorilor cu cei cuceriți.

IDILA FIICEI DE CĂPETENIE INDIANĂ ȘI A CĂPITANULUI SMITH

John Smith se trăgea dintr-o familie engleză de meseriași cumsecade. Se spune că ar fi obținut titlul de noblețe datorită unei acțiuni îndrăznețe în războiul ungaroturc. Într-una din numeroasele bătălii ale acestei campanii a fost făcut prizonier de turci și vîndut unui pașă care avea la Constantinopol palate fastuoase. Acolo prizonierul și-a cîștigat simpatia favoritei pașei, care prin rugămințile ei a obținut să nu fie pus împreună cu sclavii de rînd la muncile palatului.

Mai tîrziu pașa l-a luat cu el pe Smith la Baccisarai, în Crimeea. Acolo prizonierul trebuia să muncească în rînd cu ceilalți. Odată, în timp ce treiera, Smith a rămas din întîmplare singur cu pașa. L-a doborît cu o lovitură de îmblăci și, îmbrăcîndu-i hainele, a fugit călare, ajungînd pe teritoriul administrat de Rusia. Dar peste cîțiva ani s-a întors în Anglia, tocmai la timp pentru a-și putea oferi serviciile companiei comerciale de la Plymouth, care angaja oameni din toată Marea Britanie pentru cucerirea Americii de Nord. Smith a devenit astfel unul dintre întemeietorii primului oraș britanic din America, Jamestown.

Această regiune, care mai tîrziu a fost leagănul multor altor așezări britanice, aparținea pe vremea aceea teritoriului așa-numitei confederații Powhatan, alcătuită din 24 de triburi de indieni din Virginia care vorbeau limba alongsi. În fruntea acestei puternice confederații se afla marea căpetenie Powhatan.

Coloniștii din Jamestown cunoșteau din teritoriul confederației Powhatan și din continentul indian doar orașul lor și împrejurimile imediate ale acestuia, iar dintre în-

dieni doar pe cei din satele vecine, care le aduceau în oraș alimente și cu care făceau troc. De aceea căpitanul Smith s-a hotărît să întreprindă un raid de recunoaștere în interiorul ținutului, un raid care, în oarecare măsură, însemna prima mare explorare a interiorului Americii de Nord. Desigur hotărîrea sa a fost influențată și de un alt motiv : Spania exploata tone de aur și argint din posesiunile sale americane, iar compania comercială de la Plymouth își îndemna coloniștii de la Jamestown să caute și ei aur în interiorul ținutului.

În decembrie 1607, însoțit de doisprezece oameni și două călăuze indiene, Smith a pornit în amont pe rîul Chikahomini. După cîteva zile de călătorie cu barca, au lăsat în urmă mlaștinile din Virginia. Rîul, a cărui albie se îngusta mereu, i-a condus într-o regiune acoperită de păduri dese. Acolo Smith s-a despărțit de majoritatea echipajului și și-a continuat călătoria doar cu doi dintre cei mai buni vîslași din Jamestown și cu cele două călăuze indiene.

Cei cinci bărbați erau ferm hotăriți să nu-și părăsească barca în nici o împrejurare și să nu pună piciorul sub nici un motiv pe maluri ce nu le erau cunoscute. Foamea i-a silit însă curînd să-și abandoneze hotărîrea, să vîslească spre mal și să vîneze. Smith nu putea bănui că înaintînd pe rîul care se strecura prin păduri dese și aparent nelocuite, barca lor era de multă vreme urmărită de spioni ai pamunkeylor care erau așezați mai sus de rîu.

Pamunkeyii erau, ce-i drept, membri ai confederației Powhatan iar căpetenia lor era chiar frate de sînge cu căpetenia supremă Powhatan și primul locțiitor al acestuia, dar părerile celor doi frați asupra atitudinii indienilor față de intruși se deosebeau radical. Căpetenia pamunkeylor, Opechancamugh, respingea toleranța prietenoasă a fratelui său față de locuitorii așezării britanice și în-

cerca să-i izgonească pe cuceritori, cu forțele unite ale tuturor celor 24 de triburi aliate. Armele de foc ale dușmanilor nu-l înspăimîntau atît încît să renunțe la planul său.

Întreaga confederație nu putea deschide lupta împotriva coloniștilor de la Jamestown decît la chemarea și sub conducerea căpeteniei supreme, Powhatan ; pe teritoriul propriului lor trib însă, pamunkeyii puteau, după legile nescrise ale alianței indienilor, să se apere contra pătrunderii europenilor. De aceea, de îndată ce Smith a ajuns pe teritoriul lor, el și însoțitorii săi au fost atacați. Smith a opus rezistență mult timp, folosindu-se de un șiretlic învățat în războaiele cu turcii ; legîndu-l repede pe unul dintre însoțitorii indieni de trupul său, el a încercat să se retragă, apărîndu-se cu sabia, spre barcă. Dar indianul pe care îl folosea ca scut a reușit să-i secere picioarele și astfel nobilul britanic a fost luat prizonier.

Capturarea primului european era o mare senzație nu numai pentru pamunkey ci și pentru triburile învecinate. La porunca lui Opechancamugh, Smith a fost purtat de la o așezare indiană la alta și literalmente „expus la vedere" așa cum, peste cîteva decenii, europenii aveau să-i expună pe indienii luați prizonieri. Smith încerca să trezească respectul păzitorilor săi arătîndu-le busola, pistolul și alte cîteva obiecte metalice. Vracii indieni, în schimb, au ținut sub observație zile întregi această creatură ciudată, care era pentru ei o ființă supranaturală. Trebuiau să descopere dacă era bună sau rea și puneau în fața prizonierului trufandale alese care — după cum avea să povestească Smith mai tîrziu — ar fi ajuns pentru douăzeci de oameni. Smith a început astfel să se teamă că indienii vor să-l îngrașe pentru a-l mînca.

În cele din urmă pamunkeyii căpeteniei Opechancamugh l-au dus pe prizonier în capitala confederației,

Verovocamok, unde a fost prezentat căpeteniei supreme a indienilor. Powhatan şedea pe un loc înălţat; împrejurul lui stăteau membrii sfatului confederaţiei. La loc de cinste, la picioarele lui Powhatan, şedea îngenuncheată o fată în haine de sărbătoare. Era Pocahontas, fiica preferată a căpeteniei supreme, deşi locul ei, după tradiţie, ar fi aparţinut mai degrabă fiului celui mai mare al acesteia.

În faţa lui ardea un foc mare, în jurul căruia se strînseseră la sfat războinici ai cîtorva triburi. Cînd s-a ridicat în picioare Powhatan, l-a întrebat pe Smith de ce a venit în ţara indienilor. Smith s-a apărat aruncînd vina pe spanioli care, spunea el, dădeau tîrcoale pe lîngă coastă urmărindu-i pe britanici. Ar fi fost deci silit să fugă de ei şi să se ascundă în ţara indienilor — singurul lui scop fiind acela de a găsi adăpost.

Căpetenia supremă nu l-a crezut însă şi s-a arătat vădit înfuriată. Îi trecuse toleranţa prietenoasă faţă de intruşi. Fără îndurare pentru prizonier, Powhatan a cerut sfatului să decidă imediat soarta lui. Majoritatea membrilor acestuia, în frunte cu Opechancamugh, au cerut ca Smith să fie executat pe loc.

În urma hotărîrii Powhatan l-a condamnat la moarte pe primul cuceritor al acestei părţi indiene a Americii de Nord. Îndată după anunţarea verdictului s-a şi hotărît în ce mod avea să se desfăşoare execuţia. Însă în timp ce călăii îşi ridicau armele, Pocahontas s-a aruncat la stîlp strigînd: „Atunci ucideţi-mă şi pe mine!"

Powhatan l-a graţiat pe prizonier, la dorinţa fiicei lui, şi după un timp l-a eliberat. Dar Pocahontas nu a avut voie să-l revadă pe Smith. După un timp Powhatan i-a permis căpitanului să se întoarcă la Jamestown, însoţit de doisprezece indieni, probabil şi pentru a preveni o altă întîlnire între cei doi.

Orașul Jamestown, unde Smith se întorcea după o lungă captivitate, începuse să decadă ; locuitorii trăiau numai din alimentele aduse de indienii din satele vecine. Coloniștii nu mai cunoșteau nici munca, nici legea. Iar Smith, care nu suporta exploatarea fără rușine a acestor indieni, a părăsit orașul din nou, pornind în călătorii îndepărtate pe rîurile Americii. Pe rîul Potomak, de pildă, el a ajuns pînă aproape de locul unde se află azi Washington.

După o absență mai lungă sau mai scurtă, Smith se întorcea totuși la Jamestown, dar niciodată pentru mult timp. Apoi a fost grav rănit într-o explozie a pulberăriei orașului și a trebuit să se întoarcă în Anglia, unde putea fi vindecat.

Jamestown, al cărui destin fusese călăuzit pentru scurt timp de John Smith, a rămas astfel din nou în voia soartei, iar decăderea coloniei își urma necontenit cursul. La toate acestea se mai adăuga și izbucnirea ciumei. La sfîrșitul epidemiei supraviețuitorii puteau constata că din cei aproape cinci sute de coloniști care trăiau acolo pe vremea lui Smith mai rămăseseră în viață vreo sută de oameni. Indienii nu mai călcau prin oraș care, după credința lor, se afla sub puterea „morții negre" și încetaseră să mai aducă alimente. Astfel că locuitorii din Jamestown, dezobișnuiți de multă vreme de orice muncă agrară, au căzut curînd pradă morții prin inaniție. Ultimilor supraviețuitori nu le-a venit, în perspectiva crepusculului orașului, ideea de a pune mîna pe sapă.

După un timp compania comercială de la Plymouth a aflat și ea de decăderea catastrofală a primei mari colonii britanice din America de Nord. Un vas care avea la bord pe nou-numitul primar al orașului, alimente, arme și cîțiva coloniști, a fost trimis în ajutor, dar a naufragiat în timpul unei furtuni nu departe de insulele Bermude,

iar noii coloniști, care trebuiau să salveze Jamestown-ul, au murit ei înșiși de foame pe o insulă nelocuită din această regiune.

Indienilor li se oferea acum ocazia să dea lovitura de grație orașului zdruncinat. Cele mai multe căpetenii ale celor 24 de triburi doreau război. Pocahontas și-a conjurat însă tatăl să nu dea porunca de plecare la luptă. Powhatan i-a îndeplinit rugămintea și de data aceasta, cînd cucerirea Jamestown-ului și izgonirea europenilor ar fi fost o chestiune de zile, și n-a spus „luptă" ci „pace și împăcare !"

De neînțeles s-au comportat și coloniștii din Jamestown. Înconjurați de o covîrșitoare superioritate indiană, înfometați și slăbiți, ei au început să mediteze cum i-ar putea sili pe indieni să-i hrănească din nou.

Marinarul Argall, un aventurier brutal, a ancorat nu departe de capitala confederației indiene și a reușit printr-un șiretlic s-o ademenească la bordul vasului pe Pocahontas. Pocahontas avea încredere, se pare, și în compatrioții lui Smith. Argall însă a legat-o și a dus-o la Jamestown. Apoi i-a declarat lui Powhatan că nu-i va înapoia fiica favorită decît în schimbul unei importante cantități de porumb. Powhatan a respins propunerea, dar nici n-a atacat orașul.

În cele din urmă, totuși, răpirea ei a contribuit în mod surprinzător la concilierea indienilor cu albii. În timp ce Pocahontas se afla la închisoarea din Jamestown, unul dintre coloniști s-a îndrăgostit de ea. Smith se afla de cealaltă parte a oceanului și nimeni nu știa dacă se va mai întoarce vreodată ! Astfel că, în cele din urmă, indiana a cedat solicitărilor lui John Rolf și a devenit -- după ce se lepădase de credința ei și căpătase la botez numele de Rebeca — soția tînărului britanic. Powhatan nu a respins căsătoria fiicei sale și chiar a trimis la

nunta din Jamestown pe unul din frații săi, în fruntea unei delegații a confederației. Cu acest prilej căpetenia i-a dăruit mai-marelui coloniei mantia de piele și mocasinii săi (care sînt expuși și azi la muzeul din Oxford).

Dar ce s-a întîmplat cu căpitanul John Smith ? El străbătuse între timp alte mări și navigase pe lîngă alte țărmuri străine, odată ca pescar, apoi ca pirat. În America însă nu s-a mai întors niciodată. Cu toate acestea, avea s-o mai întîlnească pe fiica căpeteniei...

În anul 1616, Pocahontas, împreună cu soțul ei, vizita Marea Britanie în calitate de doamna Rebeca Rolf. Întreaga Londră o primea, pe ea, fiica unui puternic suveran indian, cu mare entuziasm. Din acea vreme datează portretul ei, care poate fi văzut și azi la galeria națională din Washington. Fiica căpeteniei indiene a fost primită și la curtea regală ; aici l-a reîntîlnit pe Smith. Dar Pocahontas s-a îmbolnăvit de tuberculoză la Londra și a fost răpusă curînd de boală, la vîrsta de douăzeci și unu de ani. A fost înmormîntată într-unul din cimitirele londoneze. Smith a murit și el cîțiva ani mai tîrziu, fără să fi apucat, ca și ea, să îmbătrînească.

Frumoasa Pocahontas a influențat chiar și după moarte soarta primei colonii britanice din America de Nord. Regele Iacob se temea că fiul ei, Thomas Rolf, s-ar putea proclama moștenitor de drept și stăpîn al coloniei britanice, un fel de rege al Americii, independent de suveranul englez. În strădania de a preîntîmpina pe viitor astfel de mezalianțe nedorite, care după părerea sa îi amenințau direct interesele, Iacob I s-a hotărît să trimită neîntîrziat la Jamestown — care între timp se dezvoltase din nou — un număr mai mare de fete, englezoaice din așa-numitele familii mai bune, pentru ca puținii coloniști care trăiau acolo fără femei să nu-și mai caute partenerele de căsătorie printre indiene.

Cum au părăsit goeleta, cele nouăzeci de fete trimise au fost duse imediat la biserică, pentru ca la acea slujbă de sărbătoare bărbații să-și poată alege o fată pe gustul lor. Biserica era ticsită de lume. Chiar de a doua zi au fost cununate primele perechi. Pentru a recupera cheltuielile călătoriei de traversare, prețul fiecărei fete era stabilit la 120 de livre tutun de Virginia, tutun care între timp devenise produsul principal al primei colonii britanice din America.

Toate acestea se întîmplau în anul 1621.

În același an a murit Powhatan, căpetenia cea mare a triburilor aliate algonkin. Puterea a fost preluată de fratele lui, Opechancamugh, conducătorul pamunkeyilor și cel mai aprig adversar al unei viitoare pătrunderi a coloniștilor străini pe teritoriul indian.

După un timp de la instalarea sa la conducere, Opechancamugh a chemat căpeteniile tuturor triburilor aliate să se adune la foc pentru a se sfătui. Hotărîrea luată acolo era fără echivoc : lupta împotriva intruşilor, pînă nu era prea tîrziu ! Între timp raporturile de forțe se schimbaseră și, ce-i drept, nu în favoarea indienilor. În urmă cu zece ani, pe vremea „morții negre" și a foametei, nu trăiau la Jamestown mai mult de o sută de europeni, slăbiți și demoralizați și aceștia.

În acești zece ani luaseră însă naștere în jurul Jamestown-ului cîteva duzini de mici așezări britanice cu o populație mai numeroasă, mai harnică și mai bine înarmată. Și totuși Opechancamugh a ales lupta.

La 1 aprilie 1622 au fost nimicite 73 din cele 81 de mici așezări. Încă de la primul atac al triburilor indiene aliate coloniștii au pierdut aproape 350 de oameni. Astfel, la 1 aprilie 1622, a izbucnit în America primul război al indienilor.

Acest război a distrus patru cincimi din totalul coloniilor britanice din regiunea actualei Virginia. Jamestown și alte cîteva orașe au rezistat însă atacului concentrat al războinicilor indieni. Primul război al indienilor din America de Nord s-a terminat printr-un armistițiu.

În anul 1644 cel mai aprig adversar al coloniștilor britanici — căpetenia Opechancamugh — a reluat lupta în fruntea celor 24 de triburi aliate. Acesta era începutul unei lupte împotriva intruşilor europeni care avea să fie purtată timp de aproape o jumătate de secol. Opechancamugh îi conducea pe indieni la luptă și le apăra cauza la focul sfatului. Ultima bătălie a comandat-o ca bătrîn în vîrstă de o sută de ani, deși nu mai putea să meargă. Cartierul său general era o litieră, din care dirija acțiunile de luptă.

În acest timp în Marea Britanie interesul pentru colonizarea noului continent creștea necontenit. Deşi indienii își repetau atacurile asupra primei colonii europene din est, atenția se concentra acum asupra părții nordice a coastei răsăritene. Pentru noua colonie din această regiune John Smith propusese numele de Noua Anglie.

Spre coastele Noii Anglii navigase în 1614 un compatriot al lui Smith, aventurierul Thomas Hunt, dar acesta nu voia decît să vîneze „pici roșii vii", pentru a le vinde apoi ca sclavi în Malaga spaniolă.

La șase ani după plecarea vasului cu sclavi al lui Hunt britanicii au întreprins o încercare de mari proporții de constituire a unei noi colonii stabile în partea nordică. Primii colonizatori ai acestor meleaguri sînt consemnați în istoria Americii de Nord ca „pelerini puritani".

Acești „pelerini puritani" care trebuiseră să-și părăsească patria din motive religioase au acostat, după o lungă călătorie pe mare la bordul vasului „Mayflower", în decembrie 1620, în zona actualului stat Massachussetts. Ei au întemeiat acolo primul oraș al celei de-a doua colonii britanice din America de Nord, pe care l-au numit Plymouth. Deși primii locuitori al Plymouth-ului nu dăduseră încă de indieni, le-a mers la început prost în lumea nouă ; în cursul primelor trei luni au murit aproape jumătate din ei.

Chiar în acel timp cînd foametea luase în noul oraș proporții amenințătoare, a venit la Plymouth, de pe meleagurile actualului Connecticut, primul indian, Samoset, căpetenia mohicanilor. Abia de la el au aflat coloniștii de ce nu se loviseră în împrejurimile Plymouth-ului de nici o împotrivire din partea indienilor : înaintea sosirii lor indienii localnici fuseseră loviți de o epidemie de ciumă care exterminase toate triburile indiene stabilite între coastă și rîul Kennebee.

Samoset, care voia să trăiască în prietenie cu britanicii, le propunea locuitorilor Plymouth-ului să părăsească regiunea neospitalieră a coastei și să se așeze mai departe în vest, în valea rodnică a rîului Connecticut.

Mohicanii, hăituiți de atacurile neîncetate ale tribului învecinat al pequoților, credeau că astfel de colonii britanice situate la granițele teritoriilor lor tribale ar fi putut constitui cea mai bună apărare împotriva vecinilor. În anul 1662 majoritatea coloniștilor a și părăsit regiunea de coastă și a întemeiat în valea Connecticut o colonie nouă.

Pequoții, în frunte cu căpetenia lor Sasacus, s-au văzut dintr-o dată în fața unui nou dușman. Sasacus, care era mai materialist și mai prevăzător decît Samoset și celelalte căpetenii ale mohicanilor, a înțeles imediat ce

pericol reprezentau noii coloniști nu numai pentru pequoți, ci pentru toți indienii care locuiau acolo. De aceea a înmormîntat vechea dușmănie față de mohicani, pentru a propune un pact de alianță celor două triburi de indieni învecinate, narrangasetii și mohicanii. Această solie comunica și locul unde trebuiau să se întîlnească toți luptătorii ; vîrful unui munte aflat nu departe de actualul oraș Sturington. Mohicanii erau însă un trib mic și își aminteau foarte bine alianțele impuse de către puternicii pequoți ; de aceea au respins propunerea căpeteniei Sasacus. Dar narrangasetii s-au sfătuit asupra soliei la focul tribului. Iar majoritatea bărbaților lor au hotărît lupta comună cu pequoții împotriva așezărilor de pe Connecticut.

De data aceasta britanicii din James și Plymouth, care nu bănuiau nimic, au fost salvați pe neașteptate de către un alt britanic : la narrangaseți se refugiase cu ani în urmă un cleric, pe nume Roger Williams, care fusese condamnat la moarte. Deoarece căpetenia tribului, Miantonomoho, îl primise prietenos, preotul devenise membru al acestui trib.

Dar acum, după ani, deoarece narrangasetii se pregăteau să pornească la luptă împreună cu pequoții împotriva coloniștilor, împotriva acelora care odată voiseră să-l ucidă, preotul nu s-a alăturat prietenilor indieni ci a încercat, dimpotrivă, să-l convingă pe șeful tribului că o luptă împotriva cuceritorilor este inutilă. Miantonomoho s-a lăsat convins și a refuzat să ia parte la campania împotriva noilor așezări.

Williams a fugit într-o noapte din tabăra indienilor și, fără a ține seamă de pericolul care-l amenința din partea propriilor săi compatrioți, i-a prevenit pe coloniștii britanici din valea Connecticut.

Coloniștii s-au hotărît să-i distrugă pe pequoți printr-un atac prin surprindere la locul stabilit de Sasacus, unde urmau să se adune. Williams, care cunoștea acel loc, i-a condus pe coloniști împotriva salvatorilor săi. Britanicii au cerut și acelor mohicani care le erau devotați să-i urmeze împotriva pequoților. Mohicanii au acceptat propunerea. Williams i-a condus pînă la poalele muntelui pe care pequoții își așteptau zadarnic aliații. Mohicanii se temeau însă într-atît de pequoți, încît nu au luat parte la atac, ci au ocupat doar poalele muntelui. Mai tîrziu, i-au doborît de acolo pe adversarii care încercau să scape fugind.

Atacul coloniștilor a început exact la miezul nopții. Pequoții dormeau într-o tabără fortificată, în vîrful muntelui, în 70 de wigwam-uri. Atacul i-a luat total prin surprindere. Întăriturile și wigwamurile au fost cuprinse de foc. Acei care n-au pierit în flăcări au căzut sub loviturile de tomahawk ale mohicanilor de la poalele muntelui. În decurs de o oră a fost nimicită întreaga tabără a căpeteniei Sasacus, 700 de pequoți, bărbați, femei și copii. Nici un pequot nu a reușit să scape de pe cîmpul de luptă. Cu toate acestea Sasacus, pe care coloniștii îl căutau în mod special, nu se afla printre morți. La vremea atacului căpetenia se găsea în altă parte a pămînturilor tribului pequot, la Groton. Coloniștii s-au îndreptat imediat într-acolo; voiau să pună mîna cu orice preț pe Sasacus, deoarece erau convinși că după acest masacru așezările lor nu vor mai avea liniște atîta vreme cît căpetenia pequoților avea să se afle în viață. Pequoții, care campau împreună cu Sasacus, au dat foc taberei la apropierea coloniștilor și s-au retras pînă la rîul Hudson.

Britanicii au pornit însă spre așezările pequoților, au incendiat satele aproape părăsite și au ucis femeile și co-

pili rămaşi în urmă, căutîndu-l în tot acest timp, neîncetat, pe Sasacus.

Căpetenia s-a retras în cele din urmă, cu ultimii războinici ai tribului său, în mlaştini. Dar a fost descoperit de spioni ai mohicanilor. Coloniştii au distrus acolo şi restul pequoţilor. Totuşi, Sasacus a putut fugi şi de data aceasta. El a părăsit pămînturile tribului său şi a găsit refugiu la mohawkşi.

Curînd a lansat din nou chemarea la luptă, dar tribul era deja exterminat de colonizatori, iar cînd a încercat să-i urnească pe mohawkşi, aceştia, care nu se simţeau încă direct periclitaţi de coloniştii din Connecticut, au refuzat. Ei preferau o pace scurtă, războiului la care-i îndemna Sasacus. Mai mult încă, pentru a nu fi nevoiţi să audă mereu glasul neîmpăcatului luptător, l-au ucis pe ultimul pequot, pe oasptele lor, pe Sasacus.

Scalpul lui a fost trimis în dar de către mohawkşi la Connecticut, unde a fost expus ca ultimă amintire a unui trib de indieni odinioară atît de puternic.

ÎNSEMNUL ŞARPELUI CU CLOPOŢEI

Odată cu înfrîngerea pequoţilor au luat sfîrşit şi primele tendinţe ale triburilor de indieni nord-americani de a se uni în lupta împotriva cuceritorilor. După nimicirea acestui trib coloniile britanice din nord-estul Americii de Nord au trăit patruzeci de ani fără a mai fi atacate. În această perioadă amîndouă aşezările s-au dezvoltat şi s-au întărit simţitor. Au luat naştere zeci de oraşe noi şi întreaga Nouă Anglie număra 60.000 de locuitori.

Acestora le trebuia pămînt tot mai mult și tot mai multe păduri pentru lemnul necesar construirii caselor și orașelor lor comerciale. Expansiunea orașelor a condus astfel la o nouă ciocnire între coloniști și indieni. Cele mai amenințate erau în primul rînd triburile care locuiau în regiunea dintre coloniile engleze deja existente. O privire în atlas ne arată că este vorba despre regiunea actualului stat federal american Rhode Island și a acelei părți a regiunii învecinate a actualului stat Massachussetts. Dintre triburile de indieni ai acestei regiuni cei mai puternici erau, din punct de vedere numeric, wampanoagii (oamenii din răsărit), a căror fostă căpetenie supremă îi primise cîndva atît de prietenos pe „pelerini". Acum, la o jumătate de veac de la imigrarea „pelerinilor", în fruntea marelui trib se afla căpetenia Metacom.

În istoria acestui trib au jucat un rol important diverșii aliați indieni ai coloniștilor, care-i agreau pe europeni dintr-un motiv sau altul. Massoit, tatăl lui Metacom, fusese odată convins de către un indian de utilitatea prieteniei cu coloniștii. Acest indian se numea Squanto și era unul dintre acei 24 de indieni capturați de vînătorii de sclavi ai lui Thomas Hunt în 1614 pe coasta regiunii wampanoagilor, pe atunci încă neatinsă de europeni. Călătoriile lui Squanto, indianul capturat, n-au luat sfîrșit odată cu ajungerea în Spania, căci a fost curînd revîndut în Anglia.

După cîțiva ani — chiar în perioada cînd soseau primii „pelerini" în Noua Anglie — s-a întors și Squanto în America. Acolo, el, un indian care văzuse patria europenilor cu proprii săi ochi și învățase chiar și limba engleză, era pentru tovarășii săi de trib o făptură aproape tot atît de neobișnuită precum fusese la Londra pentru englezi. Experiențele „omului de lume" Squanto au avut o mare influență asupra fostei căpetenii supreme a wam-

panoagilor, care l-a ridicat la rangul de prim sfetnic. După imigrarea „pelerinilor" Squanto a devenit omul principal de legătură dintre coloniști și căpetenia wampanoagilor. În urma morții lui Massoit și apoi a lui Squanto, Metacom a devenit noua căpetenie. El știa din proprie experiență că sfatul de a se supune bogaților și puternicilor cuceritori nu ar fi hărăzit nici wampanoagilor și nici celorlalte triburi de indieni din Noua Anglie acea înflorire pe care o sperase Squanto, ci dimpotrivă.

Astfel fiul lui Massoit, la fel ca și Sasacus, căpetenia pequoților, în urmă cu patruzeci de ani, a început să pregătească în secret o acțiune militară comună a tuturor triburilor de indieni din Noua Anglie, acțiune care trebuia să împiedice supremația integrală a colonizatorilor asupra regiunii wampanoagilor și a întregii Americi de Nord.

Din timpurile în care luptaseră cu pequoții de sub conducerea lui Sasacus, europenii pătrunseseră tot mai departe și ocupaseră mult pămînt indian. De aceea trebuia să cîștige cît mai mulți aliați ; pe lîngă sakoneți, neamurile cele mai apropiate ale lui Metacom, a căror căpetenie era pe vremea aceea Awashonka, o femeie, și pe mohicani, nipmikși și din nou narrangaseți. Oamenii de încredere ai lui Metacom au împărțit acestor triburi săgeți învelite în piele de șarpe cu clopoței. Pielea șarpelui cu clopoței era pentru acești indieni simbolul luptei.

Reprezentanții triburilor convocate au desfășurat pielile la focul sfatului. Dar singurii care au răspuns fără echivoc chemării la luptă au fost, printr-un concurs de împrejurări, tocmai narrangaseții, pe care în urmă cu o jumătate de veac priceputul părinte orator Williams îi convinsese să nu ia parte la răscoala lui Sasacus.

Metacom avea, asemeni tatălui său Massoit, un sfetnic, Saussmon, care văzuse și el orașele europene și studiase

la universitate. Fusese şi botezat, dar pînă la urmă se întorsese în patrie. Cînd a aflat intenţiile lui Metacom, Saussmon a părăsit de îndată capitala wampanoagilor — care se afla la poalele Muntelui Speranţei, pe o peninsulă îngustă, — şi a dezvăluit guvernatorului Winslow, de la Plymouth, toate detaliile acţiunii plănuite. Astfel şi aceasta începea cu o trădare, ca pe vremea strădaniilor lui Sasacus. Dar wampanoagii au descoperit trădarea şi i-au dat lui Saussmon pedeapsa meritată. Apoi au început luptele. Răsculaţii au atacat, în mai 1675, fără sprijinul altor triburi indiene, oraşul Swanson şi l-au cucerit.

Deşi luptele începuseră mai devreme decît plănuise Metacom, el tindea totuşi să-şi realizeze planul iniţial. Voia anume să atace pe rînd coloniile din Noua Anglie, care la vremea aceea ajunseseră la 89. Din lupta împotriva acestor oraşe indienii au ieşit învingători de 52 de ori, iar 12 oraşe mai mari au fost distruse complet.

După acţiunile pline de succes împotriva aşezărilor din regiunea Massachussetts, Metacom s-a îndreptat împreună cu oamenii săi împotriva celei de-a doua colonii din Connecticut. Indienii au capturat întreaga încărcătură a armatei de colonişti şi au învins echipa de şaptezeci de oameni care o însoţea. Această campanie, încununată de succes pînă atunci, a luat totuşi sfîrşit cu încercarea nereuşită de a cuceri oraşul cel mai important din valea Connecticut-ului, Hatfield.

Locuitorii din Hatfield, protejaţi de jur împrejur de palisade, se apărau crîncen. Deşi Metacom îşi trimitea neîntrerupt luptătorii la asalt împotriva fortificaţiilor de lemn ale oraşului întărit, Hatfield nu a putut fi cucerit.

Indienii pierduseră cîteva zeci de oameni.

Metacom şi-a schimbat de aceea planul. El şi-a retras oamenii de la fortificaţiile oraşului şi i-a condus înapoi în ţara wampanoagilor, la Muntele Speranţei. Pe drum

i-au ieşit în cale mohicanii. În războaiele indienilor mohicanii i-au sprijinit mereu pe europeni.

Între timp locuitorii de la Plymouth şi din alte localităţi, folosindu-se de absenţa lui Metacom, au alcătuit cea mai mare formaţiune militară creată de britanici pînă la acea vreme. Erau mai mult de o mie de oameni. Împotriva lor s-au ridicat narrangaseţii, în fruntea cărora se afla căpetenia Cronochet. Narrangaseţii erau cei mai importanţi şi de încredere aliaţi ai lui Metacom.

Acest trib, care nu a luat parte la campania lui Metacom în Connecticut, îl aştepta între timp într-o fortăreaţă construită pe o insulă în mijlocul „marilor mlaştini". Aceste mlaştini de nepătruns pentru orice străin, garantau locuitorilor lor siguranţă deplină ; dar trădarea a intrat iar în joc. Britanicii, care înaintau în regiunea narrangaseţilor, au izbutit să ia prizonier pe unul din oamenii lui Cronochet. Ei l-au ameninţat că-l vor ucide pe loc dacă nu-i va conduce prin „marile mlaştini". Iar indianul şi-a răscumpărat viaţa trădîndu-le cărările prin întinsele mlaştini şi conducînd duşmanii de-a dreptul în faţa valurilor fortăreţei.

În noaptea de 19 decembrie 1675 unităţile armatei de colonişti au atacat din trei părţi şi cu totul prin surprindere tabăra narrangaseţilor care îl aşteptau pe Metacom. Fortăreaţa a fost distrusă şi majoritatea narrangaseţilor doboriţi în luptă, dar cîteva zeci de englezi au plătit aceasta cu viaţa. Indienii care au reuşit să scape fugind s-au alăturat grupului principal al armatei lui Metacom. Acesta a străbătut cu armata sa timp de şapte luni partea de nord-est a Americii de Nord. Apoi s-au întors complet epuizaţi la Muntele Speranţei.

Metacom făcuse cea mai mare greşeală din lupta aceasta. Muntele Speranţei se află pe o peninsulă îngustă ; era deci de ajuns ca inamicii să zăvorască această pe-

ninsulă în partea ei cea mai îngustă pentru ca Metacom să cadă cu întreaga lui armată în cursă.

În această situație indienilor nu le rămînea decît capitularea sau moartea. Metacom a ales, după cum era de așteptat, lupta, deși aceasta era lipsită de orice speranță. Este adevărat că unul dintre sfetnicii săi i-a sugerat că ar fi mai bine să se predea, dar căpetenia l-a ucis pe loc pe laşul acesta. Prin aceasta Metacom nu a făcut altceva decît să grăbească pieirea armatei sale, fiindcă fratele acelui indian făcea parte din garda lui personală. Acesta s-a furişat noaptea din tabăra indienilor, a trecut „linia frontului" şi ajungînd la dușmani s-a oferit să conducă încă în aceeași noapte un comando de coloniști care să surprindă armata indiană din spate.

Şi, ceea ce era tipic pentru aceste lupte, în care wampanoagii fuseseră atît de des trădați de alte triburi indiene, grosul acestui comando de „coloniști" era alcătuit din indieni care trecuseră de partea englezilor.

Trădătorul care voise să-şi răzbune moartea fratelui prin pieirea tribului lui Metacom a pîndit-o, după luptă, pe căpetenie, pe o cărare. Nu se înșelase : fugarul Metacom a alergat direct în bătaia puștii...

A tras ; iar un glonte pătruns în inimă a pus capăt vieții căpeteniei wampanoagilor.

Cadavrul viteazului luptător a fost tăiat în patru ; timp de douăzeci de ani după aceea coloniștii din Plymouth i-au expus capul înfipt într-un par.

Drept recompensă, trădătorul a primit mîna dreaptă a căpeteniei. De atunci indianul a purtat-o mereu cu el, prin toate cîrciumile din satele Noii Anglii şi era dispus s-o arate oricui îi oferea o cană de rom.

Sub denumirea de pueblo este cunoscut unul din grupurile principale ale locuitorilor indieni din America de Nord, a căror organizare socială, al căror mod de a-şi dobîndi hrana şi ale căror aşezări prezentau mari asemănări.

Indienii pueblo din New Mexico şi Arizona îşi ridicau de regulă aceste aşezări pe podişuri întinse, aşa-numitele mesas. Casele lor erau construite din blocuri de gresie şi cărămizi nearse. Ele erau aşa fel legate între ele încît fiecare pueblo (sat) arăta ca un fel de castel de nisip.

Deşi indienii fiecăruia dintre triburile pueblo aveau un puternic spirit de trib, totuşi nu acţionau de obicei în comun şi întotdeauna se găsea cîte unul care să se manifeste independent. Ca şi celelalte triburi indiene, triburile pueblo îşi alegeau şi ele cîte două căpetenii, una pentru timp de pace şi alta pentru timp de război ; cu toate acestea în sînul fiecărui pueblo preoţii locali (vrăjitorii sau vracii) exercitau o influenţă cu mult mai mare. Ceremoniile religioase şi religia în general nu jucau nicăieri în nordul Americii un rol atît de important ca în triburile indienilor pueblo.

Religia indiană se vedea confruntată cu exploatarea indienilor condusă în exclusivitate de preoţi ai unei religii europene şi în primul rînd de membrii ordinului franciscan. Ori de cîte ori preoţii catolici aveau cuvîntul hotărîtor în relaţiile cu indienii, nu ezitau să lovească în religia indiană „păgînă". De aceea nu este de mirare că tocmai vracii au devenit duşmanii principali ai noii religii şi ai noii ordini străine. În acest conflict care mocnea de multă vreme, unul dintre ei, Pope, preot şi vraci, a reuşit totuşi să depăşească punctul de vedere limitat al

unui simplu preot al religiei indiene. El a pregătit o răscoală îndreptată nu numai împotriva divinităților străine, ci mai ales împotriva sistemului ostil de exploatare impus indienilor pueblo de către europeni. Vraciul acesta, Pope, a început să pregătească în secret lupta. Răscoala trebuia să-i elibereze pe toți indienii pueblo. Pregătirea acțiunilor de luptă nu s-a desfășurat la focul sfatului ca la celelalte triburi de indieni nord-americani ci în templele pueblo, numite kiva. În aceste kiva vraciul Pope le predica indienilor că nu el era acela care-i îndemna la răscoală, ci că nu făcea altceva decît să împlinească voința zeilor lor, mîniați de crimele spaniolilor și ale preoților spanioli ; și încheia chemîndu-i la războiul religios de eliberare.

Familia lui Pope fusese tot atît de crunt lovită de colonizarea europeană ca și cele mai multe familii ale indienilor pueblo. Unul din frații săi fusese vîndut ca sclav, iar lui însuși franciscanii îi interziseseră să mai țină slujbe religioase „păgîne". Întrucît Pope nesocotise această interdicție, fusese arestat, tîrît în capitala provinciei și biciuit în public în fața palatului guvernatorului. Iar curînd după eliberare fusese din nou arestat. Nici prigoana și nici pedepsele nu l-au putut însă abate pe vraci de la planul său bine întocmit și gîndit de a-i izgoni pe spanioli și mai cu seamă pe preoții lor din Arizona și New Mexico și de a le reda indienilor vechiul lor fel de viață și religia de dinaintea colonizării. Și astfel colinda de la un pueblo la altul și organiza în adunări tainice pregătirea răscoalei.

El era preocupat mai mult decît oricare altul dintre conducătorii de răscoale de dinaintea lui de păstrarea totală a secretului pregătirilor de luptă. Participanților la consfătuiri le era impusă o tăcere absolută. Deoarece Pope era convins că nici o femeie nu putea păstra un se-

cret, nici o indiană nu trebuia să ia cunoștință de pregătirea răscoalei. Mai mult decît atît, el punea la încercare și loialitatea colaboratorilor săi cei mai apropiați. Cînd a constatat de pildă că propriul său văr era favorabil spaniolilor, l-a declarat spion al franciscanilor. Drept care indienii l-au omorît cu pietre pe bănuit.

Înainte de izbucnirea răscoalei Popc se mai străduise să curețe pueblo-urile și de oamenii de încredere indieni ai franciscanilor. În pofida tuturor acestor precauții, franciscanii și guvernatorul spaniol au aflat totuși prin spionii lor de existența acestui plan, chiar dacă nu în toate amănuntele lui ; știau însă că se cocea ceva împotriva spaniolilor și că vracii triburilor pueblo aveau conducerea.

Franciscanii au hotărît de accea să le-o ia înainte indienilor. Ei au arestat pe toți vracii din pueblo-urile aflate sub controlul lor și l-au spînzurat pe fiecare al zecelea „păgîn, eretic și rebel" pe care puseseră mîna. Printre cei arestați se afla și Popc ; din fericire însă a scăpat la numărătoare și împreună cu ceilalți vraci norocoși a fost aruncat în închisoarea din Santa Fé.

Indienii, în viața cărora religia juca un rol atît de important, se temeau totuși că vor cădea pradă spiritelor rele atîta vreme cît vracii nu se vor afla printre ei. Triburile pueblo, lipsite acum de conducătorii lor, au început de aceea să se pregătească singure de luptă. Prima acțiune trebuia să fie, bineînțeles, eliberarea prizonierilor „sfinți" de la Santa Fé.

La reședința guvernatorului au ajuns și de data aceasta vești alarmante din toate pueblo-urile, conform cărora indienii ar pregăti un atac la Santa Fé în caz că vracii lor n-ar fi fost eliberați. Guvernatorul și-a dat seama numaidecît că trupele sale n-ar fi putut face față superiorității numerice a pueblo-urilor unite. Fără a ține seama de protestele franciscanilor, el a ordonat astfel eliberarea neîn-

tîrziată a celor încarcerați. Pope s-a întors imediat la Taos, pueblo-ul său.

Această primă victorie obținută fără luptă a întărit încrederea indienilor în forțele lor. Pope, care se întorsese teafăr din închisoare, era primit pretutindeni cu mari onoruri. Indienii pueblo credeau că acest vraci de la Taos care înfruntase mînia spaniolilor și a preoților lor și trecuse cu bine prin încercările închisorii, întorcîndu-se sănătos în kiva, avea să-i poată elibera acum și pe ei, și că zeii lor indieni aveau să-l ajute.

VRACIUL DEVINE SIMBOL AL LUPTEI

După ce s-a întors din închisoare, Pope a vizitat imediat zeci de pueblo-uri, lansînd peste tot chemarea la luptă. Apoi s-a întors la Taos, stabilindu-și acolo cartierul general pentru pregătirea răscoalei. Timp de cîteva luni s-a întîlnit zi de zi în kiva sa cu oameni ai tuturor triburilor pueblo.

In vara anului 1680 pregătirile pentru „războiul sfînt" se apropiaseră de sfîrșit. Pope a invitat în kiva toate căpeteniile și mulți războinici ai pueblo-ului său și ai pueblo-urilor din imediata vecinătate. Sub privirile ascultătorilor vraciul a făcut să apară trei zei, „zeii" pictați în culorile războiului, care au început să ardă; din toate mădularele lor țîșneau flăcări. „Zeii" au anunțat că prin acest foc sacru doresc să-i ajute pe indieni să-i izgonească pe străini din țară. Vraciul îi hipnotizase probabil pe toți cei prezenți. Tot prin glasul „zeilor" a stabilit și data începerii răscoalei indiene : 13 august 1680.

Delegaților le-a fost înmînat, pentru fiecare trib, și cîte un șnur, pe care o serie de noduri arătau cîte zile mai rămîneau pînă la izbucnirea răscoalei. Totuși franciscanii au aflat și de data aceasta. Ei l-au anunțat pe guvernator, dar era prea tîrziu, căci numele vraciului Pope devenise între timp simbol al libertății pentru întreg New Mexico-ul indian. În ziua stabilită spaniolii au fost izgoniți din Taos ; s-au răsculat chiar și indienii din pueblo-ul Tasque, care se găsea în imediata apropiere de Santa Fé. Ei l-au ucis pe preot, pe un negustor și pe toți spaniolii care trăiau în pueblo.

În aceeași zi, la fel ca la Taos și Tasque, spaniolii din pueblo-urile Picuris, Galisteo, Poquaque și din multe altele au fost izgoniți sau și-au găsit moartea.

Răscoala era pregătită pînă în cele mai mici detalii, astfel că indienii au eliberat în două zile întregul teritoriu întins al New Mexico-ului și teritoriile învecinate, Arizona și Colorado. Spaniolii din așezările mai îndepărtate și-au aflat moartea, cei din împrejurimile orașului Santa Fé au încercat însă să se refugieze în oraș, adică în capitala provinciei, puternic fortificată și apărată de un mare număr de soldați.

În ziua de 14 august, la o zi după izbucnirea răscoalei, primele detașamente de indieni din pueblo-ul Tasque au pornit spre Santa Fé. Cavaleria spaniolă a trecut la contraatac iar indienii din pueblo, care spre deosebire de cei din alte regiuni ale Americii n-au avut niciodată arme de foc și cai, s-au văzut puși în dificultate. Însă vraciul Pope nu a renunțat și în noaptea următoare a pătruns el însuși în fruntea oamenilor din pueblo-ul său pînă la Santa Fé, unde împreună cu indienii din Tasque a început asediera orașului.

În planul său Pope stabilise ca înaintea asaltului asupra orașului Sânta Fé indienii să împiedice alimentarea cu

apă a acestei principale baze de operațiuni a spaniolilor, aflată pe teren secetos. Ei au și reușit dealtfel să scoată din luptă detașamentul care apăra marele bazin de apă, pe care mai apoi l-au distrus.

În noaptea spre 15 august oamenii din pueblo-ul lui Pope au pătruns în oraș și au ajuns pînă la porțile palatului principal, adevărata fortăreață Santa Fé, înconjurată de ziduri înalte. Cu excepția acestei fortărețe tot orașul se afla în flăcări.

Spaniolii, nedorind să aștepte pînă ce aveau să cadă totuși în mîinile indienilor, au hotărît să întreprindă un contraatac prin surprindere ; și le-a reușit. Indienii au fost respinși din oraș. În timpul contraatacului spaniolii au luat cîțiva prizonieri pe care i-au executat în mare grabă, părăsindu-și apoi ultimele victime și ultimul lor oraș din țara indienilor pueblo. Fără să mai zăbovească, ei s-au scurs apoi de-a lungul lui Rio Grande spre Mexic.

Victoria finală a fost dobîndită la 21 august. În decursul a numai opt zile indienii eliberaseră întreg New Mexico, o regiune pentru ocuparea căreia spaniolilor le trebuiseră mai mult de o sută de ani. Ei au nimicit toate misiunile catolice și împreună cu ele vreo 2 350 de europeni.

Aceia dintre spanioli care supraviețuiseră răscoalei erau înfometați și aproape morți de sete. Puțini dintre ei au reușit să treacă granițele New Mexico-ului, la El Paso. În țara pe care o părăsiseră nu a mai rămas nici unul din ei.

Pînă atunci nici o răscoală nu se sfîrșise atît de repede, cu o victorie atît de clară și de avantajoasă pentru indieni, ca lupta condusă de vraciul Pope.

Pope putea să se gîndească acum la realizarea părții a doua a programului său. Prima etapă a revoluției prevedea eliberarea teritoriilor indiene de sub spanioli, cea de a doua urmărea mai ales eliberarea indienilor de religia catolică. În toate pueblo-urile aveau loc de aceea serbări

rituale în timpul cărora indienii botezați de franciscani erau spălați cu zeama fructelor de yucca, pentru a fi „curățați" de botezul catolic.

Pope considera biserica și religia catolică drept o erezie. De aceea toate bisericile catolice au fost distruse, toate relicvele nimicite. Pope i-a determinat pe indieni să nu mai poarte nume europene. El a interzis, sub amenințarea pedepsei cu moartea, chiar și folosirea limbii spaniole, limba blestemată a cuceritorilor și a preoților catolici.

În felul acesta umilința și rușinea unui trecut apropiat în care domniseră pe aceste pămînturi indiene franciscanii și un guvernator spaniol, au fost risipite. Indienii pueblo s-au putut elibera într-adevăr total de spanioli și de religia acestora ; ei s-au întors la reprezentările lor religioase, la limba lor, la tradițiile, obiceiurile și starea lor socială, aceea de dinaintea descoperirii continentului lor de către Columb. În sfera producției materiale însă indienii au preluat totuși cunoștințele noi și înaintate ale foștilor lor cuceritori.

Eroul acestei glorioase răscoale, Pope, talentatul vraci și preot, era mulțumit cu un asemenea rezultat al luptei. Iar poporul indian a început, cu timpul, să-l copleșească pe eliberator cu o adevărată cinste regală. La rîndul său Pope a început curînd să considere această cinste pe care i-o arătau frații săi ca pe o obligație a lor. Începuse să-și fructifice victoria pe cont propriu. Pretindea oamenilor să se plece în fața lui, avea servitori, purta haine strălucitoare. Iar el, care interzisese folosirea oricărui obiect de proveniență spaniolă, fie el cît de neînsemnat, se plimba acum prin pueblo-ul său în fosta caleașcă a guvernatorului spaniol și își alegea ca ibovnice cele mai frumoase indience, lăsîndu-le pe cele de care se plictisea pe mîna favoriților. Numele lui, care fusese cîndva un simbol al luptei, era acum asemeni unui nor întunecat, care acoperea

marele libertății aduse de el însuși indienilor din America de sud-vest.

Nu e de mirare deci faptul că locuitorii pueblo-urilor au început să se revolte împotriva manierelor de suveran ale lui Pope. Iar pînă la urmă propriul său trib și-a ales o nouă căpetenie, pe Tuputua, care a călăuzit destinele tribului tewe pînă în anul 1688.

În același an însă vraciul și marele eliberator Pope a fost ales din nou căpetenie supremă a tuturor indienilor pueblo. Relatările, puține la număr și imprecise care ne-au parvenit din anii aceia, cînd în toată Arizona și New Mexico nu mai trăia nici un european, iar folosirea scrierii și limbii spaniole erau interzise, nu pot explica de ce poporul liber l-a ales din nou căpetenie pe vraciul Pope. Desigur el însuși se va fi trezit din beția lui de putere, conștient că libertatea poporului său era lucrul cel mai de preț pe care îl cucerise.

PONTIAC, UNIFICATORUL

Prin răscoala condusă de vraciul Pope spaniolii au fost izgoniți pentru multă vreme de pe acele teritorii cotropite ale Americii de Nord, care la vremea aceea erau cel mai accesibile pentru ei prin Mexic. În Florida trăiau numai puțini spanioli, iar în îndepărtata Californie, pe coasta Oceanului Pacific, se afla doar un mic număr de coloniști europeni pe cale de dispariție. În America de Nord mai existau însă, în afara coloniilor britanice, și colonii franceze : în sud, mica colonie Louisiana. iar la nord, mai întinsă și mai importantă, Canada.

Britanicii își extindeau posesiunile îndeosebi în regiunile de răsărit ale Americii de Nord, în nordul coastei, în zonele actualului Massachusetts, în Connecticut și împrejurimi și la sud de Virginia. Așezările britanice din nord-est se aflau pentru moment în siguranță, grație victoriei asupra lui Metacom.

Quakerii au fost cei care au pătruns mai adînc în interiorul continentului nord-american ; ei au cucerit un nou teritoriu de colonizare, care a primit curînd denumirea de Pennsylvania, după numele întemeietorului coloniei. Quakerii din Pennsylvania au încheiat cîteva pacte bine intenționate cu indienii localnici, pentru a-și asigura pacea și liniștea. William Penn a fost primul care a inițiat un astfel de pact. În 1682 el a adresat o scrisoare „împăratului Canadei", cum îl numea pe șeful suprem al indienilor irochezi, în care le expunea indienilor planul quakerilor pentru dezvoltarea economică a Pennsylvaniei. După părerea lui „era un plan de pe urma căruia puteau trage folosoase și localnicii. Liga indienilor irochezi a cedat quakerilor o regiune întinsă, în același timp însă acești indieni puternici au deposedat alte triburi de terenurile lor de vînătoare. Iată de ce, pentru indieni, această colonizare pașnică avea să aibă în cele din urmă aceleași consecințe nefaste.

În timpul acesta francezii cuceream noi teritorii coloniale pe coasta Atlanticului, puțin populată de indieni, și pe fluviul Sfîntul Laurențiu. Mai departe, la vest de așezările britanice și franceze, indienii trăiau aproape la fel ca înainte. Dealtfel aproape întreaga Americă de Nord le mai aparținea încă, contactele lor cu europenii rezumîndu-se la granițele coloniilor britanice și franceze.

Primii care au pătruns pe teritoriile rămase în posesia indienilor au fost mai ales misionarii. Apoi au urmat

negustorii care cumpărau blănuri de la băştinaşi pentru a le revinde în Europa. Acest comerţ era foarte răspîndit şi avea pentru indieni o importanţă relativ mare. Între anii 1739 şi 1759, adică în numai două decenii, din oraşul numit pe atunci Charlestown au fost trimise 1 250 000 de blănuri.

În acelaşi timp, dincolo de graniţele apusene ale coloniilor engleze şi franceze, au luat naştere puncte comerciale unde indienii puteau schimba blănuri pe arme, rachiu, stofe, securi sau cuţite de scalpat. Negustorii erau agenţi importanţi ai ţărilor lor pe lîngă diversele triburi indiene. Încă de la mijlocul secolului al 18-lea ei au întemeiat forturi şi castele, chiar în zona importantă dintre Marile Lacuri.

Un rol cheie a jucat aici fortul puternic întărit Detroit, construit de francezi pe rîul cu acelaşi nume. Indienii care locuiau pe malurile lacurilor s-au apărat de la bun început împotriva cotropitorilor. În 1747, de pildă, huronii căpeteniei Orontony au răpus cîţiva negustori francezi din Detroit.

În general însă francezii din Detroit au încercat să trăiască în pace cu indienii localnici, cu triburile ottawa, ojibwa (chippewa) şi potawatami toate aparţinînd grupului de limbă algochin. Aceste trei triburi fuseseră iniţial unite într-un singur trib care în timpul descoperirii Americii de către Columb locuia la nord de Marile Lacuri. Indienii ottawa trăiau în pace cu francezii, deoarece aceştia contribuiau la sporirea veniturilor tribului. Ei cumpărau blănuri de la triburile mai îndepărtate, revînzîndu-le apoi cu cîştig corespunzător francezilor din Detroit.

Negustorii francezi se străduiau în mod demagogic să demonstreze că supuşii regelui Franţei şi membrii tribului ottawa se bucurau de aceleaşi drepturi. Ei nu încetau să îi

asigure pe indieni de protecția pe care o acorda „Marele Părinte", adică regele Franței tuturor aliaților săi, dacă ei s-ar fi aflat în primejdie. Aceeași protecție, a unui alt „Mare Părinte", adică regele Angliei, o promiteau indienilor „lor" și englezii.

Asemenea promisiuni nu puteau desigur să impresioneze decît dincolo de granițele fostelor posesiuni europene de pe continentul nord-american ! Între timp acești doi „Mari Părinți" au purtat între ei, timp de aproape trei sferturi de veac, tot soiul de războaie, declarate sau nu. Penultimul război franco-britanic se terminase în 1748, iar cel nou și ultimul a început opt ani mai tîrziu. De partea Marii Britanii se aliniaseră Prusia și Hanovra, de partea Franței Austria, Polonia, Rusia, Saxonia și Suedia. În America de Nord, alături de englezi luptau indieni, iar alături de francezi tot indieni. Comandantul fortului Detroit, de pildă, a trimis ca întăriri în primul an al noului război trei sute de indieni trupelor franceze. În documentele scrise ale epocii putem deslușI pentru prima oară numele unui indian aliat al francezilor, numele căpeteniei tribului ottawa. Pontiaque, în engleză Pontiac.

În luptele grele franco-britanice care s-au purtat pentru cucerirea Canadei, victoria a fost de partea englezilor. În septembrie 1760 guvernatorul francez al Canadei a capitulat.

Au mai dăinuit însă, dincolo de granițele coloniilor franceze, cîteva forturi deschise, localitățile comerciale care au rămas în mîinile francezilor, iar cel mai important dintre acestea era Detroit. Pînă aici, la marile lacuri, nu pătrunseseră încă soldații britanici. Forturile mari și mici presărate pe teritoriul indian nu puteau fi cucerite decît de un om deosebit de încercat în lupte.

Cuceritorul Canadei, generalul britanic Amherst, îl alesese pentru marşul în ţara prietenilor indieni ai învinşilor francezi, pe rangerul Rogers, care se evidenţiase necontenit în luptele împotriva indienilor. Rogers a scris mai tîrziu o carte despre evenimentele din acele zile. El relatează cum, la patru zile după cucerirea Montrealului, a părăsit oraşul împreună cu două sute de ostaşi neînfricaţi, îndreptîndu-se spre sud în fruntea unei flotile de cincisprezece ambarcaţiuni mari. Ajungînd în apropiere de Detroit şi coborînd pe mal, Rogers se afla pe teritoriul triburilor indiene. El îl numeşte pe Pontiac „Împărat" al acestei regiuni. Pe atunci, sub cîrmuirea acestuia se aflau toate triburile indiene care trăiau între lacurile Huron, Erie şi Michigan. El îi unificase pe indienii ottawa cu fraţii lor ojibwa şi potawatami. În numele acestei uniuni, Pontiac a păşit în calea soldatului Rogers, întrebîndu-l ce căutau englezii pe teritoriul indian. Rogers şi-a început atunci jocul ingenios.

El l-a asigurat pe Pontiac că vine în calitate de „prieten" al indienilor, lăsînd să se înţeleagă că vor cumpăra blănurile la preţuri mult mai ridicate decît francezii. Pentru ca englezii să poată însă livra indienilor mărfurile pe care aceştia le cumpărau înainte de la francezi, trebuiau să cucerească fortul Detroit, acest centru principal de comerţ de pe teritoriul indian aflîndu-se în mîinile francezilor. Ca dovadă a sincerităţii intenţiilor sale, Rogers i-a dăruit lui Pontiac cîteva wampum-uri, centuri prin care indienii din răsăritul Americii de Nord îşi comunicau reciproc dorinţele. Pontiac n-a refuzat, ce-i drept, wampum-urile, dar nici n-a mulţumit. El şi-a exprimat doar acordul de a face negoţ cu englezii şi a lăsat cale liberă spre Detroit soldaţilor britanici. Oamenii lui Rogers au învins în luptă garnizoana franceză a fortului.

Pontiac, căpetenia care mai tîrziu și-a plecat fruntea în fața generalilor britanici, își asumase o mare vină în ochii dușmanilor săi : sub conducerea sa a reușit pentru prima oară în America de Nord unificarea a zeci de triburi altădată dușmane, depășind în același timp cu un extraordinar geniu militar pe toți ceilalți conducători de răscoale indiene. Pontiac a elaborat un plan exact, strategic și militar, de răscoală, și a fost primul în America de Nord care a organizat adevărate asedii ale forturilor inamice.

Despre aceasta vom vorbi însă mai tîrziu. Deocamdată era încă pace iar Pontiac și Rogers s-au despărțit în relații bune. Pontiac s-a întors în satul său de indieni ottawa, nu departe de Detroit. Doar canadienii francezi s-au străduit, după cum se pare, să animeze în continuare războiul împotriva englezilor.

Acești canadieni francezi nemulțumiți căutau la foștii aliați indieni mai mult sprijin decît în propria lor patrie de pe continentul european. Fostele triburi aliate cu francezii (de exemplu delawarii), au primit cordial pe emisarii secreți ai acestora. Pontiac mai ales a ascultat cu mare interes toate relatările despre plănuita rebeliune a americanilor francezi. Prin participarea indienilor la aceste lupte, Pontiac nu era călăuzit de dorința de a restabili coloniile franceze pe continentul nord-american ; el se temea, mult mai mult, de puterea crescînd a coloniilor britanice. Pînă atunci englezii și francezii luptaseră pentru hegemonia în America de Nord la fel ca spaniolii, olandezii și chiar suedezii, care jucaseră și ei un anumit rol în această competiție ; indienii erau deci puși în fața unor colonii europene neunitare, despărțite unele de altele. Cuceritorii coastei răsăritene a Americii de Nord nu depășiseră granițele ac-

tualelor state Virginia de vest, Pennsylvania, New York și Connecticut

Acum însă, sub privirile lui Pontiac, începea să se contureze o linie de graniță britanică neîntreruptă, de la fluviul Sfîntul Laurențiu pînă în sud, în Georgia. Dincolo de această graniță se ridicau, ca pe o tablă de șah, o serie de forturi, avanposturi înaintate și pavezc pentru coloniile engleze care înaintau în urma lor ca o lance înfiptă tot mai adînc în inima continentului indian.

Pontiac n-a profitat însă de prima ocazie de a dezlănțui un război al tuturor indienilor împotriva europenilor. În 1771 căpeteniile Kyashuta și Tahaiadoris, soli ai unuia dintre triburile membre ale alianței indienilor irochezi, senecașii, au venit la tribul ottawa și i-au înmînat lui Pontiac un wampum roșu, semn al războiului. Astfel îi chemau pe indienii ottawa și toate triburile lor aliate la lupta împotriva englezilor, pentru izgonirea lor de pe continentul american.

Pontiac nu s-a alăturat atunci acestei chemări adusă de reprezentanți ai celei mai puternice grupări indiene de pe malul răsăritean al Mississippi-ului. Mai respecta încă, la acea vreme, înțelegerea nescrisă pe care o încheiase de curînd cu Rogers, la Detroit ; de aceea i-a expulzat pe solii senecașilor.

N-a trebuit însă să treacă un an ca Pontiac să-și schimbe părerile. Quakerii promiseseră indienilor să nu treacă niciodată munții. Acum însă europenii începuseră să colonizeze calea Ohio-ului, iar de la riul Ohio pînă la pămînturile indienilor ottawa și ale aliaților lor, pînă la statele Illinois și Michigan de azi, nu mai era departe. Pontiac nu se mai îndoia acum de calea pe care o avea de urmat. Astfel a început de această dată el însuși să se pregătească de luptă.

A vizitat zeci de triburi, ca la vremea lor Metacom și Pope, și i-a convins pe indieni, la lumina focului sfatului, cît de important este să se unească toți, cum numai rezistența comună putea împiedica pătrunderea în continuare a europenilor. Pontiac a avut succes la majoritatea triburilor, nu însă și la liga irochezilor, uniunea celor mai numeroase și mai puternice triburi. Senecașii, pe care Pontiac îl jignise adînc refuzîndu-le wampumurile, nu s-au alăturat pentru moment triburilor ottawa ; de aceea și celelalte triburi irocheze au rămas în afara alianței. Pontiac și-a împărtășit planurile de luptă acelor căpetenii pe care le cîștigase de partea sa pentru lupta împotriva coloniilor britanice din America de Nord. Acest plan se baza mai ales pe faptul că adevăratele colonii britanice, care nu pătrunseseră încă prea adînc în interiorul continentului indian, erau apărate de acel șir neregulat de forturi antiindiene. Oastea indiană unită trebuia, în prima etapă, să cucerească toate aceste forturi avansate, curățînd de ele această țară a nimănui care preceda coloniile, urmînd ca în a doua etapă indienii să-i împingă pe coloniști necontenit spre răsărit, mînîndu-i înaintea lor pînă cînd se vor îneca, înghițiți de apele Atlanticului.

Acesta era un plan înțelept și temerar. De la cel mai înaintat fort, care fusese construit în Golful Verde în actualul stat Wisconsin, erau cîteva mii de kilometri pînă la ocean. În această regiune aproape incomensurabilă locuiau zeci de triburi, dintre care multe trăiau în dușmănie între ele. Dincolo de aceasta nu exista nici un mijloc rapid de comunicare.

Strategia lui Pontiac presupunea desigur ca toate triburile indiene să-și îndeplinească sarcina pe care aveau s-o primească de la conducătorul planuitei răscoale. La ziua stabilită, zeci de triburi trebuiau să se ridice în același timp împotriva forturilor izolate și să le cucerească.

Pontiac, care cunoștea puterea militară a dușmanilor săi și dorea să evite vărsări de sînge inutile, și-a sfătuit aliații ca, peste tot unde era posibil, să ademenească garnizoanele în afara zidurilor forturilor pentru a le înfrînge acolo sau, dimpotrivă, să pătrundă, sub un pretext sau altul, în interiorul întăriturilor pentru a putea, de acolo, să efectueze un atac prin surprindere.

Fiecărui trib i s-a repartizat cîte un fort, pe care trebuia să-l cucerească. Detroit, cel mai puternic, care datorită poziției sale între cele trei mari lacuri juca un rol cheie între forturile britanice, a fost preluat de însuși Pontiac, ca sarcină pentru tribul său și pentru aliatele triburi ottawa, potawatami și ojibwa.

Pregătirile pentru această răscoală, cu adevărat a tuturor indienilor, făceau progrese frumoase. Pontiac le-a considerat încheiate la începutul primăverii lui 1763. Plin de speranță, el nu mai aștepta decît sprijinul francezilor. De partea lor în acest conflict, nedeclarat încă în mod oficial, se pronunțaseră și spaniolii. Pontiac credea că ofensiva generală împotriva coloniilor britanice va fi susținută de spaniolii și francezii din Louisiana încă franceză și Florida încă spaniolă.

Aceasta explică de ce Pontiac trimitea aliaților săi francezi din Louisiana vești încurajatoare despre amploarea și puterea armatei sale. În același timp el voia să insufle curaj războinicilor săi indieni. Ajutorul pe care l-a găsit în acest scop era de neprețuit delawarii aveau în acel timp un vraci — al cărui nume nu se mai cunoaște — care, precum preotul și vraciul Pope la vremea lui, propovăduia întoarcerea indienilor la vechile lor rituri și relații sociale. El chema triburile să renege toate descoperirile europenilor și să se întoarcă la viața pe care o duseseră înainte de apariția cuceritorilor. El pretindea de asemeni că nu vorbește numai „cu glasul său" și anunța că însuși „Părintele

Vieții", „Creatorul" indian care sălășluiește departe în ceruri, dorește distrugerea dominației coloniale britanice. El, preotul, s-ar fi chinuit mult timp zadarnic să-l viziteze pe „Părintele Vieții". O dată a visat totuși că s-a ridicat de la pămînt și că a călătorit șapte zile, pînă cînd s-a aflat în sfîrșit în fața lui. După ce „s-a reîntors pe pămînt", preotul a împărtășit delawarilor cuvintele „Creatorului". Astfel, porunca zeului a zburat din gură în gură, pînă cînd a ajuns și la urechile lui Pontiac.

Convocînd o ultimă adunare, la 27 aprilie, pe malul rîului Ecorse, Pontiac n-a trebuit decît să le repete războinicilor adunați cuvintele preotului :

„Eu am creat cerul și pămîntul, copacii și mările, rîurile și oamenii și tot ceea ce vedeți și posedați pe pămînt. Iar acest pămînt pe care-l locuiți eu l-am creat pentru voi și nu pentru alții... Aceia nu se bucură de bunăvoința mea... Ei nu mă cunosc, ei sînt dușmanii mei și dușmanii fraților voștri... De aceea nu mai luptați unii împotriva altora... Dacă goniți din țara voastră pe acești cîini înveșmîntați în cîrpe roșii, căci ei nu rîvnesc la altele decît să vă păgubească pe voi. Și dacă vă trebuiește ceva, atunci cereți-mi mie și fraților voștri... Vă spun deci : goniți-i înapoi în țările pe care le-am făurit pentru ei. N-au decît să se întoarcă acolo, de unde au plecat." În același timp se pare că marele „Creator" indian i-ar fi destăinuit profetului că numai englezii sînt pentru ei dușmani. Francezii, dimpotrivă, se vor purta frumos cu copiii săi... indienii. De aceea și ei sînt copii ai „Părintelui Vieții".

La această ultimă consfătuire militară Pontiac a povestit visul profetului aproape de-a lungul întregii nopți. Războinicii îl ascultau, inimile lor au prins să se înfierbînte. Spre dimineață, cînd Pontiac își termina povestirea, printre războinicii triburilor wyandot, potawatami, ottawa și ojibwa care ascultaseră, nu se mai afla nici unul care

să nu fie gata să îndeplinească poruncile „Părintelui Vie-ții", să nu vrea să izgonească din țară pe englezii îmbrăcați în cîrpe roșii, din „țara creată numai și numai pentru indieni".

Planul răscoalei ne este cunoscut. Rămîne doar de povestit în ce măsură fiecare trib și-a putut îndeplini sarcinile încredințate de Pontiac. Huronii au fost primii care au atacat și distrus fortul care le fusese repartizat. Al doilea fort, cucerit de războinicii potawatami conduși de Washee — acea parte a tribului care nu se afla în apropiere de Detroit, — a căzut la 25 mai.

Totodată, în timp ce potawatami puseseră stăpînire pe fortul Saint Joseph, tribul miami cucerea, numai în decurs de cîteva ore, fortul cheie, Fort Miami, plasat pe teritoriul actualului stat Indiana.

În Indiana un singur fort mai rămăsese în mîinile englezilor, Fort Quiatenon, pe rîul Wabash. Atacul asupra lui a fost purtat de războinicii a trei triburi — kickapoo, mascoutex și weave. După un scurt asediu — patru zile după căderea Fort Miami-ului — englezii au capitulat, salvîndu-și astfel viața.

După o zi de la capitularea fortului Quiantenon a izbucnit lupta pentru unul dintre cele trei forturi cărora Pontiac le acordase cea mai mare importanță în planurile sale, Fort Michilimackinak. Era acel fort care fusese comandat de Rogers. Acum era comandant un căpitan pe nume Etherington. Acesta nu era la curent cu evenimentele de la Detroit și Indiana. El a învoit astfel 35 de soldați de-ai săi să asiste în afara întăriturilor la o pasionantă întrecere, într-un joc cu mingea, în care se înfruntau indienii din triburile sauk și ojibwa. Indienii jucau cu rachete, întotdeauna un sat împotriva altuia, sau un trib împotriva altuia ; adeseori erau sute de jucători deodată. Jocul continua cu dansuri, imnuri cultice și rugăciuni ale vracilor.

Acest joc de masă ora cu totul potrivit pentru mascarea adevăratelor intenții ale jucătorilor din triburile sauk și ojibwa.

În vîltoarea jocului, unul dintre jucători a scăpat mingea, aparent din greșeală, peste zidurile de apărare ale fortului. Restul jucătorilor s-au repezit după ea, în incintă, prin poarta rămasă deschisă, iar femeile lor, care priviseră și ele jocul pînă atunci, i-au urmat. Odată în interiorul fortului, indienii au uitat de mingea pierdută. Femeile, care de astă dată alcătuiau majoritatea luptătorilor, au scos tomahawkurile și măciucile pe care le aveau ascunse sub veșminte și au început lupta.

Dintre cei 35 de spectatori britanici ai interesantului joc al indienilor, 30 și-au pierdut viața, printre care și locțiitorul comandantului, înainte ca soldații să fi reușit să-i alunge pe indieni din incintă. Jucătorii, acum războinici declarați ai celor două triburi sauk și ojibwa, conduși de căpetenia Minavana, au început asediul. După cîteva zile, Etherington s-a decis să capituleze. Toți apărătorii englezi ai fortului Michilimackinak au supraviețuit prizonieratului, cu excepția unuia.

După căderea fortului Michilimackinak, în întregul vest nu mai rămăsese decît un singur fort britanic, Fort Edward Augustus, în Golful Verde, în actualul stat Wisconsin. Comandantul, locotenentul Gorell, a evacuat fortul fără luptă, cunoscînd soarta celorlalte forturi asediate și temîndu-se de atacul ce avea să fie întreprins, la data de 21 iunie, de triburile monominec, fox și winnebago, aliate ale lui Pontiac.

Prima parte a planului lui Pontiac fusese îndeplinită, regiunea înconjurătoare a lacurilor de vest era eliberată, indienii puteau acum să înainteze spre răsărit și să se apropie de marea regiune colonială britanică Ohio. Această a doua parte a luptei de eliberare au deschis-o huronii cu

un atac asupra fortului Sandusky, pe malul sudic al lacului Erie, fort pe care l-au cucerit curînd. Huronii au trimis veste despre victoria lor nu numai lui Pontiac, ci i-au anunțat, printr-un lung wampum, și pe delawari, tribul acelui preot a cărui viziune îl ajutase pe Pontiac să unifice toate triburile de indieni nord-americani.

La delawari wampumul huronilor a fost preluat de căpetenia Lup. Ea a purtat apoi focul luptei în Pennsylvania. Delawarilor li s-a alăturat un alt trib, care sălășluia mai la răsărit, tribul mingo. Luptătorii celor două triburi au înaintat împreună pe teritoriul coloniilor britanice, mai întîi în puternic colonizata vale Monogahela, din Pennsylvania. În continuarea marșului lor au ajuns în regiunea în care se află astăzi orașul Pittsburgh, cucerind între timp importantul punct întărit Fort Ligonier.

Campania victorioasă a delawarilor și mingoșilor a determinat să ia parte la luptă și triburile shawnee și al senecașilor irochezi, care pînă atunci stătuseră deoparte.

Senecașii cărora Pontiac le respinsese totuși wampumul, cu puțini ani în urmă, fuseseră primii care s-au străduit să-i unească pe indienii nord-americani împotriva englezilor. La 18 iulie 1763 s-au alăturat și ei lui Pontiac. Eforturile anevoioase și de lungă durată ale lui Pontiac și ale triburilor sale aliate dădeau acum roade, la care nu se așteptase nici măcar el, Pontiac, căpetenia supremă. Se reușise pentru prima oară în istoria indienilor nord-americani, unificarea în slujba unui țel comun a tuturor indienilor, de la Oceanul Atlantic pînă la Mississippi. Senecașii răsculați porniseră să lichideze restul forturilor rămase în Pennsylvania. Pentru început au atacat Fort Vengano, a cărui garnizoană, sub conducerea lui Gordon, a căzut pînă la ultimul om, cu excepția comandantului.

Acest Gordon a fost luat prizonier de senecași, care i-au explicat pentru ce poartă indienii acest război. Gor-

don, care înțelegea limba irokee, a trebuit să traducă în limba engleză declarația căpeteniei și s-o transcrie de cîteva ori. În acest mod senecașii au declarat oficial război englezilor. Se găseau acum în stare de război cu coloniile britanice, după toate legile războiului. După trei zile de la distrugerea fortului Vengano, senecașii au pornit la atacul asupra fortului Le Boeuf. Soldații britanici n-au rezistat atacurilor repetate ale indienilor. Din întreg forțul doar șapte oameni, care supraviețuiseră asediului, au reușit să se salveze fugind.

Senecașii au mers mai departe, spre penultimul fort britanic din apropierea lacurilor, fortul Presqu'Isle. Acest fort remarcabil întărit nu a putut fi cucerit doar de senecași. Pontiac le-a trimis, de aceea, în ajutor două sute de oameni din triburile huronilor și ottawa de lîngă Detroit. Senecașii, huronii și ottawa au ocupat pozițiile pe două dealuri din apropierea întăriturilor și, de acolo, au dezlănțuit un tir de săgeți aprinse asupra acoperișurilor și a magaziei de pulbere din Presqu'Isle. Asediul a durat cîteva zile. În cele din urmă comandantul a predat fortul în mîna indienilor. Prizonierii au fost împărțiți triburilor care luaseră parte la asediu.

După victoria de la Presqu'Isle unitățile forțelor de luptă ale lui Pontiac au continuat să opereze despărțite unele de altele. O parte a huronilor a trecut la asediul ultimului fort britanic din această regiune, Fort Pitt. O parte a senecașilor, împreună cu triburile shawnee, delaware și mingo, au pătruns mai adînc în interiorul regiunii coloniale britanice.

Triumful lui Pontiac era, așa se părea, desăvîrșit. În decursul primelor două luni indienii obținuseră în luptă zeci de victorii. Dincolo de fiecare victorie, dincolo de fiecare fort cucerit, răsuna un nume, numele lui Pontiac unificatorul.

În vreme ce triburile unite ale indienilor cuceriseră fort după fort, în vreme ce peste tot, de la Mississippi la Atlantic, aliații lui Pontiac îndeplineau punctual și cu exactitate planurile unificatorului, singurul care nu reușise să-și îndeplinească propria sarcină de luptă era însuși creatorul acestor planuri.

În decursul a două luni căzuseră, la comanda lui Pontiac, toate forturile din regiunea marilor lacuri, din regiunile actualelor state Indiana, Ohio și chiar din Pennsylvania. Singurul care nu putea fi cucerit era Detroitul, cel mai important, a cărui cucerire Pontiac o încredințase tribului ottawa și împreună cu acesta triburilor strîns înrudite cu el.

Indienii trebuiau, după planul lui, să pună și aici mîna pe fort printr-un atac din interior. Fortul era apărat de trei bastioane, și era înzestrat cu tunuri de șase livre și mortiere grele. Întregul fort era împrejmuit de un zid de apărare înalt de cinci metri și lung de aproape un kilometru și jumătate. Dincolo de fortificațiile propriu-zise, fortul Detroit mai era apărat, pe două laturi, de alte două mici forturi independente. În fața fortului, situat pe malul fluviului Detroit, care leagă lacul Erie de lacul Saint Clair, erau ancorate în permanență două vase de război, vasul Michigan și canoniera Huron.

Calul troian pregătit de Pontiac trebuia să fie un grup de dansatori care urmau să prezinte în fața ofițerilor „dansuri de sălbatici", așa cum se obișnuia înainte. Comandantul fortului a aflat însă planul. Amanta acestuia era o indiană, pe care el o numea Catherine. Ea locuia într-un sat de indieni pottawatomi, situat în amont pe fluviu și aflase că Pontiac voia să cucerească Detroitul și cum

anume avea de gînd să procedeze, după acea ultimă consfătuire festivă de la 27 aprilie, care avusese loc în satul ei. Gladwin era la curent cu totul, dar nu a lăsat să se observe nimic. Cîteva zile mai tîrziu, după 27 aprilie, cînd a venit la el un sol al lui Pontiac pentru a-i transmite dorința căpeteniei de a vizita fortul pentru a prezenta acolo dansul „kalumet", a încuviințat vizita.

La șapte mai 1763 mai mult de trei sute de indieni ottawa împreună cu femeile și copiii lor, îmbarcați în zeci de canoe, vîsleau pe fluviul Detroit apropiindu-se de fort. Dansatorii își ascunseseră cu grijă armele și așteptau semnalul stabilit pentru atac. Acesta era : „wampum verde". Pontiac adusese de fapt englezilor în dar, așa cum era obiceiul, un wampum bogat ornamentat. Acesta era alb pe o față și verde pe cealaltă. În clipa în care căpetenia ar fi întors wampumul cu fața verde în sus, trebuia să înceapă atacul.

Gladwin i-a primit amical pe indieni și a asistat plin de interes la dansul „kalumet". În final și-a condus chiar oaspeții prin tot fortul, cît era el de mare. Dar ce surpriză! Paza era întărită peste tot, toți soldații garnizoanei erau, se părea, în stare de alarmă.

Cineva îi prevenise pe englezi. Pontiac i-a reproșat, ce-i drept, lui Gladwin suspiciunea neîntemeiată, dar comandantul fortului i-a replicat că măsurile de siguranță nu erau îndreptate împotriva indienilor ottawa ci împotriva unor „străini" care s-ar fi apropiat de fort dinspre nord. Gladwin le-a dăruit în același timp oaspeților săi o duzină de pături, pentru a le alina durerea provocată de moartea, în ultimul timp, a cîtorva căpetenii ottawa.

Astfel a luat sfîrșit primul raid indian în interiorul fortului Detroit.

A doua zi căpetenia a traversat din nou fluviul împreună cu războinicii săi și a găsit din nou un pretext de

a pătrunde în fort. Jocul s-a repetat și de data aceasta. Gladwin n-a mai îngăduit însă intrarea în fort decît lui Pontiac și altor trei căpetenii ottawa, Macatepilis, Chavinon și Breton.

Pontiac nu renunțase încă la planul său inițial și după altă zi a apărut din nou, pentru a treia oară, în fort. Era în ziua de nouă mai, zi de „rugă". Preotul din Detroit organizase, cu ocazia marii sărbători, o procesiune în interiorul fortului. Indienilor li se oferea așadar o nouă ocazie prielnică. Gladwin nu le-a permis însă nici de data aceasta decît lui Pontiac și tovarășilor lui cei mai apropiați să ia parte la procesiune.

Căpetenici nu-i mai rămăsese altceva de făcut decît să renunțe la „calul său troian", adică să se abată de la planul de a cuceri fortul din interior. Nici un alt mod de luptă nu era, după cum am mai amintit, atît de străin gîndirii indienilor decît acela de a asedia o cetate inamică. Iar acum trebuiau să asedieze cel mai mare fort din interiorul granițelor coloniilor, un fort apărat de palisade și fortificații, dotat cu tunuri și mortiere, a cărui garnizoană era alcătuită din două puternice regimente britanice.

Pontiac a decis însă, în ciuda tuturor acestor condiții dificile, să înceapă asediul Detroitului ! Oamenii lui au lichidat mai întîi toți englezii care locuiau în afara fortului. Apoi indienii au început asediul. Ambele părți trebuiau să acorde o mare atenție aprovizionării, căci de aceasta depindea în mare măsura rezultatul asediului. Englezii trebuiau să-și procure provizii și întăriri militare, iar pentru indieni era important să împiedice aprovizionarea cu alimente și înaintarea trupelor britanice spre Detroit. Dacă indienii ar fi putut îmbina aceste două imperative, atunci garnizoana ar fi fost curînd obligată să capituleze.

Între timp comandantul suprem al trupelor britanice din America, generalul Amherst, și-a dat seama că puterea colonială britanică era amenințată de răscoala lui Pontiac. Fuseseră pierdute forturile Presqu'Isle, Edward Augustus, Vengano, Sandusky, Fort Miami... Căzuseră toate, unul după altul. Amherst trebuia să facă acum totul pentru a se salva pe el însuși.

În primul ordin către soldații din Detroit el spunea, printre altele : „În cazul în care vreun indian al acestui Pontiac ar cădea în mîinile noastre, el trebuie ucis imediat. Exterminarea acestor ființe este unica garanție a securității noastre viitoare." Și propunea, în același timp, drept cel mai eficace mijloc de exterminare definitivă a dușmanilor, după părerea lui : „Să răspîndim, printre triburile răsculate, vărsatul negru."

Pentru Amherst însă mai important decît toate aceste declarații și ordine, mai importante decît recompensa de cinci sute de lire — recompensă dublată de comandantul suprem într-o singură săptămînă — pentru acela care avea să-l doboare pe Pontiac, erau posibilitățile de a face față asediului de la Detroit, de a sprijini soldații britanici cu provizii de alimente și trupe noi.

De aceea Amherst a declarat mobilizarea generală. El a ordonat ca toate rezervele să fie trimise la Detroit, a acordat fortului Detroit tot ajutorul pe care-l putea da și a alcătuit o expediție sub conducerea aghiotantului său personal, căruia i s-a alăturat și Rogers. Două regimente de soldați coloniali britanici au pornit în marș spre lacul Erie. Ajunși acolo, aghiotantul dornic de luptă al lui Amherst a trebuit să se convingă că trupele sale nu vor mai scăpa și de data aceasta nevătămate. În marșul lor englezii treceau și pe lîngă ruinele fortului Presqu'Isle. Aghiotantul lui Amherst, Dalyell, și-a condus totuși soldații mai departe, de-a lungul malului sudic al lacului Erie, pînă la

extremitatea vestică a acestuia. Acolo îl aștepta un alt avertisment : Fort Sandusky, care zăcea în ruine. Acest fort fusese făcut de huroni una cu pămîntul.

Trupele britanice au continuat, în bărci, drumul în susul fluviului Detroit, pînă la întăriturile fortului. Apele fiind acoperite, zi de zi, de o ceață deasă, oamenii de bază ai huronilor n-au reperat flotila britanică decît aproape de sosirea acesteia. Indienii au dat imediat alarma, au scufundat cîteva bărci și au rănit 14 soldați englezi, dar restul au ajuns nevătămați în fort.

După o scurtă pauză de odihnă, Dalyell și-a manifestat dorința de a întreprinde un raid în afara Detroit-ului pentru a-i lichida pe asediatori printr-un atac prin surprindere. Gladwin l-a prevenit pe comandant, dar acesta n-a renunțat la intențiile sale, astfel încît cei doi comandanți s-au despărțit supărați.

Într-o noapte de iulie, expediția lui Dalyell a trecut pe malul celălalt. În timpul traversării au fost acoperiți de cele două nave de război ancorate la Detroit. Oamenii lui Pontiac au observat plecarea din fort. Ei l-au anunțat pe marele șef, iar acesta a ordonat trupelor sale traversarea rapidă a unuia din afluenții Detroit-ului, a așa-numitului Parent's Creek.

Ajunși la mai puțin de două mile depărtare de fort, indienii au așteptat trupele britanice.

Cînd majoritatea soldaților se afla pe pod, Pontiac a dat ordin țintașilor săi să deschidă focul. Luna strălucea puternic. De ambele părți ale podului clocoteau apele învolburate ale rîului Parent's Creek ; nu mai exista nici o scăpare. Majoritatea soldaților britanici și-au pierdut viața ; restul au făcut cale întoarsă și s-au retras spre fort. Aici drumul le era însă barat de detașamentul indienilor ojibwa. Lui Dalyell nu-i mai rămînea nimic de făcut decît să le croiască drum englezilor printr-un atac

frontal împotriva puștilor indiene. El s-a ridicat și a comandat : „La atac, înainte !“ și a căzut primul.

Comanda a fost preluată de căpitanul Gray. Însă după cîteva minute a fost și el grav rănit. Restul soldaților rămași în viață au ajuns în cele din urmă la adăpostul zidurilor protectoare ale fortului Detroit, Rogers și rangerii săi reușind să le acopere retragerea. Primele detașamente ale lui Dalyell părăsiseră fortul la ora două și jumătate dimineața. Iar la ora opt căzuseră pe cîmpul de bătălie, pe care după închipuirile lui Dalyell trebuiau să cadă puterea și renumele lui Pontiac, zeci de englezi și însuși Dalyell. Acest loc este desemnat pînă astăzi pe hărțile Michigan-ului drept „Bloody Run“ — „fuga sîngeroasă“.

Rangerii și supraviețuitorii celor două regimente s-au alăturat garnizoanei fortului, supunîndu-se, în urma acestor evenimente, ordinelor comandantului Gladwin.

Gladwin și-a continuat jocul de-a v-ați-ascunselea cu asediatorii. Indienii așteptau afară un nou raid al englezilor, iar Gladwin aștepta răbdător în fort. Deși ofițerii îi propuseseră de mai multe ori să evacueze fortul, Gladwin n-a vrut să capituleze. El aștepta clipa în care atenția indienilor avea să scadă pentru o clipă.

Cînd această clipă a sosit, trecuse de mult o lună de la victoria lui Pontiac de la Parent's Creek. După cum se pare Pontiac își conducea noaptea trupele dincolo de fluviu, departe de fort, pentru a ține acolo sfatul obișnuit cu războinicii săi. Gladwin a trimis în grabă una din navele de război care-i stăteau la dispoziție spre baza britanică de aprovizionare de pe Niagara. Vasul Huron a reușit într-adevăr să treacă, a ajuns la Niagara și acolo a luat la bord optzeci de butoaie cu alimente și șaizeci de soldați. După mai multe zile de călătorie, Huron a ajuns nevătămat la fort. Puțin mai tîrziu, ambele vase de război au pornit din nou spre baza de aprovizionare de la Nia-

gara. Însă vasul Michigan a fost puternic avariat în timpul unei furtuni pe lacul Erie, iar Huron s-a înapoiat cu o întîrziere considerabilă. Situația Detroit-ului complet izolat se înrăutățea văzînd cu ochii.

Tabăra lui Pontiac suferea și ea de pe urma așteptării. Numeroase triburi se pregăteau deja pentru vînătoarea de toamnă, altora le lipseau mărfurile pe care le obțineau înainte prin schimburi cu negustorii europeni, sau pierduseră cu totul speranța unui ajutor din partea armatei franceze, aliații pe care conta se Pontiac.

La mijlocul lui septembrie, căpetenia unui trib al indienilor ojibwa, missisagașii, a încheiat pace separată cu Gladwin. Mai tîrziu numeroase alte triburi potawatami au făcut și ele același pas. Pontiac a mai încercat odată să reanime spiritul războinic al asediatorilor Detroit-ului. El a anunțat pentru ziua de 20 octombrie 1763 o mare adunare de sfat cu războinicii. Cu prilejul acela le-a amintit din nou visul preotului, i-a pus la curent cu informațiile pe care le avea despre fortul Detroit, măcinat de foame și de sete, și i-a asigurat că francezii nu-i vor trăda pe „prietenii și aliații lor indieni" deoarece ei înșiși au fost aceia care le-au cerut indienilor, prin trimișii lor, să înceapă acest război.

După ce s-a stins focul sfatului și a rămas singur, Pontiac era fericit. Simțea că poate chiar a doua zi va putea să cucerească Detroit-ul. Apoi indienii aveau să-și recîștige întreaga țară.

Cîteva ore mai tîrziu a apărut în cortul lui Pontiac un sol al „francezilor de sud". El aducea o scrisoare de la comandantul forțelor militare franceze de acolo. Generalul scria :

„Stăpînul vieții i-a sfătuit pe marele rege al Franței și pe marele rege al Angliei să încheie împreună o pace de nezdruncinat ; deaceea îi rog pe toți șefii și războinicii

(aliați cu francezii), să îngroape securea războiului... Știu ce bucurie o să vă cuprindă cînd o să vedeți cum francezi și englezi fumează aceeași pipă a păcii, mănîncă din aceleași farfurii și trăiesc împreună ca frații." În încheiere generalul îi avertiza totuși pe oamenii lui Pontiac că: „Dacă veți lupta mai departe împotriva englezilor, atunci veți lupta și împotriva noastră".

Astfel planul lui Pontiac rămînea fără bază. Trei zile după aceea cei mai fideli aliați ai săi, indienii ojibwa, au părăsit oastea. O parte a războinicilor propriului său trib și-a ales chiar alt șef, pe pacifistul Atawanga.

Asediul Detroit-ului a fost întrerupt. Pontiac s-a retras împreună cu fidelii săi înapoi pe Mississipi, așezîndu-se în țara Miami. În sudul și în răsăritul teritoriului indian au continuat lupta triburi izolate. Deși n-a putut fi învins în nici o bătălie, Pontiac a încheiat pace cu englezii, după mai mult timp, în vara anului 1766. Nu s-a mai întors însă niciodată în satele ottawa de pe fluviul Detroit.

El s-a aflat mai tîrziu în diferite locuri, în Kentucky și în regiunea actualului stat Illinois. În primăvara anului 1769 Pontiac și-a vizitat din nou foștii aliați din cea mai veche așezare franceză, nu departe de confluența Mississippi-ului cu Missouri. Colonia franceză se afla în apropierea fortului britanic (după pacea de la Fort Ontario) Fort de Chartres. Noul comandant al fortului voia să folosească vizita anunțată a lui Pontiac pentru a-l asasina mișelește.

El s-a sfătuit cu peorii, un trib nu prea numeros, al cărui sat principal se găsea în apropierea fortului, rămînînd ca aceștia să se „îngrijească" de soarta lui Pontiac. Crima trebuia s-o comită însăși căpetenia peorilor. Căpetenia a transmis sarcina nepotului ei, urmînd ca acesta să aștepte o ocazie potrivită.

La 20 aprilie Pontiac a intrat împreună cu un prieten din tribul peori într-o prăvălie englezească din Cahokia. Cînd au ieşit în stradă, aceasta era pustie şi nepotul căpeteniei a scos tomahawkul şi l-a ucis pe la spate.

Această crimă mişelească a indignat toate celelalte triburi indiene. Tribul peori a fost complet nimicit de aliaţii lui Pontiac. În mînia lor ei n-au cruţat nici locul faptei. Exact la un an după asasinatul de la Cahokia, în prăvălia în faţa căreia a fost ucis Pontiac a intrat locţiitorul acestuia, şeful suprem al indienilor chipeway, omorîndu-i pe ambii negustori britanici aflaţi acolo.

INDIANUL CARE NU VOIA SĂ LUPTE

Curînd după moartea lui Pontiac a avut loc în America de Nord o schimbare cu consecinţe aprige pentru existenţa indienilor ; treisprezece dintre fostele regiuni coloniale britanice au dobîndit independenţa faţă de ţara mamă, alcătuind împreună un nou stat : Statele Unite ale Americii.

Această federaţie statală s-a dovedit a fi de la început ostilă indienilor, mai ostilă chiar decît fusese administraţia britanică. Lozinca „Winning of the west", cucerirea vestului, a devenit curînd politica oficială a noii republici. Prin vest se înţelegea întreaga regiune din partea de apus a celor treisprezece state unite. Unul din rezultatele luptei lui Pontiac fusese tocmai declaraţia oficială obţinută de la guvernul britanic în sensul că această cea mai mare parte a Americii de Nord era proprietatea exclusivă a indienilor ! ! Statele Unite au hotărît de aceea să obţină această regiune „exclusiv indiană" de la posesorii ei, fără vărsare de sînge şi fără luptă. Astfel au fost încheiate sute

și mii de „contracte" de cumpărare, cu scopul jefuirii pămînturilor aparținînd triburilor indiene, contra unui „preț stabilit prin contract". Teritoriile „cumpărate" astfel puteau fi apoi anexate „legal" Statelor Unite, iar americanii puteau și ei, tot atît de „legal", să le colonizeze.

Indienii mai trebuiau abia să învețe cum să se apere de această cucerire juridică a teritoriilor lor.

Pînă acum am aflat despre renumitele lupte ale triburilor de indieni. Dar a existat oare printre ei vreun om capabil să-i înfrunte pe politicieni și pe juriști, să facă față noii strategii a cuceritorilor ?

Un astfel de om s-a găsit. El se numea Tecumseh : în limba indienilor shawnee, aceasta înseamnă „Leul de munte care se pregătește de săritură". El era șeful indienilor shawnee, născut în 1768, anul morții lui Pontiac, în satul Old Piqua, pe Mad River. Tecumseh, care a continuat mai tîrziu opera lui Pontiac, părea să fi preluat cu adevărat tradiția acestuia.

Mulți participanți la războiul lui Pontiac au continuat lupta. Tribul lui Tecumseh de asemeni. După ce tatăl lui căzuse într-o luptă, a fost adoptat de căpetenia Pește Negru și viața sub wigwamul șefului de trib a devenit pentru el cea mai bună școală.

Curînd după întemeierea Statelor Unite, pe teritoriul indienilor shawnee au pătruns din nou trupe străine. Generalul St. Clair străbătea valea Ohio-ului într-o campanie împotriva tribului Miami, al cărui șef era Broască Țestoasă Mică. Printre apărătorii de la Ohio îl aflăm și pe Tecumseh. El a luat parte și la memorabila bătălie de la izvoarele riului Wabash, unde oamenii lui Broască Țestoasă Mică și ai lui Pește Negru au învins, pentru prima oară, formațiuni ale Statelor Unite. În această bătălie au căzut peste șase sute de americani.

Curînd după înfrîngerea generalului St. Clair pe rîul Wabash a început acea perioadă în care americanii, în lupta pentru pămînturile indienilor, trimiteau în loc de soldați, negustori. Succesul acestora era mult mai mare. După cîteva luni Statele Unite cumpăraseră de la indieni (mai ales de la shawnee) prin așa-numitul contract de la Greensville, din 1795, două treimi din Ohio, în schimbul a 20.000 de dolari în mărfuri. Mărfurile, mai ales pături, au fost împărțite membrilor tribului. Tecumseh însă a respins partea ce i se cuvenea cu cuvintele : „Eu nu mi-am vîndut țara."

Acei care gîndeau ca el i-au dus vorbele mai departe. Majoritatea celor din tribul său erau nemulțumiți de contract. Ei au apreciat atitudinea lui Tecumseh și l-au ales șef. Tecumseh întîlnise în această perioadă, printr-un concurs de împrejurări, o fată europeană prin intermediul căreia a reușit să-i cunoască și prin aceasta să-i combată mai bine pe cuceritori. Ea era fiica unuia dintre primii coloniști instalați în partea cumpărată de la indieni a Ohio-ului și trăia într-un orășel shawnee numit Chilicothe, în care locuia și sora lui Tecumseh. Cele două fete erau prietene iar lui Tecumseh fata i-a plăcut. Rebeca o iniția pe căpetenie în lumea ei, îi îmbunătățea engleza, îl instruia în literatură, și îl introducea chiar și în vechiul și noul testament. După un timp el a cerut mîna fetei. Familia Golloway ținea la Tecumseh și nu era împotriva căsătoriei, dar îi cerea să-și părăsească modul de viață indian și să trăiască împreună cu soția lui ca „americani civilizați", în casa părinților. Tecumseh s-a gîndit vreo cîteva zile, dar pînă la urmă a renunțat. Mai apoi a părăsit Chilicothe și s-a întors în tribul său care în urma contractului de la Greensville trebuia să se retragă de pe terenurile obișnuite de vînătoare din Ohio.

Luînd odată cuvîntul la o adunare a tribului, Tecumseh subliniase că nici noua graniță creată prin tratatul de la Greensville nu-i va putea opri mult timp pe europeni s-o nesocotească. Iar după zece ani cuvintele lui aveau să se adeverească. La vest de Ohio teritoriul triburilor indiene era independent. Americanii îl numeau de aceea Indiana. Totuși în 1800 în Indiana Territory a fost numit un guvernator american, Harrison, recunoscut de guvern, care avea o singură sarcină : să cumpere noi teritorii de la indieni, în vest. În această situație Tecumseh a intervenit. Lichidării politice, fără luptă, a indienilor, el i-a opus o soluție proprie și deasemeni politică : să realizeze unificarea tuturor triburilor indiene nord-americane, dar nu numai în timp de război, așa ca în secolul 18, pe vremea lui Pontiac, ci și în timp de pace. Țelul său era înființarea unui stat al indienilor, cu legi unitare, cu un guvern propriu și desigur cu o armată indiană proprie. El era inițiatorul naționalismului panindian.

Această idee politică era sprijinită și de fratele său, Tenskwatawa (în limba shawnee : Ușă deschisă.) Tenskwatawa se îmbolnăvise odată grav, își pierduse cunoștința și se părea că-și va pierde și viața. Însă după cîteva ore prezumtivul mort s-a trezit și a început să vorbească ; și a vorbit așa fel cum vorbise în urmă cu o jumătate de veac preotul delawarilor : cum că îl vizitase în vis pe „Stăpînul Vieții" și că acesta îi ceruse ca indienii să respingă descoperirile europenilor și mai ales apa de foc și să se întoarcă la modul lor inițial de viață. „Stăpînul Vieții" le mai poruncea apoi indienilor să se unească în lupta împotriva acelui mare pericol care nu mai venea acum din partea englezilor, francezilor sau spaniolilor, ci din partea americanilor.

Curînd au început să vină în pelerinaj primii credincioși ai noului profet. Tenskwatawa s-a mutat împreună

cu ei la Greensville și a instituit acolo un fel de vatican al indienilor shawnee.

Spre deosebire de pregătirile politice ale lui Tecumseh, succesele lui Tenskwatawa n-au rămas necunoscute americanilor și i-au provocat guvernatorului o mare îngrijorare. Harrison l-a condamnat în mod public pe Tenskwatawa și l-a provocat să-și arate talentele făcînd o minune. „Nu vă veți putea da seama că este cu adevărat trimisul lui Dumnezeu" le-a spus el indienilor, „decît dacă va reuși să facă o astfel de minune. Dacă nu, va trebui să-l ucideți." Însă Harrison n-a avut succes cu acest șiretlic, fiindcă Tenskwatawa a făcut într-adevăr o minune. Nu mai știm astăzi ce cunoștințe astronomice poseda el, dar spre mirarea tribului a prezis cu o exactitate de zi și oră „moartea soarelui", adică o eclipsă totală de soare. Le-a făgăduit însă celor de față că-l va ruga pe „Stăpînul Vieții" să redea copiilor săi indieni soarele dătător de viață.

Prevestirea aceasta, tot atît de neverosimilă pentru indieni ca și pentru americani, a atras în orașul profetului mii de oameni. Dar la data de 6 iunie 1806 soarele într-adevăr „a murit". Glasul profetului tuna în faptul acelei înserări de coșmar. Tenskwatawa îl ruga pe „Stăpînul Vieții" să readucă astrul pierdut. Iar după cum spun relatările vremii, după cîteva minute imaginea soarelui a apărut din nou pe cerul văratic, mai întîi ca o semilună și curînd după aceea în întregime și strălucind în toată splendoarea.

În acea zi memorabilă o eclipsă totală de soare se repetă totuși doar o dată la cîteva secole într-un același loc — toți indienii din America cunoșteau numele lui Tenskwatawa și ideile lui Tecumseh. Veneau în pelerinaj chiar și indieni din Florida spaniolă sau din Canada. Dacă unele triburi indiene nu veneau din proprie inițiativă la Tippecanoe, Tecumseh le vizita el. Ideea uniunii naționale

și politice a tuturor indienilor nord-americani devenise între timp cunoscută chiar și acelora care locuiau la mari depărtări. Curînd și-au dat seama și americanii cît de răspîndită era acum această idee și cît de avansată era formarea unei conștiințe naționale indiene, fapt de neconceput pe vremea lui Pontiac.

La una dintre ultimele adunări de la Vincennes, Leul de Munte cerea deja ca pe viitor americanii să nu mai trateze separat cu reprezentanții diferitelor triburi, ci, „din principiu, cu reprezentanții întregului popor indian!"

Harrison, care de obicei îi judeca cu dispreț pe indieni, scria textual la vremea aceea despre Tecumseh, într-unul din rapoartele sale către ministerul de război: „Dacă el (Leul de Munte) n-ar trăi în imediata apropiere a Statelor Unite, ar crea un imperiu (indian) comparabil cu Mexicul (imperiul aztecilor) sau cu Peru (imperiul incașilor). Nici un fel de greutăți nu i-ar putea sta în cale. În decursul ultimilor patru ani s-a aflat într-o continuă mișcare. Astăzi poate fi văzut la Wabash, pentru ca nu peste mult timp să apară pe malurile lacurilor Erie sau Michigan, sau pe Mississippi. Oriunde s-ar duce, ideile sale găsesc simpatizanți..."

Într-adevăr Tecumseh prețuia enorm talentul oratoric și puterea de sugestie, iar activitatea sa era prodigioasă. Într-una din călătoriile sale la triburile din sud el a vizitat de pildă, în decurs de numai șase săptămîni, regiunea actualelor state Tennesee, Mississipi, Alabama, Georgia și Florida, pe atunci spaniolă, făcînd și călătoria de întoarcere. Pentru a pregăti întemeierea statului indian liber, Tecumseh a călătorit prin țara indienilor șapte ani la rînd. La început multe căpetenii, mai ales cele mai în vîrstă, l-au întîmpinat cu neîncredere și i-au respins planurile. După șapte ani însă Tecumseh considera că pregătirile erau promițătoare și le-a sistat.

Deşi Tecumseh se străduia să unifice tocmai acele triburi care nu trăiau pe teritoriul Statelor Unite, totuşi mulţi politicieni americani îi socoteau ideile extrem de periculoase. Deaceea au şi hotărît să-l reducă pe Leu la tăcere. Rolul principal i-a fost atribuit lui Harrison, care a primit cîteva noi unităţi militare puternice. Era evident că se pregătea un atac împotriva indienilor. Şi în felul acesta Tecumseh — indianul care nu voia să lupte — a trebuit în cele din urmă să-i cheme la luptă pe membrii uniunii sale pe cale de înfiinţare. A pornit astfel din nou în călătorie de la un trib la altul, chemînd oamenii la arme şi stabilind ca loc de adunare noul oraş al profetului, Tippecanoe, întemeiat de Tenskwatawa pe teritoriul tribului potawatami. Tippecanoe este un cuvînt al limbii potawatami şi înseamnă textual „Oraşul marii purificări".

În acest oraş veneau acum nu numai adepţii noului profet ci şi sute de luptători indieni. Tenskwatawa nu-şi lua însă fratele în serios. El era convins că numai forţa lui, cuvîntul profetului, va fi aceea care va putea face din Tippecanoe capitala uniunii indienilor.

Între timp, după ce mărşăluise spre oraşul sfînt, întreaga armată a lui Harrison se instala într-o tabără fortificată, la cîteva mile spre răsărit de el. Tenskwatawa a crezut că sosise clipa cînd putea să-i convingă pe indieni de amploarea capacităţilor sale. Din acest moment vraciul s-a transformat în trădător. El i-a condus afară din oraş pe luptătorii lui Tecumseh, care-l aşteptau pe comandantul lor la Tippecanoe, şi i-a asigurat că-i va apăra prin vrăjile sale. Mai departe, i-a purtat direct în bătaia puştilor americane.

Astfel, la 5 noiembrie 1811, profetul indienilor a distrus într-o singură zi, în mod absurd şi lipsit de sens, fie din sete de glorie, fie poate din nerăbdare, o operă durată vreme de ani.

Luptătorii lui Tecumseh au fost decimați la porțile „Orașului marii purificări" într-o luptă care de fapt nici nu a fost luptă, dar ale cărei rezultate nu au mai putut fi remediate niciodată.

Singura posibilitate care-i mai rămăsese lui Tecumseh era să-și aleagă luptătorii care nu participaseră la bătăliile cu alți dușmani ai Statelor Unite. La vremea lui, în teritoriul locuit de englezi, Pontiac se bizuise pe francezi. După aceeași regulă Leul nu se putea asocia decît cu englezii. La plănuita luptă s-a ajuns la cîteva luni după tragedia de la Tippecanoe. Dar și de data aceasta, după ce planul lui Tecumseh își pierduse temeiul, indienii luptau pentru interese străine. Tecumseh conducea vreo patru mii de indieni înarmați. Pentru aceasta primea rangul și solda unui general de brigadă britanic. Indienii lui au jucat un rol foarte important în acest război americano-britanic. Conducătorul lor însă, care de fapt nu voia să lupte nici pentru imperiul britanic, nici pentru Statele Unite, ci numai pentru indieni, a căzut în lupta de pe rîul Thames, la 5 octombrie 1813, și odată cu el s-a stins și ideea unei uniuni a indienilor.

SOARELE ȘI MOARTEA FLORIDEI

După înfrîngerea saukșilor, americanii au putut strămuta pe malul celălalt toate triburile indiene care mai locuiau încă la răsărit de Mississippi. Aceeași soartă era sortită și acelor triburi de indieni care sălășluiau în sudul teritorului de atunci al Statelor Unite. O excepție au constituit-o seminolii, un trib foarte interesant și cu adevărat

puternic ca număr, pe care l-am vizitat. Ei trăiesc și astăzi în Florida și nu și-au părăsit niciodată patria însorită.

Seminolii locuiesc în regiunea sălbatică și bogată în mlaștini din interiorul peninsulei nord-americane. La vremea cînd americanii au început să izgonească dincolo de Mississippi, spre Oklahoma, toate triburile sud-estice, Florida mai aparținea încă spaniolilor. Statele Unite se extindeau însă mai departe spre sud și astfel a izbucnit tocmai aici una dintre cele mai importante și mai îndelungate lupte între indienii din sud-est și trupele americane. Figura cea mai semnificativă a acestor confruntări, de-a lungul a mulți ani, a fost o căpetenie a seminolilor, Osceola (textual „Băutorul de apă neagră"). Sfînta „apă neagră" era pregătită de vracii creek și seminoli, din o mulțime de ierburi cu efect narcotic. Această pregătire constituia partea principală a unei serii de ceremonii tribale, printre care și a importantului ritual al triburilor de limbă creekă, așazisa sărbătoare a porumbului verde.

Puternicul trib al indienilor creek, odinioară unitar, care încă din perioada imediat următoare descoperirii Americii s-a descompus în mai multe grupe independente, și mai tîrziu chiar în mai multe triburi independente, locuia pînă la începutul secolului al 19-lea pe întinsul teritoriu din sud-estul Statelor Unite de astăzi. Un rol important la scindarea tribului l-a jucat și poziția diferită a indienilor creek față de străduințile americanilor de a împinge indienii de sud-est dincolo de Mississipi. O parte a indienilor creek — Bastoanele roșii — au început lupta armată, cealaltă parte însă — Bastoanele albe — nu i-au sprijinit. Astfel acești indieni creek „albi" au fost și primii izgoniți din patria lor, trebuind pe deasupra să-și dea și pămînturile și gospodăriile drept „despăgubire" pentru soldații americani uciși în luptă de vitejii lor frați „creek „roșii".

O a treia parte a tribului cîndva unitar își părăsise mai devreme patria, încă de pe cînd în Louisiana, Georgia și Alabama mai stăpîneau englezii și francezii. Ea plecase în Florida, stăpînită pe atunci de o a treia putere colonială, Spania. Florida nord-americană se învecina aici cu periferia imperiului colonial spaniol. Coloniștii spanioli erau puțini la număr și astfel acești indieni creek trăiau în însorita insulă nestingheriți, ca și mai înainte în fosta lor patrie. Mai tîrziu ei s-au amestecat cu grupele slabe la număr ale indienilor localnici, constituind astfel un trib nou, care se numea al seminolilor (textual „Scindații").

Osceola, căpetenia mai tîrziu atît de renumită a seminolilor, nu s-a născut însă în Florida ; grupa sa tribală erau indienii talassee din familia indienilor creek. După preluarea puterii de la francezi și englezi de către Statele Unite, indienii talassee au aparținut grupei acelor triburi de creek care au pornit pe calea luptei armate împotriva izgonirii. Osceola nu a luat desigur parte la acțiunile „bastioanelor roșii" ; la timpul acela era încă prea tînăr. Satul său din Alabama a fost pîrjolit atunci ca răzbunare, de către o expediție punitivă din Georgia învecinată, pentru distrugerea unui fort american. Micul trib talassee a hotărît să părăsească Alabama. Indienii n-au vrut totuși să se ducă acolo unde îi trimitea guvernul Statelor, departe, la vest de largul Mississippi, într-un surghiun silit, ci numai la cîteva mile spre sud, la rudele lor, seminolii din Florida.

Au trecut astfel granița și s-au aflat în „America spaniolă". Căutau în Florida liniște și pace. Și le-au și aflat, dar numai pentru scurt timp. Florida constituia nu numai un refugiu pentru indieni, ci și pentru sclavii negri din Georgia învecinată, care fugeau în cete din iadul plantațiilor aflate în statele deținătoare de sclavi din sud-est. Puținii spanioli din Florida nu se sinchiseau de ei, iar indie-

nii îi considerau ca pe niște frați. Aceasta a trezit mînia posesorilor de plantații din Georgia, care pierdeau forțe de muncă despre care credeau că sînt proprietatea lor și cărora nu le acordau nici un drept.

Seminolii din Florida au turnat gaz peste foc în nemulțumirea deținătorilor de sclavi. Nu numai că i-au ascuns pe sclavii fugiți, dar le-au mai pus la dispoziție — și aceasta i-a încrîncenat cel mai rău pe proprietarii de plantații — și marile lor bărci cu care puteau naviga de-a lungul coastei de vest a peninsulei, mai departe spre sud-est, spre regiunile unde sclavia fusese deja abolită, de exemplu în Mexic.

Protecția și ajutorul pe care seminolii le acordau negrilor fugari au oferit un bun pretext pentru intervenția americană. Deși Florida era posesiune spaniolă, guvernul american și-a trimis trupele pe teritoriul celuilalt stat pentru a-i „pedepsi pe indienii din Florida". Armata de intervenție era comandată de generalul Gaines. Așa-numitul prim război al seminolilor a început cu un atac prin surprindere asupra unei așezări indiene (astăzi Fowltown).

După un timp comanda asupra trupelor trimise împotriva seminolilor a fost preluată de generalul Jackson, președintele de mai tîrziu al Statelor Unite. Dar pe americani nu-i interesau în realitate atît de mult cei cîteva mii de indieni „rebarbativi", ci și însăși regiunea Floridei. Într-adevăr, nici nu trecuseră doi ani de la începutul primului război al seminolilor și Spania ceda Florida în mod „benevol".

Astfel, la început părea că nici aici, în peninsula seminolilor, Osceola și tribul talassee nu se vor putea apăra mult timp și că în cele din urmă vor trebui totuși să plece spre vest, dincolo de Mississipi, unde fuseseră izgonite toate triburile de indieni din sud-estul nord-american.

Deocamdată însă Jackson trebuia să creeze o bază pentru stăpînirea americană. Seminolilor li s-a atribuit în 1823 prin „contractul" de la Camp Moultrie, pînă la vremea cînd aveau să fie trimiși în surghiun printr-un nou contract, o zonă nu prea mare în teritoriul peninsulei, ca teritoriu de locuit. Astfel era pentru prima oară în istoria Americii de Nord cînd indienii erau mînați într-o rezervație precis delimitată. După exemplul rezervației seminolilor din Florida au fost create începînd cu deceniul al șaptelea al secolului 19 toate rezervațiile pentru indienii Americii de Nord.

Înainte de a pleca împreună cu celelalte triburi indiene dincolo de marele fluviu, indienii talassee au întrebuințat partea lor din bieții 5 000 de dolari primiți de către triburile unite ale seminolilor în schimbul renunțării la o mare parte a teritoriilor lor, pentru a-și întări și mai strîns legăturile cu adevărații seminoli, cu care conviețuiau în această primă rezervație indiană. Seminolii au ales drept căpetenie supremă comună, atît a lor cît și a restului indienilor din Florida afiliați lor, pe împăciuitoristul Micanopy. Osceola era atunci încă foarte tînăr și nu ajunsese micem, — căpetenie de pace a unui sat talassee. Tribul său îi acordase pentru moment doar onoarea unui tustenugge — căpetenie a unei așezări în caz de război. Războiul cu americanii luase însă sfîrșit prin contractul de la Camp Moultrie ; un tustenugge nu avea pe timp de pace drepturi deosebite. Iar acum domnea pacea. În primii zece ani de la încheierea „contractului" ambele părți și-au și îndeplinit corect îndatoririle.

În acest răstimp toate triburile indiene din celelalte regiuni ale sud-estului Americii de Nord au fost treptat izgonite — indienii choctaw, cherokee, chickasaw, precum și toate grupele de indieni creek — pînă cînd în această

parte a Statelor Unite nu mai locuia decît un singur trib de indieni, seminolii din Florida.

Generalul Jackson, care între timp devenise președinte, a ordonat atunci denunțarea „contractului". El voia să-i oblige pe seminoli, cărora ca biruitor în primul război al seminolilor le lăsase o parte a Floridei ca „veșnică proprietate" — drept recompensă pentru faptul că renunțaseră la majoritatea pămînturilor lor — să părăsească peninsula însorită și să plece în surghiun ca toate celelalte triburi. Americanii aveau pregătit un contract și pentru această ocazie, contract prin care „indienii se ofereau", în schimbul unui anumit preț, să-și părăsească de bună voie țara pentru totdeauna. Președintele Jackson a acordat unui militar înveterat trei ani de răgaz pentru a îndeplini această sarcină rușinoasă.

Colonelul a anunțat o adunare de sfat cu indienii, într-un loc numit „Paine's Landing". Și înainte ca seminolii să fi înțeles măcar ce li se cerea, colonelul, după ce le-a cinstit cu dărnicie pe căpetenii cu wisky, a apăsat degetele cîtorva dintre cele mai importante pe un contract de vînzare dinainte pregătit și treaba era lichidată...

În contract era stabilit cîți bani trebuiau să primească indienii pentru teritoriile lor și cînd trebuia să părăsească peninsula fiecare grupă de seminoli în parte.

Colonelul l-a ales pe un oarecare Abraham ca mediator, un fel de delegat al seminolilor, care trebuia să viziteze pămînturile de dincolo de Mississippi. Între patru ochi, colonelul i-a promis lui Abraham două sute de dolari în mînă dacă ar reuși să le descrie indienilor regiunea neospitalieră din Oklahoma în cele mai îmbietoare culori, grăbind astfel plecarea lor din Florida.

Abraham a plecat spre Mississippi, iar la înapoiere a pledat pentru părăsirea imediată a Floridei. El a obținut și dolarii promiși. Cînd însă la începutul anului următor

noul administrator american al Floridei le-a cerut seminolilor să părăsească în sfîrșit țara, nu s-a găsit nici o căpetenie mai însemnată care să fie gata s-o facă. Administratorul american i-a arătat căpeteniei supreme a tribului, Nicanopy, amprenta degetului cu care „semnase" contractul.

Nicanopy însă, în pofida proverbialei sale răbdări și dorințe de colaborare, n-a vrut să cedeze îndelung repetatele cereri ale americanilor, deoarece nu putea să le înțeleagă.

Neputînd spera altceva de la căpetenia supremă a întregului trib, administratorul a încercat să mituiască cu cadouri costisitoare cîțiva șefi locali, care apoi s-au și angajat să-i conducă pe indienii lor, la 15 ianuarie 1835, la Tampa, pentru a pleca de acolo împreună pe drumul exilului. Dar la cîteva zile de la încheierea acestei înțelegeri secrete a americanilor cu puținele căpetenii trădătoare, satul celui mai vîndut dintre ei a fost atacat de un detașament de războinici indieni, conduși de Custenuggee-le Osceola. Trădătorul a fost ucis.

SEMINOLII NU SE DAU BĂTUȚI

Al doilea război al seminolilor a început altfel decît răscoalele indiene din acel timp. În celelalte cazuri indienii deschideau de regulă lupta printr-un neașteptat și fulgerător atac ; de această dată însă, la comanda lui Osceola, locuitorii și-au părăsit rînd pe rînd așezările care se aflau sub supravegherea administratorului american, ascunzîndu-se în mlaștinile aproape de nepătruns care au devenit principala bază de acțiune a detașamentelor lui.

Indienii nu se mai întorceau în sate decît atunci cînd atacau patrulele americane care circulau prin Florida în căutarea seminolilor dispăruți. Exceptînd incursiunea în satul a cărui căpetenie trădase, luptele celui de al doilea război al seminolilor au început cu atacarea unui convoi american de vehicule militare care transporta la garnizoana din Florida provizii de alimente și muniții. Acțiunea fusese pregătită de Osceola. Oamenii săi au biruit escorta coloanei de aprovizionare și au luat din vehicule sare, zahăr, cîteva tone de carne afumată și muniții.

Tocmai în acel moment a apărut la locul luptei, cu totul prin surprindere, un detașament al cavaleriei regulate americane. Seminolii au fost atacați dar Osceola a respins atacul ; luptătorii săi au ucis vreo zece călăreți, iar restul au fost puși pe fugă.

Această acțiune a întărit încrederea în ei a indienilor din Florida, îngăduindu-i lui Osceola să pregătească intervenții mai ample. Seminolii, și mai ales Osceola, voiau să dea ochii în special cu generalul american care la ultimele tratative declarase textual că indienii vor fi siliți „să plece, chiar de ar trebui să fie puși în lanțuri".

Astfel, pentru „ziua D" — 28 decembrie 1835 —, Osceola a pregătit cîteva acțiuni de luptă prin care urmărea nu numai nimicirea celui mai mare număr de soldați americani staționați în peninsulă, ci și încheierea socotelilor cu comandantul lor suprem. O trăsătură caracteristică a tacticii lui Osceola consta în detașarea unor mici grupe — un fel de comandouri — din oastea sa, cărora le atribuia sarcini cheie. De îndeplinirea acestor sarcini depindea și succesul restului acțiunilor. El însuși se afla, din principiu, în fruntea unor astfel de comandouri, în vreme ce restul acțiunilor, ample și ele, dar mai puțin importante, erau dirijate de celelalte căpetenii.

Osceola şi-a păstrat pentru el şi partea cea mai grea a atacului împotriva Fort King-ului, care se afla la vreo cincizeci de kilometri de coastă, în partea de nord a Floridei. Împreună cu patru luptători aleşi, el s-a strecurat prin lanţul de santinele care păzeau cartierul general al trupelor americane. Pe general, duşmanul înveterat al seminolilor. l-a ucis Osceola însuşi. În panica care izbucnise, toţi cei cinci indieni au reuşit să iasă din fort fără a lăsa urme.

Întocmai după planul lui Osceola, seminolii au atacat în aceeaşi zi partea cea mai mare a armatei americane, care păzea atunci cel mai important fort din Florida, Fort Brooks, în apropiatul golf Tampa. Soldaţii însă, dezorientaţi de ştirile de la Fort King, porniseră în ajutor într-acolo.

Seminolii, conduşi de căpetenia Aligator, au atacat grosul garnizoanelor americane. Osceola stabilise dinainte ca loc al luptei o dumbravă de palmieri prin care trecea drumul spre Fort King.

Cîţiva ţintaşi seminoli se ascunseseră în coroanele copacilor. La primele focuri, un şir întreg de soldaţi americani, printre care şi locţiitorul comandantului, au fost nimeriţi mortal. Americanii s-au străduit, în cea mai mare grabă, să-şi clădească un fel de adăpost din trunchiuri de copaci. Era însă prea tîrziu. Doar trei soldaţi — şi aceia cu răni grave — au mai putut scăpa de la locul luptei, dar şi aceştia au murit mai tîrziu de pe urma rănilor suferite.

Seminolii, în schimb, pierduseră numai trei luptători.

Zdrobirea armatei americane din Florida de către seminolii lui Osceola era, ca şi renumita victorie de la Little Big Horn River a sioux-ilor uniţi, cea mai importantă victorie a indienilor din această parte a continentului nord-american. Prin ea numele Osceola şi Aligator au intrat în istoria luptei de eliberare a indienilor.

Cu toate acestea zdrobirea armatei și moartea guvernatorului Floridei nu însemna încheierea celui de al doilea război al seminolilor. Președintele Jackson, care luptase primul în fruntea trupelor americane împotriva indienilor din Florida, cînd peninsula nu făcea încă parte din Statele Unite, a trimis o nouă armată împotriva lor, de data aceasta sub comanda generalului Clinch.

Acest nou raid militar împotriva lui Osceola s-a încheiat la fel ca și campaniile militare de pînă atunci. Osceola, anunțat la timp la cartierul său general fortificat din mlaștini, de către iscoade, că se apropie o nouă oaste americană, a pornit în întîmpinarea ei în fruntea a cinci sute de seminoli și i-a așteptat pe americani ascuns în crîngurile de pe mal, la un vad al celui mai mare rîu din vestul Floridei — Withlacoochee. Îndată ce majoritatea soldaților ajunseseră la celălalt mal, seminolii au ieșit din ascunzătoare și au pornit la atac. Soldații s-au apărat într-adevăr vitejește, dar Clinch a trebuit în cele din urmă să ordone retragerea. În torentul largului rîu s-au mai înecat cu prilejul acesta încă cîțiva americani. Seminolii uniți ai lui Osceola puteau astfel, pentru scurt timp, să trăiască mai departe în libertate, dincolo de rîu.

Prima etapă a celui de-al doilea război al seminolilor se încheiase cu înfrîngerea americanilor ; a doua, cu retragerea armatei învinse a generalului Clich. Președintele Jackson pregătea acum a treia lovitură. El a trimis o altă armată, comandată de generalul Scott. De data aceasta luptătorii lui Osceola au evitat o confruntare directă cu trupele, practicînd în schimb un fel de joc „de-a v-ați ascunselea". Mici grupuri de seminoli apăreau cînd ici cînd colo, iar Scott își trimitea soldații în mlaștini pentru a-i ucide. În labirintul mlaștinilor sălbatice ale peninsulei seminolii dispăreau însă tot atît de surprinzător precum apăruseră.

Lunga căutare fără rezultat l-a silit pe Scott să-şi împartă armata, cea mai puternică trimisă pînă atunci împotriva seminolilor, în trei regimente independente, fiecăruia revenindu-i sarcina să depisteze cîte o altă grupă de seminoli. Un regiment trebuia să anihileze grupul lui Osceola, celălalt grupul căpeteniei Aligator, iar al treilea să nimicească pe indienii comandaţi de Broască Mică.

O astfel de scindare a adversarului era tocmai ceea ce urmărise Osceola. În timp ce cele trei formaţii americane cutreierau prin mlaştini, Osceola le-a ocolit, părăsind chiar mlaştinile, iar la 20 aprilie a cucerit Fort Drane, principala bază de aprovizionare a celor trei regimente. Asigurat cu proviziile lui Scott, Osceola a atacat apoi oraşul Saint Augustin, probabil cel mai mare oraş de atunci al Floridei, aflat chiar pe coasta Oceanului Atlantic.

Toate planurile lui Scott erau zădărnicite. Cele trei regimente îi căutau pe indieni în mlaştini, dar aceştia pătrunseră de mult în regiunea de coastă a peninsulei şi întrerupeau una după alta liniile de aprovizionare. Era sfîrşitul celei de a treia etape a războiului. Al treilea adversar american al căpeteniei seminolilor a rămas şi el fără succes, iar Jackson l-a rechemat în cele din urmă din Florida.

Americanii au înţeles un lucru : atîta timp cît în fruntea seminolilor se afla Osceola, ale cărui veleităţi de strateg şi în acelaşi timp de om de stat, erau recunoscute şi în Statele Unite, indienii din Florida nu puteau fi expulzaţi cu forţa. Noul — al patrulea — guvernator american şi comandant suprem al trupelor Statelor Unite din Florida, Jesup, a hotărît de aceea să-l înlăture mai întîi şi cu orice preţ, pe conducătorul seminolilor liberi.

Consultanţii săi, care cunoşteau legile indienilor, i-au propus un procedeu deosebit : Osceola era recunoscut atunci de tot tribul seminolilor şi de toţi aliaţii lor drept

căpetenia supremă a indienilor liberi din Florida, dar conducătorul seminolilor fusese și era de fapt Nicanopy, care însă nu-și exercita puterea. Jesup trebuia deci să ia legătură cu acest conducător civil al seminolilor, a cărui putere era umbrită de succesele militare ale lui Osceola. El i-a oferit lui Nicanopy să-l ajute să se instaleze din nou la conducerea tribului, desigur cu o condiție. Nicanopy trebuia să încheie armistițiu cu americanii în numele seminolilor și să pretindă tribului său ca, mai tîrziu, să plece în regiunile de dincolo de Mississippi, care îi erau destinate.

Nicanopy era într-adevăr invidios pe succesele viteazului Osceola, acest fost tustenugge lipsit de importanță al unui mic sat din Florida, acest indian simplu care datorită propriei sale vitejii și calităților sale de conducător devenise în decursul a cîțiva ani căpetenia militară recunoscută a tuturor triburilor seminole aliate.

El a acceptat propunerea lui Jesup. Și astfel, după mult timp, a răsunat din nou în întinsa Floridă glasul conducătorului suprem al tribului, care evoca împăcarea. Nicanopy nu pierduse încă toată autoritatea ; de aceea aproape jumătate din satele seminolilor s-au supus poruncii sale de a capitula, într-o luptă în care pînă atunci indienii învinseseră în toate bătăliile importante !

A durat însă cîtva timp pînă cînd indienii care se supuneau lui Nicanopy au venit din sate în porturile unde îi adunau americanii pentru a-i evacua pe vase. Numărul de luptători indieni scădea totuși regulat, în vreme ce numărul trupelor americane creștea mereu. Jesup și-a trimis agenții în satele indienilor încă liberi, să-i convingă cu promisiuni și cadouri, de avantajele încheierii păcii.

În cele din urmă agenții lui Jesup i-au convins și pe membrii grupului Osceola. Seminolii liberi fiind și ei

extenuați de hăituiala care dura de ani întregi, Osceola a ridicat și el steagul alb, cerîndu-i lui Jesup să-i propună condițiile pentru un armistițiu. Jesup i-a comunicat însă lui Osceola mai întîi condițiile preliminare pe care trebuiau să le îndeplinească indienii, înainte chiar de a începe tratativele : și anume să predea armele înainte de prima întîlnire cu americanii ! Nici nu s-a discutat ca și americanii să facă la fel.

Indienii au fost de acord iar „tratativele de pace" au avut deci un aspect corespunzător : seminolii nu apucaseră bine să dea din mînă ultima pușcă cînd Jesup, în fruntea cîtorva sute de soldați puternic înarmați, a atacat tabăra lui Osceola și „a încins Pieile Roșii". Apoi i-a mînat pe indienii luați prizonieri la „tratativele de pace", legați și sub paza a două companii, la închisoarea din Fort Marion. (Pentru a rămîne fideli adevărului, trebuie să spunem că încă de pe atunci „victoria" perfidă a lui Jesup era condamnată în toate Statele Unite).

Desigur cel mai păzit dintre toți prizonierii era Osceola. Dar încă din a patra noapte de captivitate, în timp ce americanii îl păzeau pe marele conducător de oști, căpetenia Pisică Sălbatecă și o seamă de alți luptători indieni, între care și membrii detașamentului de sub comanda personală a lui Osceola, au fugit.

Așa a început cel de al treilea război al seminolilor din Florida, care a continuat încă zeci de ani, sub comanda căpeteniei Pisică Sălbatecă.

Acest al treilea război al seminolilor nu s-a încheiat de fapt, oficial, niciodată. Seminolii rămași credincioși legămîntului lui Osceola au continuat lupta în mlaștinile inaccesibile ale Floridei centrale. Chiar cînd, mai tîrziu, acțiunile militare au fost sistate de ambele părți, seminolii au rămas singurul trib de indieni care nu a încheiat niciodată pace cu americanii ; astfel, formal, urmașii deta-

șamentelor lui Picisă Sălbatecă se mai află și astăzi în stare de război cu S.U.A.

Rezistența consecventă pe care Osceola le-o insuflase seminolilor le-a adus totuși, în cele din urmă, succesul; urmașii seminolilor, care nu ascultaseră de căpetenia Nicanopy, sînt singura grupă de indieni din sud-estul nord-american care n-au fost siliți să plece în exil și care vor rămîne pentru totdeauna în Florida.

Ce s-a întîmplat cu Osceola? Jesup l-a transferat mai tîrziu de la închisoarea din Fort Marion la închisoarea-fortăreață de pe insula Sullivan, aproape de Charleston (Carolina de sud). El a fost prizonierul cel mai celebru de pe insula Sullivan. Deși americanii se străduiau să-l atragă de partea lor cu diverse distracții, nimic nu putea să-i alunge nemulțumirea de a-și fi pierdut libertatea. De aceea, într-o zi, marea căpetenie a cerut de la temniceri, sub un pretext oarecare, costumul său militar festiv, pe care-l purtase în multe lupte, și-a prins un laț în jurul gîtului și a părăsit viața de bună voie. A fost înmormîntat la zidul cetății. Aceasta se întîmpla în anul 1838.

CUCERIREA VESTULUI SALBATIC

Moartea tragică a lui Osceola a reprezentat încheierea ultimei etape a luptei de apărare a triburilor de indieni nord-americani care trăiau la răsărit de Mississippi. Deși războiul de guerilă al seminolilor nu s-a terminat practic niciodată, majoritatea membrilor tribului fuseseră încă dinainte siliți să părăsească însorita Floridă. La fel de violent, sau pe bază de „contracte de vînzare", au fost izgonite toate triburile de indieni din estul și sud-estul

Statelor Unite de astăzi: indienii choctaw, chicasaw, creek și puternicii cherokee.

Izgonirea silită a acestor importante triburi de indieni în regiunea actualei Oklahoma a primit de la cronicarii istoriei americane denumirea caracteristică de „convoi al lacrimilor". Pe drumul exilului au pierit atunci cîteva mii de indieni. Femeile și copiii, mai ales, nu puteau face față corvoadelor îngrozitoare ale lungii pribegii.

În același mod au fost izgoniți și indienii din nord-estul Statelor Unite, din regiunea de la răsărit de Mississipi. În anul 1838 a murit nu mai puțin vestita căpetenie Șoim Negru, viteazul conducător al saukșilor și conducătorul ultimului mare război de apărare al indienilor din această parte a Americii de Nord.

Politica agresivă a cercurilor conducătoare ale Statelor Unite s-a îndreptat în următorii ani în direcția acelei părți a Americii de Nord care pînă pe la 1840 aparținea încă în întregime posesorilor inițiali, indienii. Această regiune uriașă, pe care americanii obișnuiau s-o definească drept „Vestul sălbatic", este delimitată la est de mărețul Mississippi, iar la vest de Rocky Mountains. Dincolo de Rocky Mountains se află California și, la vremea aceea, mai puțin importantul Oregon, o regiune care, ca și statele Arizona, New Mexico, Utah și Colorado aparținea încă Republicii Mexicane.

Toate aceste regiuni au fost anexate de Statele Unite într-un război de cucerire împotriva Mexicului, care a început în 1846 și s-a încheiat în 1848 cu înfrîngerea armatei mexicane. Toate triburile de indieni care locuiau pe acest teritoriu uriaș — de exemplu apachii, despre care mai sînt multe de spus — au ajuns astfel, formal, sub jurisdicția Statelor Unite.

Cea mai mare parte a cuprinzătorului teritoriu o ocupau prериile nord-americane, locuite la mijlocul secolului

al 19-lea de o serie de așa-numite triburi de prerie. În partea de nord și mijloc preriilor, cel mai important rol îl jucau numeroasele triburi ale siouxilor, strîns înrudite unele cu altele și care vorbeau diferite dialecte ale aceleiași grupe de limbă. (Chiar dacă numele sioux nu este corect, vom continua să-i numim astfel pe membrii acestei numeroase grupe de indieni, pentru o mai bună orientare.)

Tocmai prin regiunea siouxilor trecea prima șosea — unul dintre cele două „trail"-uri principale folosite la cucerirea Vestului. Șoseaua se numea Oregon Trail — Cărarea Oregon-ului. Mișcarea de eliberare a indienilor din vestul Statelor Unite este strîns legată de acest nume.

Oregon Trail-ul începea, ca și al doilea drum principal de acest fel, Santa Fé Trail, din orașul Independence, aflat în actualul stat Missouri. Mergea de-a lungul rîului Platte River pînă la fortăreața Laramie, conturna așa-numitul Massacre Rock — un grup de stînci al cărui nume amintește de o victorie mai tîrzie a siouxilor, care au nimicit acolo un întreg escadron al cavaleriei americane — și ajungea apoi prin valea rîului Snake River în regiunea Idaho. Aici drumul se despărțea. Un braț ducea mai departe spre Oregon, celălalt se îndrepta spre sud și, ocolind Marele Lac Sărat, ajungea în California. Pe această șosea cuceritorii călătoreau în furgoane mari, acoperite cu prelate.

Curînd s-au încumetat la drum și primele diligențe. Ele nu transportau de obicei mai mult de zece pasageri. Un conducător de diligență de pe Oregon Trail trebuia să fie nu numai un vizitiu excepțional, ci să și știe să se apere cu arma. Una dintre aceste diligențe care călătorea pe drumul Oregon-ului prin țara siouxilor a intrat chiar în legendă, datorită lui Buffalo Bill. Ea a fost construită în estul Statelor Unite pentru un beneficiar din California.

Diligența a fost purtată mai întîi în jurul întregii Americi, pe un vas, și a ajuns apoi într-adevăr pe drumul Oregon-ului, unde a fost atacată de cîteva ori de diverși „desperados" și o dată a fost prăvălită într-o prăpastie adîncă. De acolo a scos-o după mulți ani Buffalo Bill. El a reparat-o și a folosit-o în „Wild West Show"-ul său.

De pe drumul Oregon-ului americanii au înaintat în țara siouxilor. Rolul cheie la cucerirea acestui teritoriu necunoscut era rezervat fortăreței Laramie, de la care trebuia să plece atacul. Fort Laramie fusese inițial întemeiat pentru comerțul cu blănuri, dar locul pentru construcția acestui „centru comercial" avea o poziție strategică favorizată. Se afla în centrul preriei, la confluența a două rîuri și într-un loc în care se încrucișau drumul de la nord la sud și drumul de la vest la est.

Timp de mai bine de zece ani la Fort Laramie s-a făcut într-adevăr comerț. Americanii cumpărau blănuri de la siouxi, de la cheyeni, de la arapahi și de la indienii ciori și le livrau în schimb mărfuri care le trebuiau indienilor. Cînd s-a crezut că suspiciunea acestora este complet înlăturată, însărcinatul biroului american pentru afaceri indiene i-a invitat pe toți reprezentanții triburilor care locuiau în prerille nordice la Ford Laramie și le-a oferit o sumă zdravănă de bani, plătibilă în decursul a cincisprezece ani, din care indienii trebuiau să primească anual o cotă fixă, dacă le permiteau să deschidă și să folosească plănuitul drum al Oregon-ului și dacă nu atacau convoaiele. Triburile sioux care pînă atunci nu aveau căpetenie comună, au respins un astfel de contract, în primul rînd fiindcă nu aveau încă nici un reprezentant care să fi avut dreptul să trateze în numele tuturor triburilor preriei centrale și de nord. Pînă la urmă împuternicitul guvernamental l-a desemnat pur și simplu pe Urs Victorios, căpetenia indienilor brule, ca „reprezentant" al tutu-

ror triburilor de prerie, și a încheiat cu el înțelegerea. Drumul Oregon-ului a fost apoi folosit fără incidente, pînă în 1854 ; în acel an americanii au rupt însă înțelegerea. Pretinsul furt al unei vaci de către indieni a fost folosit de comandantul locțiitor al fortului ca pretext pentru a-i ataca. Locotenentul a adunat toți oamenii prezenți la Laramie și au pornit cu ei în primul sat de indieni. Acolo locuiau tocmai indieni din tribul brule, care respectaseră foarte corect contractul. Pătrunși în sat, americanii au deschis focul. Prima victimă a acestui atac mișelesc a fost însuși împăciuitorul Urs Victorios — acea căpetenie pe care americanii înșiși o făcuseră reprezentant al tuturor siouxilor.

Indienii brule care supraviețuiseră primului val al atacului au trecut curînd la contraatac. După o luptă de mai multe ore, ei zdrobiseră întregul detașament ; un singur soldat a reușit să fugă de la locul bătăliei. Acesta a ajuns la timp la Fort Laramie, pentru a mai apuca să povestească, înainte de a muri, cele întîmplate.

NOR ROȘU

Atacul asupra pașnicului sat al indienilor brule și moartea căpeteniei Urs Victorios a dezlănțuit indignarea indienilor. Pentru început au intrat în luptă doar triburi izolate sau grupuri mai mici de siouxi. Dar cîte astfel de triburi sioux existau de fapt ? Le vom numi doar pe cele mai importante. Indienii sioux se numeau în realitate dakota, ceea ce înseamnă „aliați". Indienii dakota alcătuiau cîteva triburi independente, între care santtes, ianktone și tetone. Cu indienii dakota sînt înrudiți ca limbă

și cunoscuții asiniboini. La răsărit — inițial în Minnesota — trăia o ramură a indienilor santes, mdewekatatonii, pe rîul Bado trăiau indienii oglale — un mare trib — iar pe White River indienii brule — tribul lui Urs Victorios.

Indienii brule începuseră singuri lupta, astfel și succesul lor era schimbător. În bătălii s-a evidențiat căpetenia Coadă Pestriță, care mai tîrziu a obținut condamnarea companiilor americane de exploatare minieră la o amendă de o mărime încă nemaiauzită pînă atunci: 17 milioane dolari! Bineînțeles indienii brule n-au încasat niciodată banii. Dar aici am început să divagăm.

De partea lui Coadă Pestriță a luptat un indian brule foarte tînăr, care mai tîrziu s-a evidențiat în luptele sioux-ilor, căpetenia Cal Turbat.

După moartea lui Coadă Pestriță au intrat în luptă și mdewekatatonii, conduși de căpetenia Corb Mic, care a profitat de plecarea majorității regimentelor americane din Minnesota spre cîmpurile de luptă ale războiului civil. Era războiul dintre statele din nord și cele din sud, care între 1860 și 1865 a acaparat cu totul ambele tabere. Mdewekatatonii au cucerit un mare număr de state, au nimicit complet o unitate americană în bătălia de la See Wood și au ucis sute de soldați. În bătălia din apropierea micului oraș Hutchinson au fost însă atacați de forțe superioare. Corb Mic a căzut în această luptă, patruzeci și trei din tovarășii săi au fost executați public mai tîrziu, iar majoritatea luptătorilor indieni au zăcut mulți ani în închisori.

Ramura din est a sioux-ilor a fost astfel înfrîntă înainte ca întreaga familie sioux să fi apucat măcar să se unească. Prima încercare de a unifica pe toți luptătorii dakota au întreprins-o indienii oglale, al căror trib era condus de căpetenia Nor Roșu.

Trei motive au fost acelea care l-au determinat pe Nor Roşu să pornească la luptă : alcoolul, calea ferată şi bizonii. Tatăl lui Nor Roşu, după ce a îngurgitat o mare cantitate de whisky şi-a pierdut minţile şi apoi a murit. „Apa de foc" — cum numeau indienii alcoolul — era una din armele de căpătîi ale americanilor ; ea le permitea să-i înşele pe indieni şi mai era în acelaşi timp şi cel mai bun, mai ieftin şi mai îmbietor mijloc de plată al negustorilor de blănuri.

Ideea că indienii nu au cunoscut băuturile alcoolice înainte de prima întîlnire cu europenii este desigur eronată. Aztecii şi multe alte grupuri de indieni stăpîneau secretul fabricării băuturilor alcoolice încă înaintea timpurilor lui Columb. Consumul de alcool era însă rezervat numai pentru sărbătorile religioase. Abia după ce au venit europenii au început indienii să bea. De aceea Nor Roşu dorea să-i izgonească din ţara sa nu numai pe coloniştii ci şi pe toţi negustorii, pînă la ultimul, care plăteau indienilor whisky pentru blănuri.

Deocamdată americanii nici nu se gîndeau să elimine din planurile lor ţara indienilor oglale, chiar dimpotrivă. Deşi ţara acestor indieni era bine păzită de bărbaţi înarmaţi, guvernul a hotărît totuşi să construiască de-a curmezişul acestei regiuni o cale ferată care să lege Fort Laramie cu proaspăt descoperitele locuri aurifiere din Montana. Nor Roşu se temea însă, şi pe drept cuvînt, că linia ferată va izgoni din terenurile de vînătoare sălbăticiunile care constituiau sursa principală de hrană şi piei a sioux-ilor — bizonii, şi că astfel aceste animale ar putea fi alungate de pe întreg teritoriul tribului. Ameninţarea sursei principale de hrană a fost astfel motivul cel mai important pentru intrarea în luptă a indienilor oglale.

Prima cale ferată, „Pacific", nu a fost terminată decît în 1869, dar încă mai înainte americanii s-au străduit să

construiască în cîteva regiuni din Far West linii locale, care erau rentabile pentru antreprenori. Pe primele tronsoane terminate ale liniei „Union Pacific" indienii făceau literalmente vînătoare de trenuri. Ei aruncau o grindină de săgeți asupra vagoanelor. Curînd însă au înțeles că „uriașul șarpe fumegător" nu era de loc afectat de săgețile lor. Astfel încît au învățat să lupte împotriva trenului cu mijloace mai eficiente. Nor Roșu a fost primul care a pus la punct o strategie de luptă împotriva acestui dușman. Cel mai eficace mijloc era ca trenurile să fie făcute să deraieze. În cîteva locuri indienii oglale au scos cîteva zeci de metri de șină pe care muncitorii abia terminaseră s-o monteze, sau au baricadat calea cu trunchiuri groase sau bucăți de stîncă.

Americanii construiseră pe pămînturile indienilor oglale și pe cele ale vecinilor acestora, cheyenii, cîteva forturi care, ca și Fort Laramie, serveau ca baze de plecare pentru pătrunderea în continuare pe teritoriul indian. Siouxii făceau trenurile să deraieze mai departe de ele, fiindcă astfel aveau tot timpul să dispară înainte de sosirea ajutoarelor.

Nor Roșu nu căuta lupta cu orice preț, el voia mai întîi să-și slăbească adversarul. Pentru prima oară în istoria luptei de eliberare a indienilor aceștia reușeau să-și înfrîngă cea mai mare slăbiciune a lor — nerăbdarea. În trecut pierderea majorității luptelor se datora faptului că asediul unui fort le era cu totul străin. Nor Roșu și-a pregătit de aceea luptătorii pentru o astfel de tehnică de luptă, cum numai Pontiac o mai făcuse înaintea lui, știind că avea să fie indispensabilă dacă siouxii voiau să cucerească pe rînd fiecare fort.

Pe lîngă aceasta oastea sa mai dobîndise un ajutor prețios prin prezența a cîteva sute de războinici cheyeni. Acest aflux de cheyeni porniți în campania antiamericană

fusese determinat de una din cele mai îngrozitoare agresiuni comise de către americani. La 29 decembrie 1864 un regiment de soldați ai acestora a atacat prin surprindere un sat al cheyenilor care mai respecta și acum „contractul". Fără nici un motiv, soldații au ucis sute de bărbați, femei și copii și s-au înapoiat la Fort Laramie.

Acest irațional asasinat în masă a trezit același ecou ca și, la vremea sa, uciderea lui Urs Victorios, căpetenia brule. Cheyenii au început lupta și s-au alăturat marii armate a siouxilor.

Armata unificată a devastat una după alta gările de cale ferată, a distrus liniile terminate ale rețelei de telegraf și a riscat chiar și un atac asupra primului oraș de la granița țării siouxilor, Julesburg. Șase mii de indieni au atacat orașul de două ori, înainte de-al putea cuceri.

Siouxii și cheyenii s-au despărțit apoi timp de cîteva luni, pentru a se întoarce în prerie, la vînătoarea anuală de bizoni. Americanii au folosit această pauză trimițînd în 1865 cîteva regimente în regiunea de graniță.

De la Fort Laramie, punctul de plecare al tuturor încercărilor de cucerire a teritoriului indian din partea de nord a Far-Westului, a pornit o armată puternică, bine înarmată, călăuzită de cititori de urme ai tribului pawnee, cei mai mari dușmani indieni ai tribului siouxilor. Soldații aveau ordin să mărșăluiască de-a curmezișul Wyoming-ului, unde se aflau terenurile principale de vînătoare ale indienilor oglale, în nord-vestul Montanei. Acolo, în Montana purtătoare de aur, trebuia să ajungă linia ferată.

„Expediția" avea ordin să construiască un drum pentru vehicule, călăreți și pietoni. Această șosea fusese deja marcată în urmă cu ani de zile. Celor două drumuri principale — Oregon Trail și Santa Fé Trail — li se adăuga acum Bozeman Trail. O linie de cale ferată și

Bozeman Trail-ul trebuiau să asigure forturile care aveau de îndeplinit în nordul Wyoming-ului aceeași misiune ca Fort Laramie în urmă cu douăzeci de ani.

Noul Fort Kearny se găsea între linia ferată și șosea La sfîrșitul căii ferate și al șoselei, în Montana, a fost ridicat Fort F. C. Smith.

Comandantul acestei armate a raportat că șoseaua și calea ferată sînt asigurate. Lucrurile nu stăteau însă deloc așa. Siouxii terminaseră între timp vînătoarea de bizoni. Și după ce, ca în fiecare an, indienii oglale și-au încheiat și ei ritualul „dans al soarelui", Nor Roșu a luat hotărîrea să distrugă cele două forturi proaspăt construite pentru ca indienii sioux să poată fi din nou stăpîni pe pămînturile lor. Instruirea severă, rezistența în luptă, arta de a asedia o tabără inamică — toate aceste lucruri pe care siouxii și cheyenii le învățaseră de la Nor Roșu — se verificau acum în luptă. Nor Roșu a atacat mai întîi Fort Kearny. Garnizoana a respins totuși relativ ușor primul atac al indienilor.

Curînd însă s-a întors foaia. Un puternic detașament de cavalerie a părăsit fortul, urmînd să respingă atacul siouxilor în preria din fața porților. Dar căpetenia Nor Roșu și-a retras la timp luptătorii din fața fortăreței, atacînd apoi din nou expediția punitivă într-o regiune care i s-a părut lui mai indicată și nimicind întreg detașamentul dușman.

După aceasta siouxii au început asediul fortului Kearny și au reușit să-i izoleze complet garnizoana de lumea exterioară. De fiecare dată cînd încercau că calce afară din fort, pe soldați îi așteptau săgețile și tomahawkurile indienilor. Aceste lupte din fața porților fortului nu se terminau însă întotdeauna cu victoria

acestora. Este cunoscută așa-numita bătălie a „baricadelor de furgoane" în care garnizoana din Fort Kearny i-a apărat pe tăietorii de lemne în cursul unui drum de aprovizionare, cu ajutorul unui zid de căruțe. La acest atac au căzut cîțiva oglale, indienii reușind să doboare doar cîțiva cai și catîri ai americanilor. În general, sub conducerea lui Nor Roșu, indienii au reușit totuși prin asediu să paralizeze garnizoana fortului și să întrerupă atît Bozeman Trail cît și linia de cale ferată.

În primăvara anului următor Nor Roșu a trimis o parte a indienilor săi și împotriva cetății Fort Smith, care asigura celălalt capăt al căii ferate și al șoselei. Acest fort nu a rezistat atacurilor sioux-ilor.

Lupta sub conducerea lui Nor Roșu s-a încheiat cu o victorie deplină. Căpetenia clarvăzătoare avea însă un țel mai înalt. El voia ca această victorie și capitularea adversarului să-și găsească exprimarea și în tratatul de pace pe care urma să-l încheie cu americanii, din însărcinarea triburilor sioux unite.

Adversarii au fost de acord cu toate condițiile sale. Ei s-au obligat să demoleze toate cele trei forturi, a căror construcție costase atît de mult și, în afară de aceasta, să părăsească regiunea de la Powder River și Big Horn, din Wyoming-ul de nord și mijlociu, lăsînd-o sioux-ilor și cheyenilor ca regiune moștenită și intangibilă. Ca ultim punct s-au angajat să nu mai folosească Bozeman Trail-ul.

Așa au învins Nor Roșu și armata sa. Indienii au respectat pacea onorabilă încheiată de căpetenia lor chiar și atunci cînd tot restul triburilor sioux au început din nou lupta, cînd Sitting Bull — Taurul Așezat — i-a unit pe toți sioux-ii pentru o luptă comună.

AUR ÎN ŢARA SIOUXILOR

Victoria lui Nor Roşu fusese pecetluită în 1866 prin tratatul de pace de la Fort Laramie, tratat ale cărui condiţii erau puse americanilor pentru prima oară în istoria Americii de Nord de către indieni. Una dintre cele mai importante condiţii era ca americanii să nu mai pună niciodată piciorul pe întinsul teritoriu de la nord de Fort Laramie. Acolo se înălţau sacrii Black Hills, Munţii Negri, iubiţii şi respectaţii munţi ai indienilor sioux.

Aceşti munţi sacri ar fi trebuit să se numească de fapt Munţii de Aur. Pe siouxi nu-i interesa însă aurul.

Trapperii americani, care şi după încheierea tratatului de pace au intrat adeseori pe acest teritoriu, interzis pentru ei, fără a întîlni rezistenţă din partea indienilor care locuiau acolo, au descoperit aur în Munţii Negri. Aceşti munţi inaccesibili aparţineau, ce-i drept, conform tratatului încheiat cu cinci ani în urmă, în exclusivitate indienilor. Cine ar mai fi ţinut însă seamă de un tratat, cînd în munţi se găseau, după cum se auzea, bulgări întregi de aur ?

Montana cea bogată în aur a fost dată brusc uitării. Aventurieri, veterani ai războiului civil, au pornit cu toţii spre Munţii Negri.

Munţii Negri erau însă pentru siouxi cea mai sfîntă parte a teritoriului lor tribal ; ei îi numeau Pa Sapa. Aici se găsea Peştera Vulturilor, din care, după cum spune legenda, Wakan Tanke, „Stăpînul Vieţii", trimisese odinioară bizonii în prerie pentru ca indienii preriei, copiii săi, să se poată hrăni şi să aibă haine şi încălţăminte. Nu numai siouxii, ci toate celelalte triburi din prerie considerau acest loc de naştere a bizonilor sanctuarul lor

comun, intangibil. Şi iată că americanii voiau acum să se strecoare acolo şi să le profaneze sanctuarul. Nu ! Indienii preriei n-au să-şi vîndă niciodată Munţii lor Negri.

Guvernul american a trimis pentru exploatarea acestor munţi o expediţie militară care cuprindea cea mai aleasă formaţie de care dispunea armata Statelor Unite.

Trebuia să se stabilească cît de mult se putea da crezare relatărilor trapperilor despre uriaşa bogăţie în aur a Munţilor Negri. De aceea la expediţie au luat parte şi oameni de ştiinţă — geologi şi mineralogi, chiar şi decanul Academiei de Mine din New York. Au pornit la drum mai mult de o mie de călăreţi ; expediţia era condusă de generalul Custer, numit „băiatul cu părul de aur", socotit erou al războiului civil. În realitate Custer era un carierist însetat de glorie, care urca pe scara succeselor fără nici un fel de scrupule. El a devenit adversarul principal al indienilor în marea luptă dintre triburile sioux unite şi americani, luptă provocată tocmai de raidul în aceşti munţi sacri.

Cine era de fapt Custer ? La vîrsta de şaptesprezece ani învăţa la cea mai importantă şcoală de ofiţeri din America de Nord. Cînd avea nouăsprezece ani a început războiul civil, a intrat în luptă ca locotenent şi a luat parte la marile bătălii ale războiului de secesiune ca aghiotant al comandantului cavaleriei nordiste.

După sfîrşitul războiului de secesiune Custer a căutat alte mijloace de succes. Între altele şi-a oferit serviciile Republicii Mexicane, dar a fost respins. Curînd a apărut însă pentru el o ocazie foarte promiţătoare în propria lui ţară ; dincolo de Mississippi se aflau pămînturi imense, care mai aparţineau încă indienilor ! Pentru oameni de talia lui, credea el, era desigur un joc de copii

să le cucerească. Şi poate chiar să-şi dobîndească intrarea la Casa Albă !

Cînd a plecat cu marea sa formaţie însoţită de oameni de ştiinţă, Custer nu era de fapt complet lipsit de experienţă în lupta împotriva indienilor. Chiar în anul precedent obţinuse prima „victorie" în bătălia de la Washita.

Înaintea acestei bătălii tratatul de la Laramie era respectat întru totul, mai ales de către indieni. Americanii însă au încălcat din nou un tratat : cu un an înainte, un detaşament de cheyeni cantona sub conducerea căpeteniei Cazan Negru pe malul rîului Washita. Cheyenii îi salutaseră prietenește pe cavaleriştii lui Custer, care se apropiau în goana cailor. Dar „hainele albastre", abia ajunse la o bătaie de puşcă de sat, i-au împroşcat pe cheyeni cu o ploaie de gloanţe.

Majoritatea indienilor au reuşit să fugă şi să se ascundă prin pădurile din apropiere. În sat rămăseseră însă mai mult de o mie de cai. Calul le servea indienilor la vînătoarea de bizoni. Custer a procedat deci după principiul fundamental al tuturor duşmanilor indienilor : decît să ucizi un sfert de milion de indieni de prerie este mai uşor să-i privezi de sursa lor principală de hrană, — adică bizonii. Fiecare din aceşti duşmani făcuse acelaşi lucru, în felul său. Bufallo Bill a ucis zece mii de bizoni cu carabina cu tir rapid. Metoda s-a dovedit mai tîrziu ca cea mai eficace în războiul împotriva triburilor din prerie. Alţii au izgonit trupele de bizoni cu şinele primelor căi ferate. Custer a ordonat masacrarea tuturor cailor pe care i-a putut prinde la Washita. „Victoria" de aici a generalului Custer a fost astfel reală ! Conducătorul armatei a poruncit cavaleriştilor să prindă caii şi să-i închidă într-un ţarc de la marginea satului părăsit de cheyeni. Apoi a pri-

vit cum acești cai au fost uciși. Dar la această victorie asupra a o mie de cai ai cheyenilor, a asistat nu numai generalul, ci și indienii ascunși în păduri.

Uciderea în masă a acestor cai a fost singura „victorie" a lui Custer asupra indienilor. Protectorii săi au avut totuși grijă ca bătălia de la Washita să fie sărbătorită ca una dintre cele mai importante victorii ale armatei americane din istoria de atunci a Statelor Unite.

Custer trecea deci din nou prin țara indienilor, în fruntea a mai mult de o mie de oameni. Ochii care-l priviseră cînd ordonase să fie măcelăriți caii, îl urmăreau acum plini de ură.

ÎN MUNȚII NEGRI

Expediția lui Custer în Munții Negri a durat scurt timp. El s-a întors curînd la locul de plecare al tuturor acțiunilor trupelor americane, fortul Abraham Lincoln, care se afla în apropierea orașului Bismark.

După întoarcerea expediției, Custer a trimis rapoarte la Washington despre imensa bogăție auriferă a Munților Negri, despre uriașa cantitate de aur care zăcea acolo și recomanda ca oportun să li se ia indienilor această regiune.

Munții Negri alcătuiau — ca întreg teritoriul învecinat al fiecărui trib sioux în parte, din Wyoming, Montana și cele două Dakote de astăzi — un fel de „republică a indienilor" în care, pentru a folosi cuvintele tratatului de la Laramie, — „nici unui alb sau albilor în general nu le va fi îngăduit vreodată să se stabilească sau să o ocupe"; așadar o regiune care avea să rămînă în posesia locuito-

rilor tribului sioux „atît timp cît acolo va crește iarba". Prin această formulare fermă, indienilor li se garanta pentru totdeauna stăpînirea asupra teritoriului de la nord de rîul North Platte. Acesta fusese cel mai important rezultat al victoriei căpeteniei Nor Roșu.

De la semnarea tratatului de la Laramie trecuseră numai șase ani, dar Custer n-a ținut deloc seama de această înțelegere cu „sălbaticii". Iar aventurierii care veneau pe urmele armatei sale nici atît.

Pentru căutătorii de aur tratatul de la Laramie n-aveau valabilitate. Curînd ei au întemeiat chiar primul oraș în Munții Negri. Acest loc de adunare a bătăușilor, trișorilor și hoților a primit numele aceluia care le-a nivelat drumul jafului ; l-au numit Custer City. În mod surprinzător, indienii au cruțat pînă atunci atît orașul cît și pe concetățenii lui Custer.

Căutătorii de aur reprezentau primul avanpost al cuceritorilor americani în această regiune principală a teritoriului sioux. Ei n-au rămas însă singuri. Rapoartele lui Custer și expertiza de specialitate a unui geolog au convins Statele Unite că trebuie să-i deposedeze pe sioux de aceste pămînturi, deși abia în urmă cu șase ani se obligaseră să li se lase „atîta timp cît acolo va crește iarbă". Guvernul l-a invitat deci pe învingătorul de la Fort Laramie, căpetenia Nor Roșu, în primăvara lui 1875, la Washington. Căpetenia a respins însă orice tratative asupra munților sacri și s-a întors imediat acasă.

Cu toate acestea, americanii n-au renunțat la planurile lor. În septembrie al aceluiași an a apărut la indieni o delegație oficială și le-a cerut din nou să vîndă americanilor Munții Negri. La tratativele cu această delegație nepoftită s-au adunat în cele din urmă vreo douăzeci de mii de membri ai triburilor sioux.

Numai autoritatea lui Nor Roșu a făcut ca misiții să fie apărați de mînia indienilor adunați. În intenția de a întrerupe tratativele imediat după ce au început, pentru ca oaspeții să nu-i poată învinui pe siouxi că n-au vrut să trateze deloc cu ei, Nor Roșu a ales o tactică deosebită : s-a așezat cu oaspeții la masă și a arătat că siouxii sînt dispuși să cedeze Munții Negri, dar desigur pentru un preț cumsecade — pentru șase sute de milioane de dolari. Șase sute de milioane ! Olandezii cumpăraseră de la indieni regiunea New York-ului cu douăzeci și patru de dolari ! Iar Nor Roșu cerea șase sute de milioane și pe deasupra îmbrăcăminte pentru șapte generații succesive de siouxi.

Americanii au oferit siouxilor exact o șesime din suma cerută. Și astfel tratativele s-au terminat așa cum dorise Nor Roșu : cu un total insucces.

Nor Roșu se înșelase însă asupra unui punct foarte important. El crezuse, pare-se, că tratatul de la Laramie va rămîne mai departe valabil chiar dacă tratativele eșuează, că americanii își vor păstra cele șase sute de milioane, iar indienii Munții lor Negri, și că astfel totul va fi ca mai înainte.

Dar căutătorii de aur nici nu se gîndeau să părăsească munții. Dimpotrivă, Custer și regimentul său (al șaptelea de cavalerie) au pornit din nou să-i protejeze pe căutători. Americanii hotărîseră să smulgă pe gratis, cu ajutorul armatei, ceea ce indienii nu voiau să le vîndă pe dolari.

Autoritățile competente pentru afaceri indiene le-au ordonat siouxilor să părăsească teritoriul dintre Munții Negri și rîul Big Horn. Totodată i-au obligat pe indieni, la 3 decembrie 1875, ca pînă la sfîrșitul lunii următoare — era o iarnă aspră — să se mute în rezervațiile ce le fuseseră afectate pe cursul superior al Missouri-ului. Deoa-

rece era clar că indienii nu-şi vor părăsi ţara de bunăvoie, americanii au pregătit o nouă campanie împotriva triburilor sioux şi din nou sub conducerea lui Custer.

Pentru această campanie au fost dislocate părţi importante din toate unităţile militare apte de luptă de pe întreg teritoriul Statelor Unite. Trupele s-au adunat la Bismark, ultimul oraş american de la graniţa cu teritoriul siouxilor. Comanda asupra acestor forţe militare revenea unor ofiţeri ierarhic superiori lui Custer. Planul celei mai mari campanii împotriva indienilor din istoria de pînă atunci a Americii de Nord fusese elaborat personal de comandantul suprem al forţelor militare americane. El a lansat împotriva siouxilor trei grupări puternice şi bine înarmate. Prima era condusă de generalul Gibbon. Aceasta trebuia să atace în nord. Fort Show şi Fort Ellis, în Montana, au fost stabilite ca puncte de plecare ale celor două grupuri din armata lui Gibbon, care trebuiau să înainteze în lungul rîului Yellowstone River.

Dinspre sud generalul de brigadă Crook trebuia să-şi conducă trupele împotriva siouxilor pe lîngă North Platte River. Al treilea, Custer, urma să declanşeze atacul principal spre vest, direct în inima ţării siouxilor. În general acest plan pregătea indienilor o capcană uriaşă, o încercuire din care nici un sioux nu trebuia să scape.

CAL TURBAT

Se înţelege de la sine că pregătirile militare ale trupelor puse în mişcare împotriva siouxilor nu puteau rămîne ascunse indienilor. Ultimatumul prin care li se

cerea indienilor dakota să se mute în rezervații dezamuțuise încă mai înainte indignarea tuturor triburilor sioux.

Nu toate erau însă dispuse să aleagă lupta pe viață și pe moarte. Învingătorul anului 1858 căpetenia Nor Roșu, și-a mobilizat și acum tribul pentru pace. În ședearea sa la Washington el cunoscuse lumea americanilor și nu credea că indienii i-ar putea învinge pe cuceritori într-o întîlnire hotărîtoare. De aceea s-a supus cererilor ultimatumului și a plecat împreună cu cei care au fost gata să-l urmeze spre nord, spre Missouri.

Marea majoritate au fost totuși cei care au ales lupta în locul retragerii. Fiul lui Nor Roșu și-a învinuit tatăl de lașitate, i-a smuls carabina primită în dar în timpul vizitei la Washington și a jurat că va omorî cu ea orice american care ar îndrăzni să calce pe tărîmul de dincolo de Pa Sapa.

Americanii însă erau deja pe drum. În avangarda regimentului șapte cavalerie a plecat dinspre sud o coloană de călăreți sub conducerea locțiitorului lui Crook, Reynolds, care i-a condus pe soldați de-a lungul lui Powder River. Iscoadele indiene care călăreau înaintea trupelor au descoperit curînd un mare sat de indieni, de cîteva mii de tipi-uri. Aici locuiau indienii oglale ai căpeteniei Cal Turbat.

Reynolds a reușit să se strecoare spre sat cu unitatea sa complet neobservat. El credea că va putea să îndeplinească astfel ambele scopuri pe care și le propusese — mai întîi să intre în posesia cailor indienilor, care păsteau în afara satului sub paza cîtorva băieți, apoi să-i atace și să-i nimicească prin surprindere pe indienii aflați în sat. Soldații s-au strecurat din mai multe părți spre caii care păsteau, i-au luat prizonieri pe tineri, i-au legat și apoi au

pus mîna pe cai. După planurile lui Reynolds, cel mai tînăr dintre prizonieri trebuia să-i conducă pe soldați drept spre satul lui Cal Turbat. Comandantul a ordonat ca acestuia să i se desfacă legăturile. Băiatul însă, de cum i-au scos soldații călușul, a început să urle cît îl ținea gura. Era strigătul tradițional de avertizare al siouxilor : „Atenție, se apropie dușmanul !"

Curajul acestui băiat i-a salvat pe locuitorii satului. Înainte ca soldații americani să fi ajuns acolo, indienii oglale l-au părăsit, astfel încît în cele din urmă soldații au ocupat doar tipi-uri goale. Apoi au început să jefuiască și au dat foc la cîteva corturi.

Atunci însă lucrurile au luat o altă întorsătură. Căpetenia Cal Turbat îi strînsese pe siouxi în scurt timp și îi orînduise în formație de luptă, iar curînd după aceea indienii oglale se apropiau din nou, din trei părți, de satul lor ocupat. Era o situație ciudată : indienii încercau să cucerească propriul lor sat, iar americanii îl apărau, în orice caz nu pentru mult timp. Cîteva zeci de americani au fost nimeriți de săgeți. Tipi-urile indienilor s-au vădit de asemeni aducătoare de moarte. În multe dintre ele indienii depozitaseră praf de pușcă. Corturile explodau unul după altul, iar de pe pielea cu care erau acoperiți parii lor, flăcările săreau pe uniformele soldaților.

Americanii au fost nevoiți să bată în retragere, atît cît mai era timp. Lucrul nu era prea dificil, deoarece indienii nu mai aveau cai. Cal Turbat i-a recuperat însă și pe aceștia, în noaptea următoare : rămășițele unității lui Reynolds s-au retras vreo zece mile de-a lungul lui Powder River, apoi s-au oprit pentru a înnopta. Indienii oglale le-au ajuns printr-un marș forțat și și-au mînat toți caii înapoi în sat.

Între timp Crook călărea cu forțe proaspete spre sud, în întîmpinarea lui Reynolds, reușind astfel să-l scutească de un nou atac al indienilor. Împreună, ei au dat bir cu fugiții.

Victoria siouxilor sub conducerea lui Cal Turbat a avut consecințe mari. Grupul de sud al armatei fusese înfrînt înainte de a apuca măcar să ajungă la Big Horn River, unde trebuia să închidă cursa întinsă indienilor. O serie întreagă de ofițeri a ajuns la închisoarea militară.

Victoria în această bătălie neașteptată a întărit încrederea în sine a siouxilor și i-a convins că Nor Roșu și toți ceilalți membri ai tribului nu avuseseră dreptate cînd au pretins că americanii sînt invincibili. În același timp această victorie a ridicat considerabil autoritatea lui Cal Turbat și mulți siouxi vedeau în el căpetenia supremă a triburilor dakota aliate.

Cal Turbat ar fi putut să devină pe bună dreptate conducător militar suprem al siouxilor. De foarte tînăr — era născut în anul 1844 — luase parte la toate campaniile militare ale indienilor oglale, mai întîi împotriva dușmanilor indieni din tribul hidsatsa, și mai apoi în memorabila luptă a lui Nor Roșu împotriva Buzeman Trail-ului. El își dovedise eroismul în „bătălia-Fettermann" și în repetatele atacuri ale indienilor oglale asupra fortului Kearny. Acum cînd indienii oglale îl părăseau pe Nor Roșu, căpetenia împăciuitoare, în tot tribul nu mai exista decît un singur om care să-l depășească pe Cal Turbat (în vîrstă de abia treizeci de ani) în experiență de luptă, în capacitatea de a conduce o bătălie, în autoritatea de conducător. Omul acesta, pe care indienii dakota, în acele vremuri decisive pentru istoria lor, îl iubeau și îl stimau mai mult decît pe Cal Turbat, era Taur Așezat, Sitting Bull.

Taur Așezat a unificat toate triburile dakota în această situație cheie din istoria indienilor sioux. Așa cum George Washington i-a condus la vremea lui pe americani, Taur Așezat a condus aceste triburi unite la lupta hotărîtoare cu dușmanul, luptă în care a obținut victoria. A fost și el cu adevărat un mare om de stat al poporului său, un mare patriot și a ajuns celebru și ca mare „profet" indian.

Taur Așezat s-a născut în 1834 în tabăra indienilor hunkpap, un trib al siouxilor. Încă de la vîrsta de zece ani era cunoscut ca vînător de bizoni tineri ; la paisprezece ani a luat parte pentru prima oară la o campanie a tribului său împotriva indienilor-ciori. După aceea a luptat în mai mult de douăzeci de bătălii. Maturizîndu-se, și-a însușit vaste cunoștințe, devenind astfel și un vraci iscusit ; a învățat să prepare leacuri puternice și putea să-l cheme și pe marele Wakan Tanka. S-a remarcat de asemenea și ca bun diplomat în diferite tratative cu delegați ai americanilor.

Acum însă timpul tratativelor diplomatice trecuse, venise vremea luptei. Taur Așezat, în limba sa maternă „Tatanka Yotanka", avea dreptul, în calitatea sa de căpetenie a indienilor hunkpap și de vraci al tribului său, să-i invite pe toți siouxii la „dansul soarelui". De data aceasta, cu prilejul sărbătorii, el voia să pregătească apărarea pămîntului strămoșesc indian.

Mii de siouxi s-au adunat la locul stabilit. Curînd a fost ridicată o îngrăditură în mijlocul căreia se înălța un stîlp înalt simbolizînd soarele. În acest sanctuar urmau să se desfășoare apoi toate părțile secrete ale ceremoniilor dansului soarelui. Tot aici cei mai buni luptători și cele mai importante căpetenii urmau, după voința lui Taur

Așezat, să se supună unei probe de martiriu care trebuia să-i oțelească pentru luptă.

Era război; Taur Așezat a chemat deci la sfat toate căpeteniile triburilor, înainte ca vracii să fi deschis dansul soarelui în interiorul îngrăditurii. El le-a amintit din nou de veștile despre samavolniciile americanilor și de prima armată americană— cavaleria lui Reynolds — care trecuse deja granițele țării. Apoi le-a readus în memorie victoria lui Cal Turbat asupra americanilor și a mai amintit succesele acestuia în alte cîteva bătălii mai mici. Nu a trecut sub tăcere nici faptul că Nor Roșu, fosta căpetenie a triburilor aliate dakota, pe vremea luptei pentru Bozeman-Trail, sfîrșise prin a trăda, supunîndu-se ordinului de a părăsi țara strămoșilor. Taur Așezat era deci convins că triburile dakota trebuiau să-și aleagă o nouă căpetenie supremă pentru perioada de luptă care le aștepta. După părerea sa, într-un cerc mai restrîns de candidați, — războinici valoroși erau bineînțeles mulți în rîndurile siouxilor, — ar fi putut intra căpetenia Gall din tribul lui Taur Așezat, Cal American, Cerb Schiop, Lună Dublă, Lup Mic și bineînțeles Cal Turbat.

Ajuns aici, Taur Așezat a fost întrerupt de chiar Cal Turbat care a strigat: „Nu eu, ci tu, Tatanka Yotanka, tu trebuie să ne conduci împotriva albilor!" Celelalte căpetenii au fost de acord și astfel, alegerea noii căpetenii militare s-a oprit definitiv asupra lui Sitting Bull.

După această ceremonie, bărbații sioux au pătruns în sanctuar acompaniați de ritmul monoton al tobei vraciului. Taur Așezat a scos un cuțit și a tăiat de pe pieptul primului dansator — căpetenia Față de Ploaie — o fîșie de piele. Față de Ploaie a început să danseze; sîngele îi curgea din rana deschisă. Apoi vraciul a închis mica rană cu o așchie de lemn gata pregătită. Primului dansator i s-a alăugat un al doilea și un al treilea; curînd toți dan-

satorii aveau cîte o rană, inclusiv Taur Așezat, care și-o pricinuise singur. El și-a mai tăiat de pe corp, după cum se povestește, încă exact o sută de fîșii de piele, închizîndu-și apoi singur rănile cu mici plăcuțe de lemn.

După aceea s-a înclinat în fața soarelui și a început dansul în jurul stîlpului împodobit cu un craniu de bizon. Prin acest dans el implora ajutor și un semn divin din care ar fi putut afla cum avea să se sfîrșească acest mare război al poporului indienilor sioux. Taur Așezat a dansat 48 de ore fără întrerupere. Apoi și-a pierdut cunoștința. Cînd unul dintre tovarășii săi cei mai apropiați, Lună Neagră, l-a ajutat să se scoale, el a povestit ceea ce visase : „O frații mei, am văzut în vis sute de călăreți albi. Soldații erau însoțiți de trădători — iscoade indiene. Erau mulți albi. Nenumărați. Dar eu am văzut, frații mei, cum au pierit toți în lupta împotriva noastră, pînă la ultimul..."

La 14 iunie 1876 Taur Așezat a prezis venirea a nenumărați călăreți americani. După numai unsprezece zile au apărut într-adevăr în valea riului Little Big Horn sute de călăreți din regimentul lui Custer, conduși de iscoade indiene trădătoare. În fruntea acestora călărea, pe un cal alb, Păr Galben — cum îl numeau indienii pe odiosul Custer.

De la 17 martie, de cînd părăsiseră orașul de graniță Bismarck, trupele înaintaseră pînă aici. Generalul avansase întîi cu întreaga sa cavalerie în lungul Missouri-ului, apoi o condusese spre Micul Missouri, unde au ajuns abia la 29 mai. În tot acest timp nu găsiseră nici o urmă a vreunui grup de indieni. La Micul Missouri, Custer a fost ajuns din urmă de un curier al generalului Gibbon care îl informa că nici în nordul lui Yellowstone River siouxii nu erau de găsit. În același timp Gibbon îl convoca pe

Custer la vărsarea rîului Rosebud, în Yellowstone, la o consfătuire importantă.

Custer a ajuns la locul indicat mai devreme decît fusese stabilit ; din nou nu găsiseră nici urmă de indieni. Inainte de a se întîlni aici cu ceilalţi comandanţi, Custer îl trimise pe locţiitorul său, maiorul Reno, cu şase escadroane, spre sud, în lungul lui Powder River. Ei trebuiau să recunoască terenul pe cursul superior al rîului, să escaladeze munţii şi să coboare în valea lui Tongue River, întorcîndu-se la timp înapoi spre nord.

Reno, condus de metisul sioux Boyer, a pătruns mai departe decît îl însărcinase Custer. El a fost primul care a găsit urme numeroase ale unui mare grup al forţelor sioux, care campau probabil pe undeva în Munţii Lupului sau pe Little Big Horn River, un afluent răsăritean al Big Horn-ului.

Această descoperire l-a determinat pe Reno să tragă concluzii care i s-au părut şi lui Custer corecte. La consfătuirea care s-a ţinut în ziua stabilită, Custer a primit aprobarea unanimă de a-l urma pe Reno care aştepta cu escadroanele sale la sud de Yellowstone. Custer trebuia apoi să-şi conducă oamenii spre Little Big Horn River în regiunea unde, după relatările lui Reno, trebuiau să se afle concentrate forţele principale ale siouxilor.

Acest consiliu de război a fost important din multe motive. El a avut loc pe un vas care dispunea de cîteva duzini de tunuri la bord, tunuri care urmau să intre şi ele în acţiune împotriva siouxilor.

La acest consiliu generalul Terry şi-a prezentat planul pentru nimicirea siouxilor. Cavaleria lui Custer trebuia să se îndrepte spre sud, de-a lungul rîului Rosebud, să se întoarcă apoi spre vest, să traverseze Munţii Lupului şi să coboare în valea Little Big Horn River-ului. Armata a doua, cea de nord, a generalui Gibbon, urma să mâr-

şăluiască înapoi pe acelaşi drum pe care venise şi să ocupe poziţii la confluenţa Big Horn-ului cu Yellowstone. Vasul de război urma să însoţească trupele atît cît era posibil. Armata de sud, a treia, căreia Cal Turbat îi pricinuise înfrîngerea atît de serioasă de la Powder River, nu era introdusă în luptă.

Operaţiunile principale trebuiau să înceapă în numai cîteva zile .

Custer, ambiţios şi avid de glorie ca întotdeauna, voia să fie primul, pentru ca nimeni să nu-i poată disputa victoria asupra triburilor dakota, victorie în urma căreia îşi promitea atît de multe pentru cariera sa personală. Pe vas s-a ajuns la o dispută atunci cînd armata lui Custer urma să primească întăriri, adică patru escadroane din armata lui Gibbon. El vedea în aceasta o subestimare a puterii trupelor sale şi, plin de furie, a părăsit vasul. În timp ce urca în barca ce trebuia să-l ducă la mal, Gibbon s-a aplecat peste parapet şi a strigat prevenindu-l : „Nu da nimic peste cap, Custer, mai bine aşteaptă-ne !"

Custer însă n-a aşteptat. Chiar în noaptea următoare a dat ordin să se înceapă pregătirile de plecare. Fiecare cavalerist a primit douăzeci şi patru de încărcături pentru pistoale şi o sută de bucăţi muniţie de puşcă, douăsprezece livre de ovăz pentru fiecare cal şi, ca raţie de fier, cincisprezece raţii de alimente, pîine, zahăr, pastramă, sare şi cafea, pentru fiecare dintre ei. Aceste alimente de rezervă şi alte rezerve de muniţii erau cărate de cîteva duzini de catîri.

Pregătirile au fost încheiate repede şi a doua zi dimineaţa cavaleria lui Custer era gata să se despartă de restul grupurilor de armată, pentru a porni spre Little Big Horn. După o cavalcadă de trei zile armata generalului Custer a ajuns în imediata apropiere a rîului Big Horn. Iscoadele indiene din triburile absarok şi arikari, care for-

mau avangarda, au descoperit aici un sat de siouxi în care bănuiau că s-ar afla adunați o parte din oamenii lui Taur Așezat. Custer a hotărît să atace satul și a împărțit cavaleria în trei unități diferite ca mărime.

Pe cea mai puternică numeric voia s-o conducă el însuși, al doilea grup, mai mic, urma a fi condus de locțiitorul său Reno, iar cel mai slab îi revenea căpitanului Banteen.

Custer a conceput apoi planul de atac : Reno trebuia să traverseze cu grupul său Little Big Horn-ul și să înainteze pe partea stîngă a rîului. Custer urma să conducă grosul trupelor mai departe, pe malul drept, pe cît posibil neobservat. După atacul lui Reno, în clipa hotărîtoare, urma să intre și el în luptă din partea cealaltă, astfel ca grupul cel mai mare să poată nimici indienii prinși în încercuire.

La 25 iunie toate cele trei escadroane ale lui Reno au traversat rîul fără a întîlni rezistență și s-au deplasat în amonte spre punctul de plecare a atacului asupra satului de indieni. Nici Custer, nici Reno și nici iscoadele indiene nu se îndoiau de faptul că siouxii, împotriva cărora pornea la luptă cea mai mare armată antiindiană nord-americană de pînă atunci, fie că se vor retrage, fie că se vor apăra atîta timp cît le va permite terenul. Soldații lui Reno călăreau foarte liniștiți spre locul stabilit. De aceea Reno a fost surprins în cel mai înalt grad cînd pămîntul a început brusc să duduie sub copitele a sute de cai, caii cavaleriei indiene care năvălea spre trupele lui.

Taur Așezat trimisese împotriva lui Reno o parte a războinicilor sioux conduși de locțiitorul său, căpetenia Gall. Iscoadele indiene care-l însoțeau pe Reno au înțeles primele ce va urma acestui atac prin surprindere. Astfel că au părăsit trupele și au luat-o la fugă. Reno însă nu

şi-a pierdut capul, s-a retras la rîu şi a luat poziţie cu toate cele trei escadroane. Siouxii şi-au îndreptat atacul exact spre mijlocul formaţiunii lui Reno, şi astfel a luat naştere pericolul de a-i fi împărţită cavaleria în două.

Mai mult decît atît : deşi la patru indieni doar unul poseda o puşcă iar restul luptau cu arcul cu săgeţi şi cu tomahawkul, siouxii au pricinuit americanilor pierderi îngrijorătoare încă din primele zece minute ale atacului. Foarte mobili pe micii lor cai de prerie, indienii constituiau pentru soldaţii lui Reno o ţintă foarte dificilă.

Situaţia americanilor se înrăutăţea văzînd cu ochii. Reno trimise în grabă cîţiva curieri la Custer, care ar fi trebuit să se afle cu grupul principal al cavaleriei imediat îndărătul dealurilor de pe celălalt mal al rîului. Nici unul din curieri n-a reuşit însă să răzbată şi astfel lui Reno nu i-a rămas altceva de făcut decît ceea ce făcuseră şi iscoadele indiene mai înainte, adică să fugă.

Între timp căpetenia Gall şi războinicii lui Cal Turbat ajunseseră la malul rîului. Americanii s-au strecurat printr-un vad spre celălalt mal, unde trebuia să se afle Custer. Malul abrupt al rîului era înalt de cîţiva metri şi caii nu l-au putut escalada. Soldaţii au fost siliţi să descalece dar înainte încă de a fi apucat să depăşească, împreună cu caii lor, această barieră naturală, treizeci dintre ei au căzut răpuşi.

Pe mal s-au adunat astfel ultimele resturi ale trupei lui Reno. Soldaţii erau vlăguiţi, aproape că nu mai aveau muniţii şi acum aşteptau următorul atac al indienilor, căruia nu i-ar mai fi putut face faţă. Au avut însă noroc : văzînd că inamicii nu mai puteau fi periculoşi, Gall şi Cal Turbat au ordonat întoarcerea în satul lui Taur Aşezat pentru a sărbători această victorie.

Restul trupei lui Reno s-a baricadat pentru noapte pe un deal. Custer nu era de găsit. În schimb a fost găsită unitatea căpitanului Banteen. Acesteia i se alăturaseră dușmanii siouxilor, indienii ciori ai căpeteniei Jumătate Față Galbenă, care se despărțiseră de soldații lui Reno cînd și-au dat seama cum avea să se sfîrșească lupta cu siouxii.

Pînă atunci Banteen, care urmase ambele unități la o distanță de cîțiva kilometri, nu avusese nici un fel de vești despre dezastruoasa înfrîngere a lui Reno. Indienii ciori l-au condus la Reno, dar Banteen nu pe el îl căuta, ci pe Custer, de la care primise o scurtă scrisoare în urmă cu o oră.

Văzîndu-i pe soldații lui Banteen, Reno și-a părăsit poziția improvizată strigînd deznădăjduit : „Pentru numele lui Dumnezeu, căpitane, ajutați-mă ! Am pierdut jumătate din oameni !"

Cele două escadroane ale lui Banteen s-au unit cu resturile jalnice ale unității lui Reno, și-au împărțit munițiile, alimentele și apa de băut și au ridicat în mare grabă poziții de apărare. Peste cîteva ore, dealtfel, Taur Așezat și-a trimis din nou războinicii împotriva armatei americane. De data aceasta însă soldații au reușit să reziste atacului.

Siouxii au asediat timp de cîteva zile poziția lui Banteen și a lui Reno. Apoi au venit întăriri în sprijinul companiilor decimate. Comandantul suprem al trupelor americane a trimis în luptă toți soldații pe care-i mai avea încă la dispoziție. De fapt nici el nu-l căuta pe Reno, ci grupul principal al cavaleriei, soldații lui Custer.

Cum l-a văzut pe Reno, Terry, comandantul suprem, i-a strigat : „Pentru numele lui Dumnezeu, unde e Custer ?“ Reno nu i-a putut da nici un răspuns. N-a putut răspunde la această întrebare nici peste o jumătate de an, cînd se afla în fața tribunalului militar suprem al Statelor Unite. Era pentru a doua oară cînd o înfrîngere americană în războiul cu siouxii se încheia cu un epilog juridic.

Dar aceasta se întîmpla abia după o jumătate de an. Acum ne aflăm însă la sfîrșitul lunii iunie 1876 iar Terry nu știa că grupul principal al armatei, regimentul șapte cavalerie, nu mai exista la ora aceea. Soldații grupului principal al lui Custer pieriseră pînă la ultimul om în bătălia de la Little Big Horn River. La 25 iunie 1876 indienii au cucerit pe rîul acesta victoria cea mai hotărîtoare și, în orice caz, cea mai celebră din istoria luptei lor de eliberare. Pentru că nici unul dintre americani sau dintre iscoadele lor indiene nu au scăpat cu viață, astăzi nu mai putem reconstitui exact cum s-a desfășurat bătălia. Știm doar că patru războinici cheyeni își cîștigaseră mari merite încă înainte de a fi avut loc lupta propriu-zisă.

Custer înaintase departe de malurile Little Big Hornului ; de aceea a și pierdut atît de repede legătura cu Reno. El voia să se apropie neobservat de satul lui Taur Așezat și să-i atace fulgerător pe siouxi. Cavaleriștii care înaintau cu precauție au fost însă descoperiți întîmplător de patru cheyeni, o mică patrulă călare al cărei conducător era Cal Scurt de Coadă.

Observînd soldații americani, Cal Scurt de Coadă a ghicit imediat intențiile lui Custer. De aceea cheyenii n-au șovăit nici o clipă și au hotărît să atace cavaleria imediat, pentru a dezlănțui alarma în tabăra lui Taur Așezat. S-au postat așadar în spatele unui mic deal și au pornit apoi în goana cailor sub ochii soldaților care se apropiau, dispă-

rînd după dealul opus. Soldaţii americani au făcut tocmai ceea ce presupusese Cal Scurt de Coadă : Custer a ordonat descălecarea şi a luat poziţie de luptă. Aşa s-au „apărat“ americanii, în vreme ce cheyenii răsăreau mereu din altă ascunzătoare şi „atacau“.

După cum era de aşteptat, împuşcăturile carabinelor soldaţilor americani au dezlănţuit alarma în satul siouxilor. Taur Aşezat a trimis de îndată toţi siouxii împotriva atacatorilor, fiindcă între timp aflase că unitatea lui Reno, pe care o nimiciseră războinicii săi în urmă cu cîteva ore, era doar o parte din armata trimisă împotriva lui şi că grupul principal al acesteia era format din cavaleriştii lui Custer. Armata siouxilor lui Taur Aşezat era cea mai bine organizată forţă militară pusă vreodată pe picioare de indienii nordamericani. Ea era alcătuită din indienii hunkpap, tribul propriu-zis al lui Taur Aşezat, din indieni oglale, itazipiche, brule şi alte triburi dakota. Din armata siouxilor mai făceau parte şi cheyenii, cei mai loviţi de samavolniciile lui Custer. Detaşamentele siouxilor şi ale cheyenilor erau conduse de căpeteniile Lup Mic, Cal American, Coadă Pestriţă, Bizon Alb, Cuţit Bont, Drum Mare şi Lună Dublă.

În fruntea triburilor indiene unite Taur Aşezat îl numise pe locţiitorul său Gall şi pe căpetenia indienilor oglale, Cal Turbat, care se evidenţiase de atîtea ori în luptele împotriva americanilor. În total indienii dakota au trimis în jur de cinci mii de războinici împotriva cavaleriei americane de sub comanda lui Custer. Dar Sitting Bull ? După ce a împărţit tuturor grupurilor sarcinile de luptă, s-a dus în munţi pentru „a face o puternică vrajă“, menită să le aducă victoria indienilor.

Îndrăzneţul atac simulat al celor patru războinici cheyeni care stopase pentru un timp înaintarea lui Custer, a pecetluit însă rezultatul bătăliei. Două formaţiuni

indiene au trecut rapid rîul, atacînd cavaleria a șaptea. Războinicii siouxi fuseseră adunați pe malul stîng al Little Big Horn-ului. Cal Turbat a atacat primul, frontal, dinspre nord. Custer, care la vremea aceea se afla deja aproape de malurile rîului, nu l-a mai putut traversa. Violența atacului l-a silit, dimpotrivă, să ordone retragerea de la rîu, mai departe spre sud, pe povîrnișurile Little Big Horn-ului.

Aflată în retragere, cavaleria a fost atacată însă din flanc de formațiunea sioux condusă de căpetenia Gall, lucru la care Custer nu se așteptase deloc. Se pare că acest al doilea atac a împărțit în două cavaleria lui Custer. Indienii au format două încercuiri, călărind într-una împrejurul soldaților pe care i-au ucis cu săgețile și cu lovituri de tomahawk.

În lupta aceasta au strălucit mai ales cheyenii, care nu-i iertaseră lui Custer incursiunea de la Washita și măcelărirea tuturor cailor lor. Din pură vanitate personală, Custer își adusese cu el în această campanie, despre al cărei succes nu avea nici o îndoială, toate rudele masculine : doi frați, un cumnat și un nepot. Cheyenii îi cunoșteau din vedere pe toți membri familiei lui Custer. Unul dintre frații lui a murit de mîna războinicului cheyen Față de Ploaie, care fusese odată biciuit în fort la ordinul acestui ofițer.

A căzut în luptă și Custer, omul care voise să distrugă cea mai strălucită armată a indienilor nordamericani, aceea a puternicei uniuni a triburilor sioux.

De către cine a fost ucis Custer, nu se știe. Toate relatările despre această bătălie se bazează pe povestiri mai tîrzii ale unor participanți indieni la bătălia de la Little Big Horn. Aceste povestiri se deosebesc considerabil unele de altele. Mulți siouxi au pretins mai tîrziu că Custer ar

fi fost omorit de căpetenia Bizon Alb. Ea l-ar fi trîntit pe Custer de pe cal iar cînd acesta, rănit, ar fi voit să se apere cu revolverul, Bizon Alb i-ar fi smuls fulgerător arma împușcîndu-l din imediata apropiere. Astfel s-ar putea explica și urmele împușcăturilor care păreau a fi fost trase foarte de aproape. Unii dintre americanii care i-au înmormîntat pe cavaleriștii căzuți ajunseseră chiar la concluzia că generalul s-ar fi sinucis.

După ce a căzut și Custer, restul cavaleriei a încercat să străpungă inelul printr-un contraatac și să se retragă și mai departe de rîu. Dar nici acești soldați n-au mai înaintat decît cîțiva metri și au fost răpuși pînă la ultimul. Relatările de după bătălie povestesc că cel mai mult ar fi supraviețuit căpitanul de cavalerie Keogh. Indienii au crezut, se pare, că acest ultim dușman viu sfidase atîta timp săgețile lor deoarece era apărat de o vrajă sacră.

Taur Așezat i-a condus apoi pe siouxi mai departe, spre sud, ca războinicii să-și poată serba nestingheriți de nimeni marea victorie. Cîteva zile mai tîrziu au venit din nou trupe la Little Big Horn, întăriri pe care le adusese Terry. Sfîrșitul cavaleriei a șaptea i-a determinat însă pe comandanții armatei a doua să renunțe la continuarea campaniei împotriva siouxilor : indienii îl învinseseră mai întîi pe Reynolds, în sud, izgoniseră cu cîteva zile în urmă grupul lui Reno și nimiciseră apoi cavaleria a șaptea, care trecea drept cea mai puternică unitate a armatei.

Terry a ordonat înmormîntarea lui Custer și a restului cavaleriștilor găsiți ; între cadavre a fost descoperit și trupul unei femei, amanta indiană a lui Custer, care-i servise și drept agentă. După bătălie n-a mai rămas în viață decît un cal, căruia locuitorii din orășelul de graniță Bismarck i-au purtat după aceea un cult deosebit.

Curînd după retragerea trupelor generalului Terry noi regimente americane s-au îndreptat spre Little Big Horn. Dar la locul renumitei bătălii nu mai era demult nici urmă de indieni. De fapt, după marea lor victorie siouxii se despărțiseră din nou ; mai întîi în două grupe, din care una sub conducerea lui Cal Turbat, pentru a putea, acum în plină vară, să vîneze bizoni în prerie. După ce indienii și-au făcut provizii suficiente de carne, Sitting Bull i-a condus spre nord pe hunkpapi și alte cîteva grupe de siouxi.

Victoria indienilor de la Little Big Horn încurcase considerabil planurile americanilor de cucerire a Far Westului. Taur Așezat înțelesese însă perfect că americanii nu vor înceta să revină. De aceea a hotărît să plece cu siouxii în Canada unde, după cum considera el pe bună dreptate, nici un pericol nu amenința triburile.

În valea Marii Secete siouxii au dat peste soldații lui Miles, urmașul lui Custer. S-a ajuns la tratative. Taur Așezat respingînd însă cererea americanilor de a merge în rezervație, aceștia au început să pregătească atacul. Dar indienii au dat foc preriei și au plecat în grabă spre nord, la adăpostul flăcărilor înalte.

Acolo, sub stăpînirea reginei Victoria, au petrecut cîțiva ani în liniște și pace ; fapt valabil mai ales pentru tribul hunkpap al lui Taur Așezat.

Restul indienilor dakota care rămăseseră în Statele Unite și cîteva grupuri de cheyeni au trebuit să mai susțină însă cîteva bătălii mai mici. Într-una dintre acestea a murit și conducătorul ultimelor grupuri dakota care mai luptau — căpetenia tribului minneconjou, Cerb Șchiop. În același timp a fost asasinat mișcleșteș și Cal Turbat,

unul din eroii războaielor duse de siouxi, învingătorul lui Reynolds la Powder River, participant la lupta împotriva lui Reno și conducător de oaste în bătălia de la Little Big Horn.

După moartea lui Cerb Șchiop și a lui Cal Turbat, siouxii care mai rămăseseră pe teritoriul Statelor Unite au încetat să mai lupte și au plecat în rezervații.

Nici Taur Așezat n-a putut rămîne mult timp departe de patrie. Deși mai înainte refuzase chemarea președintelui Statelor Unite de a se întoarce, chemare transmisă în Canada de comandantul suprem al armatei, Terry, el a părăsit totuși de bunăvoie Canada, după patru ani, a trecut granița împreună cu foștii săi războinici și în iunie 1880 s-a prezentat la Fort Budford și i-a predat comandantului cetății prin intermediul micului său fiu Picior de Cioară arma cu care luptase în atîtea războaie. Taur Așezat i-a explicat apoi comandantului de la Fort Budford : „Îți predau această armă prin intermediul fiului meu, pentru ca să se sfîrșească odată războaiele și dușmănia dintre noi și pentru ca el, fiul meu cel tînăr, să fie mereu și pentru totdeauna fratele oamenilor albi.“ După aceea și-au predat armele și restul indienilor din tribul lui. Din acea clipă, cei mai vestiți luptători indieni au devenit indieni de rezervație. Cîteva zile mai tîrziu un vapor i-a dus, pe Yellowstone, pînă la Fort Randall. Cînd a aflat pe cine avea de așteptat, comandantul fortului a dat ordin să se ridice un țarc din pari groși înalți de trei metri și a închis în el pe „oaspeții“ neînarmați, punîndu-i sub paza tuturor soldaților apți de luptă care se aflau în fort. Viața lui Sitting Bull s-a încheiat astfel în rezervația de la Standing Rock unde a trăit, cu cîteva întreruperi, pînă la moarte.

Dorul de libertate nu l-a părăsit însă nici aici. Siouxii își pierduseră țara și majoritatea armelor lor fuseseră pre-

date. Cum ar fi putut să-și recîștige lumea pierdută, la care se gîndeau totuși cu toții, necontenit ?

Atunci a pătruns și în rezervația lor mesajul profetului Wowka, mesaj despre un Mesia indian care va coborî pe pămînt pentru a-i izgoni pe americani și a le reda indienilor preria, cirezile de bizoni și arcurile. Siouxii ar fi putut fi deci din nou liberi ! Nu era de mirare că foștii războinici, luptători victorioși, înjosiți și bătuți acum în rezervații, credeau în cuvintele profetului. În toate rezervațiile se celebra în secret Dansul spiritelor, inițiat de noua credință. Și în fiecare trib au apărut curînd preoți ai acestui profet, printre care și Taur Așezat, care nu fusese numai un mare conducător de oști, ci și un vraci însemnat al indienilor dakota.

Administratorii rezervațiilor reprimau în modul cel mai brutal Dansul spiritelor. La 25 decembrie 1890, de pildă, soldații au asasinat la Wounded Knee cîteva sute de siouxi ai căpeteniei Picior Mare numai pentru că indienii se pregăteau aici, dincolo de linia invizibilă a graniței rezervației, pentru ritualul interzis.

Cu cîteva săptămîni înainte de acest îngrozitor masacru al siouxilor lipsiți de apărare, administratorul rezervației Standing Rock aflase că și Taur Așezat era unul din organizatorii dansului oprit. I se relatase că la ultimul dans al spiritelor căpetenia ar fi rupt pipa păcii și ar fi exclamat : „Mă împodobesc acum cu culorile luptei și mă întorc din nou pe drumul războiului". Administratorului i se oferea astfel un prilej unic de a încheia, odată pentru totdeauna, socotelile cu învingătorul lui Custer ; a le încheia la modul american. El a trimis un raport la Washington și în același timp a cerut permisiunea de a-l „neu-

traliza" pe Taur Așezat. Iar la 12 decembrie a și obținut aprobarea pentru arestarea renumitei căpetenii.

Urmau să-l aresteze membrii poliției indiene. Pînă acum nu s-a vorbit despre ei. Era o poliție formată abia după ce luaseră ființă rezervațiile de indieni, bineînțeles — cu excepția teritoriului „neînduplecat" al apachilor. Responsabilitatea asupra indienilor din rezervații n-o mai purta armata ci poliția alcătuită din indieni trădători, care pentru o soldă bună și o uniformă de paradă intraseră în serviciul guvernului.

La Standing Rock comandantul unității de poliție indiană era locotenentul Cap de Bizon. El trebuia, cu ajutorul celorlalți patruzeci și doi de oameni ai săi, să-l aresteze pe renumitul conducător de oști. Deși Taur Așezat trăia numai cu nevestele sale și cu fiul Picior de Cioară, administratorul rezervației nu a considerat suficient numărul acesta de polițiști ; de aceea a cerut întăriri.

Aproximativ o sută de călăreți, sub comanda căpitanului Fechet, au fost trimiși ca ajutoare pentru cazul că cei 42 de indieni n-ar fi putut să termine ei singuri cu Sitting Bull.

Apoi, la 15 decembrie 1890, polițiștii indieni au pornit la drum.

În coliba marii căpetenii au intrat Cap de Bizon, locțiitorul acestuia, Cap Tuns, Tomahawk Roșu și alți cîțiva polițiști indieni. Ei l-au declarat arestat pe Taur Așezat.

Vestea despre arestarea marii căpetenii s-a răspîndit fulgerător în tot satul ; indienii au alergat în grabă din toate părțile pentru a-și salva conducătorul.

Un membru al suitei mai apropiate a lui Taur Așezat, Vînător de Urși, a tras asupra polițiștilor și l-a nimerit

mortal pe conducătorul acestora, Cap de Bizon. Alt prieten al căpeteniei l-a împușcat pe Cap Tuns. Iar un polițist, Tomahawk Roșu, l-a ucis pe Taur Așezat împușcîndu-l în ceafă.

În numai cîteva secunde comandantul poliției indiene, locțiitorul său și alți cîțiva poliști și-au pierdut viața. Au căzut însă și mulți siouxi din suita căpeteniei. Polițiștii l-au împușcat și pe Picior de Cioară, fiul lui Sitting Bull, care le predase americanilor pușca tatălui său cu jurămînt de prietenie și oferirea fraternității.

Taur Așezat, conducătorul de oști care dobîndise victoria de la Little Big Horn, unul dintre cei mai mari eroi ai luptei de eliberare a indienilor nordamericani, vraci, diplomat și unificator al triburilor dakota, a fost astfel asasinat în chip perfid, împușcat pe la spate.

Picior de Cioară, Vînător de Urși și restul de morți ai siouxilor au fost îngropați de rudele lor la locul unde căzuseră. Cadavrul lui Taur Așezat a fost însă luat de polițiști. Înmormîntarea marii căpetenii a avut loc într-un secret absolut și nici un indian nu a avut voie să ia parte la ea. Administratorul de la Standing Rock i-a atribuit lui Sitting Bull trei metri pătrați în colțul cimitirului de la Fort Yates. Iar un soldat a meșterit o ladă în care căpetenia, care avea mai mult de doi metri, abia a încăput. Soldații au încărcat apoi sicriul reglementar într-o roabă cu două roți, la care au înhămat un catîr, și astfel s-a format cortegiul funerar.

În urma sicriului nu se aflau decît tîmplarul și doctorul militar. Doar acești doi oameni au încredințat pămîntului cadavrul războinicului al cărui nume le luminase drumul indienilor ca simbol al luptei împotriva cuceritorilor.

Mica movilă de pe mormîntul lui Taur Așezat, simboliza de fapt înmormîntarea libertății indienilor. Familiile triburilor din preric — arapaha, assiniboini, oglale și cheyene — vegetau îndărătul gratiilor invizibile ale rezervațiilor ; preriile lor nesfîrșite, pline de parfumul ierburilor, aceste prerii ale vînătorilor și culegătorilor erau pierdute definitiv.

Unde mai existau deci, în America de Nord, pămînturi ce aparțineau încă indienilor, unde lupta pentru libertate mai continua ? În răsărit, de partea aceasta a Mississippiului, nu mai trăiau indieni. Dar între Rocky Mountains și Mississippi, în largul preriilor ? Trăiau, dar numai în rezervații. Rămînea așadar doar ținutul de semideșerturi din așa numitul Sud-vest care pînă pe la sfîrșitul celui de al patrulea deceniu mai aparținea însă formal Republicii Mexicane.

Europenii nu puseseră aproape niciodată piciorul în această parte a Noii Spanii. Și tocmai aici, în pueblo-urile new-mexicane, vrăjitorul Pope își pregătise odinioară răscoala și o condusese spre izbîndă. Soarele victoriosului conducător părea că mai strălucește încă asupra țării ; oricum, încă din prima jumătate a secolului al 19-lea americanii se fereau să întreprindă expediții în New Mexico-ul pueblo-urilor.

În Arizona învecinată se aflau mai puțini europeni. Arizona și partea aferentă a actualului stat federal New Mexico erau patria a cinci triburi de apachi, foarte iubitoare de libertate. Apachii luptaseră necontenit, încă de la sfîrșitul secolului al 17-lea, mai întîi împotriva dominației coloniale spaniole, iar după aceea împotriva Mexicului republican. Războiul pe care îl duceau nu țintea

numai să apere Arizona : ei întreprindeau și raiduri în sud, pîrjoleau așezările și furau caii, tot atît de valoroși pentru ei ca și pentru indienii preriei.

Lupta apachilor a durat vreun secol și jumătate. Spaniolii fuseseră izgoniți din aproape întreg teritoriul de sud-vest al Americii de Nord. Prin aceasta Statele Unite erau ajutate în mod indirect și mai tîrziu aveau să pătrundă și să ia în posesie acest ținut aproape nelocuit. Războiul neîntrerupt al apachilor adusese un foarte important cîștig de pămînt. Ei luptaseră aproape întotdeauna dincolo de granițele teritoriului tribal, spre deosebire de indienii dakota care luptaseră pe teren propriu și cărora în cele din urmă le-a lipsit în permanență o zonă suficientă în spatele frontului pentru operațiunile militare.

În 1822 apachii s-au îndepărtat pentru prima oară, și aceasta de bunăvoie, de la principiul lor. Vînătorii de animale pentru blănuri, pe care apachii nu-i considerau dușmani și le permiteau să pătrundă nestingheriți pe teritoriul lor, au descoperit minereu de cupru în Arizona, într-un loc care mai tîrziu a fost numit Santa Rita. Drepturile pentru înființarea acestor mine de cupru le-a obținut un negustor bogat din Chihuahua învecinată, Don Francisco Manuel Algua. Acesta era conștient de faptul că numai pe baza aprobării guvernului nu va putea extrage nici un gram de cupru dacă nu-și cumpăra în același timp și încuviințarea acelora care stăpîneau cu adevărat aceste pămînturi — apachii din New Mexico și Arizona și căpetenia lor, pe care mexicanii îl numeau în spaniolă Juan José.

Algua i-a propus deci căpeteniei și tribului său, mimbrenii, un tîrg ; rachiu, stofe, cai și chiar arme — arme din belșug — în schimbul dreptului de a extrage cupru la Santa Rita și al trecerii libere a caravanelor de catîri spre Chihuahua. Mimbrenii au acceptat tîrgul. Aceleași

arme cu care Algua plătea pentru liniștea puțurilor sale de extracție erau folosite apoi de o altă ramură a tribului, condusă de Cuțit Negru, căruia nu-i prea pria vecinătatea minelor de cupru, împotriva altor haciende spaniole ; dar acestea nu-i aparțineau lui Algua, și deci nu-l priveau cu nimic.

Această situație ciudată a durat cincisprezece ani. Apachii îl lăsau în pace pe negustorul din Chihuahua care extrăgea cuprul direct din inima țării lor și în același timp atacau țara lui Algua bîntuind prin haciendele și ranchurile de la sud de Chihuahua.

Majoritatea proprietarilor de pămînturi din guvernămîntul de la Chihuahua a hotărît deci emiterea unei legi împotriva atacurilor și a elaborat un plan josnic de exterminare a apachilor. Această lege inumană, promulgată în anul 1837, oferea pentru fiecare scalp de apach o sută de dolari, jumătate de sumă pentru un scalp de femeie și un sfert pentru un scalp de copil !

O sută de dolari ! La vremea aceea era o sumă uriașă. Guvernul de la Chihuahua n-a fost nevoit însă să onoreze decît foarte puține scalpuri și pe deasupra mai ales scalpuri de copii. Vînătorilor de scalpuri li se mai promitea, pentru uciderea celor mai importante căpetenii, o recompensă suplimentară. Vînătorul de blănuri și trapperul american Johnson, unul dintre puținii cărora apachii din tribul mimbrenilor îi acordau încredere deplină, s-a înjosit pînă într-atît încît s-a hotărît să se folosească de această poziție pentru a organiza o vînătoare de apachi.

Johnson vedea în aceasta ocazia vieții sale, căci vînătoarea de apachi i-ar fi adus într-un singur sezon tot atît cît vînătoarea de animale vreme de mai mulți ani ! Iar cea mai bună armă a sa era încrederea de care se bucura din partea apachilor și mai ales din partea căpeteniei mimbrenilor.

Johnson şi-a alcătuit un detaşament personal, format mai ales din trapperi veniţi în Arizona din statul Missouri de astăzi. Ei şi-au procurat muniţii din belşug, au montat un tun, pe care trapperii îl aduseseră în piese detaşate, şi i-au invitat apoi pe prietenii lui Johnson, mimbrenii, şi pe căpetenia lor, vreo sută de oameni, la o petrecere prietenească.

Johnson, care o cunoştea foarte bine pe această căpetenie, a declarat că-i va aduce prietenului său indian o sumedenie de cadouri, printre care şi apă de foc şi multă pinola — mălai prăjit, cea mai mare delicatesă a mimbrenilor.

Indienii au acceptat invitaţia. Johnson şi-a condus oaspeţii la locul stabilit pentru petrecere. Curînd toţi trapperii s-au îndepărtat, sub pretextul de a aduce pinola şi whisky-ul promis. Apoi Johnson a dat semnalul şi „serbarea" a început cu un înfiorător foc de artificii. Prima salvă din tunul încărcat cu cuie şi bucăţi de fier, a ucis marea majoritate a indienilor prezenţi. Mulţi alţii au căzut apoi sub prima salvă a puştilor de vînătoare. Pînă dimineaţa „vînătorii" lui Johnson asasinaseră toţi apachii şi le-au jupuit apoi, unul după altul, scalpurile. Johnson, Eames, Glaeson şi restul trapperilor au cîştigat mai mult de zece mii de dolari cu acest asasinat în masă, petrecut într-o singură noapte. Cea mai bună vînătoare din viaţă; aşa li se părea lor atunci. Dar samavolnicia cerea răzbunare. În realitate, ei au devenit din acea noapte nişte sălbăticiuni hăituite, urmărite fără milă nu numai de către mimbreni, ci de toţi apachii.

Mangas Coloradas, un om înalt de doi metri şi care la vremea aceea avea patruzeci de ani, a fost ales nouă căpetenie a mimbrenilor. Încă de pe cînd era locţiitor al căpeteniei supreme Coloradas se făcuse renumit printr-o faptă care contrazicea tradiţiile apachilor; o faptă care,

deşi fără legătură cu luptele lor, trebuie totuşi menţionată deoarece mai tîrziu avea să ducă, în mod surprinzător, nu numai la unirea tuturor mimbrenilor ci şi mai mult, la unificarea tuturor triburilor de apachi.

Mangas Coloradas îşi luase de nevastă o mexicană capturată de grupul războinic al mimbrenilor condus de Cuţit Negru cu prilejul unuia din raidurile acestuia prin Chihuahua.

Faptul în sine n-ar fi avut nimic deosebit, dar a-ţi lua o soţie creolă era contrar tuturor obiceiurilor moralei apachilor. Cele două neveste indiene ale lui Mangas au protestat deci împotriva acestui fapt şi legea apachilor le dădea dreptul să-şi aducă rudele în ajutor împotriva

Fraţii nevestelor jignite şi-au pus cumnatul, la un sfat al tribului, să aleagă : ori să desfacă imediat căsătoria sa cu creola şi să o păstreze printre squaw-uri, ori să înfrunte în duel — după legea apachilor — pe toţi aceia care erau gata să apere onoarea nevestelor sale indiene.

Mangas a ales duelul. El s-a dezbrăcat şi a cîştigat, cu cuţitul, prima luptă. După ce l-a învins pe primul cumnat, a mai cîştigat în aceeaşi zi cîteva dueluri. Pînă la urmă el a rămas învingător în toate şi astfel a devenit primul din lunga istorie a triburilor apache care s-a căsătorit într-adevăr cu o creolă.

Dar căsătoria cu o creolă nu avea nimic comun cu faptul că trebuiau răzbunaţi mimbrenii asasinaţi.

Mangas Coloradas i-a căutat mai întîi pe ucigaşii fraţilor săi de trib. La Gila River apachii au reuşit cu timpul să pună mîna pe cele două grupuri de trapperi care mai rămăseseră pe teritoriul lor. I-au căsăpit pe toţi, afară de unul care a reuşit să se salveze şi s-a făcut nevăzut în California unde, mai tîrziu, cînd şi acest teritoriu a fost înglobat Statelor Unite, a devenit marele primar al oraşului Los Angeles (!)

Acum, întrucît nu mai rămăsese nici un trapper în Arizona — Johnson însuși fugise la timp — exista pericolul ca apaches să nu mai cruțe nici minele de cupru ale lui Algua de la Santa Rita. Caravanele de catîri nu mai erau lăsate să treacă de către apaches, astfel că minerii au părăsit repede orașul, îndreptîndu-se spre graniță și întîlnind în drum cadavrele trapperilor uciși de indieni.

GINERII LUI MANGAS COLORADAS

Timp de zece ani indienii din această regiune a Americii de Nord au trăit fără grija pătrunderii mai departe a americanilor. După aceea însă trapperii americani au pătruns din nou în Apacherie. Dar de data aceasta nu mai erau împotriva indienilor din Arizona, ci împotriva celor mai mari dușmani ai apaches-ilor, a mexicanilor din Sonora, Chihuahua și California. Triburile apaches-ilor au aflat astfel că puterile coloniale poartă război între ele. Statele Unite împotriva Mexicului. Mangas Coloradas a lăsat armata să treacă pe teritoriul său și i-a urat comandantului „Luați-le totul, Durango, Sonora, California, luați-le totul!".

Mangas Coloradas nu știa că peste doar zece ani armele americanilor aveau să se întoarcă împotriva lui, că după ce aveau să acapareze întreaga Californie și Nevada, despărțindu-le de Mexico, cum făcuseră mai înainte cu Texasul, nu ar fi acceptat în mijlocul noilor lor teritorii existența unui teritoriu indian independent.

Mai curînd chiar decît statul, căutătorii de aur și-au înfipt mîinile lacome în Apacherie.

Prospectorii căutau aur peste tot în împrejurimile Californiei iar digger-ii au găsit aur foarte ușor în Apacherie, aproape de regiunea unde mexicanii găsiseră cupru în urmă cu zece ani — la Pinos Altos.

În același timp formațiuni ale armatei americane marcau granițele noilor regiuni cucerite de la statul mexican. Căutătorii de aur de la Pinos Altos au obținut astfel în mod neașteptat protecția trupelor americane. Iar față de acestea, conform înțelegerii, apachii nu-și manifestau ostilitatea.

Astfel că Mangas Coloradas a hotărît să-i izgonească din Apacherie pe acești oaspeți nepoftiți, apărați pentru moment de armată, printr-un șiretlic. S-a dus în vizită în tabăra diggerilor americani și le-a povestit că el cunoaște locuri în care aurul poate fi găsit în bolovani întregi și că e gata să-i conducă pînă acolo în schimbul unui butoiaș de rachiu. Experimentații căutători de aur au ghicit însă intențiile uriașei căpetenii a apachilor, l-au legat de un copac și l-au biciuit cu un laso de cowboy pînă și-a pierdut cunoștința. Mangas Coloradas a supraviețuit numai datorită constituției sale robuste. Întîmplarea aceasta era însă ultima picătură, ultimul imbold pentru o nouă chemare la luptă împotriva americanilor.

Dacă pe vremuri mimbrenii puteau face față singuri locuitorilor din Sonora și Chihuahua, acum Mangas Coloradas trebuia să unească și să mobilizeze toate triburile independente de apachi împotriva unei armate americane regulate, care amenința granițele Apacheriei din patru direcții. Între triburile independente, în afară de mimbreni, mai erau așa-numiții mescaleroși conduși la vremea aceea de căpetenia Gian-Na-The, apachii de la Muntele Alb, conduși de căpetenia Piaho, și în sfîrșit vestiții apachi chiracahua de sub conducerea legendarei căpetenii Cochise.

Nevasta creolă a lui Mangas Coloradas născuse trei fete, luate apoi în căsătorie de căpeteniile celor mai importante triburi ale apachilor, astfel că Mangas nu era numai prieten ci și înrudit cu aceștia.

Cel mai însemnat dintre ginerii lui Mangas era soțul fiicei sale preferate, căpetenia Cochise. Dar acesta nu era dispus să îndeplinească dorința socrului său, încercînd să trăiască mai departe în pace cu americanii. Această pace era cu atît mai interesantă pentru americani cu cît importantul Chiracahua-Trail, unul dintre drumurile principale ale diligențelor de la Saint Louis spre California, trecea tocmai prin ținutul apachilor chiracahua.

Pe teritoriul apachilor se afla și stația principală a întregului traseu al diligențelor, așa-numitul Pas al Apachilor ; iar cine-l stăpînea pe acesta, stăpînea tot trail-ul. La douăsprezece mile depărtare de această stație, americanii ridicaseră cu aprobarea căpeteniei Cochise fortul Bachanan. Se mai afla aici și o așezare neindiană, ferma irlandezului John Ward. John Ward trăia la fermă cu nevasta lui, o mexicană răpită de apachi, care născuse în prizonierat un băiat, apach din partea tatălui. Mai tîrziu indienii i-au dat drumul acestei femei și ea și-a găsit un cămin, împreună cu băiețelul ei, la ferma irlandezului.

Războiul lui Cochise a izbucnit tocmai aici. Ward fiind odată plecat împreună cu soția lui în vizită la dirigintele poștei, adevăratul tată al băiatului a venit la fermă și și-a luat fiul. Cînd John Ward s-a întors acasă și a realizat ce se întîmplase, s-a adresat comandantului fortului și i-a cerut ajutorul. Iar colonelul l-a însărcinat pe un locotenent lipsit de experiență să-l găsească pe băiat.

Locotenentul, venit acolo ca proaspăt absolvent al academiei militare, a părăsit fortul împreună cu șaizeci de călăreți și s-a îndreptat spre tabăra pe care căpetenia Cochise o ridicase în apropierea Pasului Apachilor, lîngă bo-

gatele izvoare de apă care în această regiune uscată constituiau de fapt baza vieții. Locotenentul a intrat țeapăn în cortul căpeteniei și a cerut fără ocolișuri să i se dea imediat băiatul răpit, amenințînd că altminteri o va lua prizonier pe marea căpetenie și-i va închide împreună cu ea pe toți bărbații, pînă la găsirea băiatului.

Cochise a răspuns (și acesta era adevărul) că nu știa nimic despre nici o răpire și l-a avertizat pe ofițer că el este prieten al americanilor și că trăise pînă atunci în pace cu ei. Locotenentul, fără să țină seama de nimic, a dat ordin soldaților să împrejmuiască cortul și i-a declarat lui Cochise că, din acel moment, este prizonier. Era prea mult. Cochise a scos fulgerător cuțitul, a despicat peretele de pînză al cortului și a fugit. În cort n-au mai rămas decît cîțiva membri ai gărzii sale personale.

În aceeași seară, în timp ce o diligență din California trecea prin pas, Cochise a atacat vehiculul. Iar nu cu mult înainte, îndată ce locotenentul părăsise tabăra Chiracahua luînd cu el cîțiva prizonieri, indienii cuceriseră și stația de poștă din Pasul Apachilor, luîndu-l prizonier pe conducător și pe ajutoarele lui.

În ziua următoare apachii chiracahua au capturat un convoi mai mare, de cinci diligențe.

Cochise a propus americanilor să le predea funcționarii stației de poștă și pasagerii celor cinci diligențe, luați prizonieri de el, în schimbul indienilor ținuți prizonieri în fort. Dar americanii au respins această propunere. Și astfel, sub ochii mediatorilor, conducătorul stației de poștă a fost legat de coada calului lui Cochise și tîrît pînă și-a dat sufletul.

Locotenentul a răspuns rapid cu o execuție în masă, ordonînd să fie spînzurați toți apachii prinși în cortul lui Cochise. După această întîmplare răbdarea apachilor și-a

atins marginile. Ei s-au alăturat tuturor celorlalte triburi care luptau deja împotriva americanilor.

Mangas și ginerii săi, care purtau acum cu toții lupta triburilor apache unite, au pregătit atacul hotărîtor. Cînd în 1861 a izbucnit războiul de secesiune în America de Nord, părțile beligerante nu mai aveau suficiente forțe pentru a angaja un al doilea front, împotriva indienilor din Arizona.

Împreună cu ginerii săi, Mangas Coloradas a atacat orașul Pinos Altos, centrul căutătorilor de aur. Septuagenara căpetenie supremă a condus atacul asupra orașului din mai multe părți și l-a cucerit în cîteva ore.

Mangas Coloradas a readus una după alta în posesia indienilor și acele localități care încă mai erau locuite de americani și astfel în timpul războiului de secesiune nord-american, puterea a trecut în întregime în Arizona în mîinile apachilor. Americanii au încercat însă printr-un șiretlic să le-o smulgă din nou.

Căpetenia supremă a triburilor apache aflate în luptă era, după cum s-a mai spus, Mangas Coloradas. Americanii și-au propus să-l facă nevătămător și să-i păcălească pe ginerii lui și l-au invitat pe Mangas la o consfătuire de pace cu condiția să apară singur și neînarmat. Căpetenia a intrat orbește în cursă ; dar poate că își dorea și el, în sfîrșit, după o luptă de mai multe decenii, pace, pentru el, pentru ginerii săi și triburile lor.

Întîlnirea a avut loc la 17 ianuarie 1863 într-un loc cunoscut sub numele de Mc Lane. La venirea nopții participantul american la tratative a propus amînarea discuțiilor pentru a doua zi dimineața. Apoi l-a asigurat pe indian că se poate simți în deplină siguranță, căci detașase pentru paza personală a căpeteniei doi soldați din regimentul său, soldați ce aveau instrucțiuni precise despre modul cum

trebuiau să vegheze asupra securității marii căpetenii a triburilor apache unite.

Instrucțiunile, după cum și le-a notat unul dintre soldații californieni care aparțineau acestui detașament, erau într-adevăr foarte precise : „Men, I want him dead ! Do you understand ? I want him dead !“ (Băieți, vreau să-l văd mort ! Ați înțeles ? Îl vreau mort !) Apărătorii lui Mangas, Colyer și Meed, înțeleseseră...

După ce mediatorul s-a despărțit cordial de oaspetele său Mangas, căpetenia s-a culcat în apropierea unui foc — era o noapte friguroasă — iar „paznicii“ l-au păzit până a adormit și apoi l-au împușcat și i-au împins cadavrul în foc.

Spre dimineață, flăcările s-au stins. Cel mai înverșunat adversar al americanilor fusese făcut „inofensiv“.

CUCERIREA ARIZONEI

Căpetenia supremă a apachilor uniți, conducătorul familiei și socrul căpeteniilor a trei triburi apache, Mangas Coloradas, fusese asasinat. Ginerii săi trebuiau deci să aleagă un alt conducător. Alegerea s-a oprit asupra lui Cochise, căpetenia apachilor chiracahua. El a preluat moștenirea lui Mangas Coloradas, trecînd în fruntea armatei apachilor. Triburile care luptaseră alături de Cochise își cuceriseră în timpul luptelor o poreclă mîndră în istoria sud-vestului nord-american : broncho sau bronco — adică neînduplecați.

În 1871 se stinsese demult ultima rezistență a indienilor din prerie, iar victoria asupra sudului sclavagist era

și ea demult cîștigată. Statele Unite și-au aruncat deci întreaga lor forță împotriva triburilor neînduplecate de apachi.

Între timp președintele american trimisese un delegat în sud-vest cu misiunea de a-i convinge pe apachi să înceteze lupta și să plece în rezervații înainte încă de începerea unor operațiuni militare de anvergură. Dar această rezervație exista pentru apachi numai pe hîrtie.

Delegatul guvernului s-a întîlnit într-adevăr cu Cochise. Însă nu a reușit să-l convingă. Iar în sud-vest venise tocmai atunci cel mai ciudat american căruia aveau să-i facă față indienii și care — după cum spuneau despre el indienii din Arizona — „era mai apache decît mulți apachi". Sosirea lui Lup Cenușiu a deschis un capitol nou în istoria acestor indieni. În decursul celor cinci ani, atît de grei pentru ei, care trecuseră de la sfîrșitul războiului de secesiune, în Arizona avuseseră loc schimbări mari. Americanii se stabiliseră repede în cîteva regiuni ale Apacheriei, iar inelul așezărilor lor se închidea tot mai strîns în jurul triburilor de apachi. Treptat se instituiseră și pentru aceștia rezervații, cum existau pentru toți indienii, pretutindeni în Statele Unite. Cîteva grupuri de apachi s-au și supus, plecînd spre locurile ce le fuseseră atribuite. Experimentatul Lup Cenușiu trebuia să-i urnească acum spre rezervații și pe ceilalți, care nu voiau să se ducă.

Generalul Crook — căci aceasta era adevăratul nume al lui Lup Cenușiu — a reușit, în decurs de numai patru ani, să-i strămute în rezervații pe toți indienii din Arizona și New Mexico.

Lup Cenușiu își organiza rezervațiile altfel și cu alt scop decît se obișnuia pe vremea aceea. În închipuirea lui ele trebuiau să fie pentru indieni nu o închisoare, ci o nouă patrie. El a ales astfel pentru apachi regiuni din Arizona

care, prin condițiile lor naturale, corespundeau modului de viață al indienilor. Pe ultimii broncho, singurii care mai opuseseră un timp rezistență cuceritorilor în așa-numitul bazin Tronto, Crook i-a condus la Camp Verde, o regiune întinsă și foarte sănătoasă. El a introdus aici autoadministrarea deplină a apachilor ; apachii aveau propria lor jurisdicție și propria lor poliție, cu oameni din rîndul apachilor. Lup Cenușiu i-a învățat să cultive dovleci și multe altele. Camp Verde a înflorit și apachii erau cu siguranță singurii indieni nord-americani de pe vremea aceea, mulțumiți că se află în rezervație !

În ultimii patru ani apachii fuseseră concentrați în diferitele rezervații din Arizona. Cu excepția acelora care se baricadaseră în bazinul Tronto, ei n-au fost constrînși prin nici o presiune.

Îi determinase mai curînd încrederea pe care o aveau în Lup Cenușiu și în străduințele sale evidente de a crea pentru indienii din rezervații cele mai bune condiții.

După ce a reușit, onorabil și prin tact, să realizeze cu apachii ceea ce patru sute de ani de stăpînire colonială nu reușiseră, Lup Cenușiu a fost rechemat din sud-est. Și curînd după aceea a sosit un alt ordin al guvernului : să fie desființată noua rezervație inițiată de Crook, iar majoritatea apachilor să fie strămutați în regiunea toridă de semideșerturi de la San Carlos, care fusese aleasă acum pentru ei. Încet, încet, indienii au fost mutați de la Cap Verde. Apachii de la Muntele Alb, mescaleroșii și apachii chiracahua sufereau de foame și de sete, mureau ca mușteie în noua rezervație. Duse erau vremurile lui Lup Cenușiu, acelea ale cîmpurilor de porumb și ale plantațiilor de dovleac. Fuseseră distruse toate roadele inițiativei particulare a generalului. San Carlos nu era o rezervație, ci un lagăr de concentrare pentru indieni !

Apachii nu s-au împăcat cu noua situație. Curînd după sosirea lor la San Carlos, au izbucnit primele răzmeriţe. Indienii răsculaţi erau conduşi de căpeteniile diferitelor triburi apache, acum amestecate : de Chuntz, Cochine şi Chaun-Desi. Chaun-Desi l-a doborît pe locţiitorul administratorului rezervaţiei şi a fugit împreună cu restul tribului său în munţi. Odată cu fuga căpeteniei Chaun-Desi a început ultima perioadă, foarte lungă, a luptei de eliberare a apachilor.

APACHII BRIGANZI

La scurt timp după fuga din rezervaţie a apachilor căpeteniei Chaun Desi, a fugit încă un grup de apachi, condus de căpetenia Chuntz. Apoi a dispărut din rezervaţie şi grupul căpeteniei Cochine, pe care nu trebuie să-l confundăm cu Cochise, care nu mai era în viaţă la vremea aceea. Cochine a căzut însă curînd, ca o primă victimă în acest ultim război al apachilor.

Noul episod al luptei de rezistenţă a apachilor era deosebit de luptele duse pînă acum de aceste triburi şi de tot restul luptelor purtate vreodată de indienii din America de Nord. Teritoriul de baştină al diferitelor triburi de apachi, la care indienii trebuiseră să renunţe ca să plece în rezervaţii, a fost curînd luat în stăpînire de coloniştii americani, de multe ori emigranţi din Europa care nu mai găseau nicăieri în Statele Unite pămînt neocupat încă. Apachii îşi pierduseră patria pentru totdeauna.

După fuga din rezervaţie ei s-au retras în înaltul munţilor, în diferite locuri inaccesibile, iar mai tîrziu, adesea şi în New Mexico. Apachii nu se temeau de soldaţii mexi-

cani și-și ridicau acolo un fel de cetăți de munte, pe care din cînd în cînd le părăseau ca să atace noile orașe din vechea lor patrie și să-și procure astfel cele necesare ca să trăiască. Ca briganzi, apachii au rămas în istoria Arizonei și a statelor învecinate prin zeci de acțiuni, uneori incredibile.

Situația celorlalte grupuri de apachi rămași în rezervațiile din Arizona se înrăutățea de la an la an. De aceea exodul a luat proporții. În scurt timp, de pildă, au fugit două grupuri mari ale apachilor chiracahua : unul condus de Juh, căpetenia acelui trib care locuise mai înainte în munții Mongollono, și un al doilea, și mai numeros, pe care îl conducea Tah-Sa, fiul cel mai mare al lui Cochise.

Între timp în rezervația de la Ojo Galiente vegeta marele trib al mimbrenilor, de sub conducerea lui Victorio. Ojo Galiente nu era însă nici ultima nici cea mai mizeră etapă a exilului apachilor lui Victorio. În 1877 „Biroul afacerilor indiene" de la Washington i-a ordonat lui Victorio să părăsească Ojo Galiente și să se stabilească în rezervația de la San Carlos, ca toate celelalte triburi chiracahua. Această rezervație era însă pe atunci îngrozitor de supraaglomerată.

Mimbrenii au suportat doi ani chinurile noii rezervații. În aprilie 1879 Victorio a dispărut însă de la San Carlos, împreună cu treizeci dintre cei mai buni războinici ai săi și nu s-a mai întors niciodată. El a trecut granița în apropiere de El Paso și s-a retras în munții inaccesibili din nordul statului Chihuahua. Aici a înălțat o cetate de munte în care apachii liberi se simțeau în deplină siguranță. Armata mexicană nu avea nici un interes să-i izgonească, iar americanii n-ar fi reușit niciodată să pătrundă pînă la ei.

Cu vecinii lor, ciobanii și țăranii săraci care trăiau la poalele muntelui, apachii trăiau în pace. Față de americani însă Victorio nutrea o ură de moarte. Oamenii lui

întreprindeau din cînd în cînd incursiuni fulgerătoare în sud-vestul american. Acest ultim război al apachilor consta de fapt tocmai în astfel de incursiuni.

Prima oară indienii lui Victorio au atacat statul New Mexico, iar în luna septembrie a aceluiași an, Texasul. În New Mexico acești briganzi, nu mai mulți de douăzeci la număr, s-au încumetat să atace un escadron întreg al cavaleriei americane care cantona în apropiere de Ojo Galiente, fosta reședință forțată a mimbrenilor lui Victorio. Atacul, întreprins noaptea, le-a adus apachilor o pradă bogată : 46 de cai. Opt soldați americani au fost uciși iar alte cîteva zeci răniți. Apachii în schimb s-au întors cu toții nevătămați la reședința lor din creierii munților.

Nu trecuseră nici zece zile de la acest atac și Victorio se afla cu oamenii săi în Texas. Ei au atacat o caravană de mineri și rangers pe drumul spre micul oraș Hillsboro și au capturat toți caii caravanei.

Acțiunile pline de succes ale lui Victorio au făcut vîlvă. Curînd i s-au alăturat și alți apachi evadați de la San Carlos ; primii au fost cei 140 de mescaleroși conduși de căpetenia Cabalero. Trebuie să amintim aici că cei mai mulți apachi purtau nume sau porecle spaniole, care de regulă erau interpretări stîngace ale propriilor lor nume indiene.

Din cîteva consemnări ale tratativelor și discuțiilor purtate de apachi cu americanii se poate stabili că apachii foloseau des numele lor spaniole, care de multe ori aveau o semnificație cu totul deosebită. Numele Mangas Coloradas însemna de exemplu Mînecă Roșie.

Celor 140 de mescaleroși le-au urmat alte grupuri, nu atît de numeroase, care au urcat în așezarea montană a lui Victorio.

Numărul mereu în creștere al apachilor liberi din munți îi neliniștea tot mai mult pe marii proprietari de pămînturi mexicani din Chihuahua și Sonora ; aceștia nu locuiau, ca țăranii și păstorii săraci din Sierra Madre Occidental, în sate mizere și secătuite, ci în puținele orașe care existau, îndeosebi la Carrizal și în orășelul de graniță Presidio. Cea mai bogată familie din Carrizal era familia Rodriguez. Capul de atunci al acestei familii a organizat o expediție de represalii împotriva apachilor lui Victorio, după ce niște mexicani le descoperiseră întîmplător urmele.

Oamenii lui Rodriguez erau ferm convinși că vor reuși să-l captureze pe Victorio și să-i extermine pe „banditii" lui. Expediția a pornit repede pe singura potecă din munți ; cavalcada le părea oamenilor ca o frumoasă excursie de vară, pînă în clipa cînd în prima trecătoare semănată cu blocuri de piatră uriașe au fost întîmpinați cu focuri de armă. Adăpostindu-se în spatele stîncilor, au deschis și ei, la rîndul lor, focul. Lipsa de prudență a lui Rodriguez s-a răzbunat însă. Victorio le întinsese o cursă. În vreme ce șase apachi îi țineau pe mexicani în șah la ieșirea din trecătoare, restul indienilor i-au dovedit pe intruși pe la spate.

Au trecut cîteva zile. Proprietarii de la Carrizal își făceau griji pentru soarta expediției. Ei au alcătuit un nou grup, care urma să caute prin munți prima expediție și să pornească împreună cu membrii ei împotriva lui Victorio. În același timp au trimis un anunț și garnizoanelor militare de la granița americano-mexicană, prin care îi chemau pe concetățenii lor și chiar pe americani să se alăture campaniei împotriva apachilor.

De partea mexicană paza de graniță era asigurată de garnizoana de la Presidio del Norte (Astăzi Ciudad Jua-

rez) ; de partea americană, un regiment de Texas-rangers se afla la El Paso. Ambele formațiuni s-au oferit să acorde ajutor cetățenilor din Carrizal. Noua expediție de represalii americano-mexicană, bine înarmată, se afla sub conducerea lui De Guadalupe, iar locțiitorul acestuia era un american, colonelul Baylor.

Rangerii erau conduși de iscoade indiene care, de cum avangarda trupelor unite a pătruns în munți, au găsit numeroase urme ale precedentei expediții. Alte urme mai proaspete arătau că apachii plecaseră spre nord, spre lacul Santa Maria.

Căutătorii de urme nu se înșelaseră. Victorio părăsise într-adevăr pentru un timp această parte a munților. Înainte de a pleca întinsese o cursă și celei de-a doua expediții de la Carrizal. El și-a postat din nou războinicii în jurul trecătoarei în care nimicise unitatea lui Rodriguez.

Cînd au ajuns acolo, membrii celei de a doua expediții au găsit trupurile concetățenilor lor. Mexicanii au început să taie copaci pentru a incinera cadavrele pe un rug. Victorio le-a mai acordat cîteva minute, după care a ridicat mîna. Războinicii lui au coborît în trecătoare și au nimicit și acest al doilea grup. Ajungînd acolo și găsind rugul gata pregătit, rangerilor nu le-a mai rămas nimic de făcut, decît să-l aprindă.

Între timp Victorio pregătea o altă acțiune, mai departe spre nord, dincolo de lacul Santa Maria. El a dus-o la îndeplinire în anul 1880, la mai puțin de trei luni după dubla victorie obținută împotriva primelor expediții. De data aceasta trebuia să înfrunte unități ale armatei regulate americane. Adversarii au avut două ciocniri și de două ori lupta s-a încheiat nedecis. Pînă în aprilie, apachii au

reușit să continue în New Mexico acest „joc" cu cavaleriștii. Apoi, în mai și iunie, s-au odihnit dincolo de graniță, în Mexic, iar în iulie și august au pornit din nou împotriva statului Texas. La sfîrșitul lui septembrie Victorio se afla din nou în Mexic. De data aceasta și-a ales ca bază Munții celor Trei Cetăți — Tres Castillos — din nordul Chihuahuei. Mai înainte însă ca apachii să poată pătrunde în regiunile greu accesibile ale acestor munți, s-a apropiat de ei, de această dată neobservat, cel mai mare contingent de trupe trimis vreodată împotriva indienilor în nordul Mexicului — cavaleria generalului Terrazase, însoțită de iscoade din tribul indienilor tarahumara.

Aceste iscoade indiene și-au dat seama imediat că Victorio, care se simțea ca întotdeauna foarte sigur în Mexic și nici nu se sinchisise de armata mexicană, își trimisese majoritatea oamenilor în păduri, la vînătoare de cerbi. Armata mult mai puternică a generalului Terrazase a folosit această ocazie prielnică și a atacat tabăra lui Victorio, unde împreună cu căpetenia se mai aflau atunci femeile și copiii, dar numai o mică parte dintre bărbați.

Victorio a luptat ca un leu. Apachii, înconjurați din toate părțile, s-au apărat pînă în seara acelei zile de octombrie a anului 1880. Lupta nemiloasă a continuat apoi noaptea și toată ziua următoare. Conducătorul apachilor a fost rănit de unsprezece ori în cursul acestei lupte. Dar abia cînd apachii au rămas fără muniții, a reușit o iscoadă tarahumara a mexicanilor să-l omoare pe Victorio. Aceasta se întîmpla cu puțin înainte ca apachii să-și fi aruncat puștile, care fără muniții nu le mai erau de nici un folos.

Apachii liberi care se aflau la vînătoare de cerbi în timpul cuceririi taberei ca și cei care erau pe atunci ascunși în regiunile muntoase de pe granița dintre Statele Unite și Mexic, s-au unit din nou după moartea lui Victorio, de data aceasta sub conducerea locțiitorului lui, căpetenia Nana.

La vremea aceea Nana era foarte înaintat în vîrstă. Împlinise opt decenii de viață și totuși apachii au întreprins sub comanda lui o acțiune de natură să-l convingă pe orice locuitor al sud-vestului că războinicul tenace al lui Mangas Coloradas, camaradul lui Cochise și fostul locțiitor al lui Victorio nu pierduse nimic din puterea și curajul de luptă.

Nana a întreprins această acțiune în iulie 1881, la cîteva luni după moartea lui Victorio. Apachii n-au mai atacat doar unul dintre cele trei state ale sud-vestului, ci pe toate trei în același timp: Arizona, New Mexico și Texas. Timp de opt săptămîni ceata lui Nana a parcurs prin țară mai mult de o mie de mile și a purtat opt bătălii mai mari sau mai mici, cîștigîndu-le pe toate în fața unor dușmani mult superiori ca număr. Apoi au dispărut fără urmă în partea mexicană, sub ochii trupelor care-i urmăreau — mai mult de o mie de soldați instruiți și patru sute de voluntari din regiunile de graniță — ascunzîndu-se din nou în inima munților Sierra Madre Occidental.

Nana a rămas pînă la moarte în cetatea sa de munte din Sonora. Cînd n-a mai putut să iasă călare în fruntea oamenilor săi, își dirija de acolo atacurile, pe care le conducea adjunctul său Loco. Înainte de a muri el s-a alîat în Sierra Madre cu conducătorul unui alt grup, neînduple-

cat și temut la vremea acea, grupul legendarului Geromino. Nana a devenit sfetnicul și locțiitorul acestui luptător pe care apachii îl stimau și îl prețuiau de ambele părți ale granițelor.

Odată cu Geromino istoria acestui ultim război al apachilor și-a atins fără îndoială apogeul. Geromino — și acest nume este o interpretare stîlcită dată de spanioli numelui său adevărat — se numea de fapt Goyatlay, cea ce în limba apachilor înseamnă „Cel Care Cască", „Somnorosul". Căpetenia avea însă un cu totul alt caracter decît ar fi lăsat să se creadă numele său. El era, după cum spunea primul său adversar american, Lup Cenușiu, un „Om-Tigru". Al doilea dintre adversarii puternici ai lui Geromino, generalul Miles, l-a caracterizat în același mod.

Înainte de-a relata însă faptele acestui „Om-tigru" trebuie să precizăm cîteva întîmplări importante pentru înțelegerea lui Geromino. Trebuie să avem astfel în vedere că în sud-vest, la fel ca altădată în prerie, nu exista o luptă de rezistență unitară a indienilor împotriva cuceritorilor. Unele grupuri de apachi luptau împotriva mexicanilor din Sonora, dar trăiau în pace cu locuitorii din Chihuahua și cu minerii din New Mexico. Mai tîrziu triburile de apachi au continuat să se scindeze. De obicei doar o parte a tribului se afla în stare de război. Iar această parte nu era desemnată cu numele tribului ci cu numele căpeteniei care o conducea la vremea aceea. Cealaltă parte, în schimb, trăia în pace cu dușmanii fraților lor de trib.

Tehnica de luptă a lui Geromino se deosebea radical de cea folosită în războaiele apachilor. El a început lupta independent de Mangas, de Cochise și de ceilalți și a continuat să lupte chiar și atunci cînd aceste căpetenii n-au mai făcut-o și cînd celelalte triburi de apachi s-au sta-

tornicit de bună voie și au început să cultive pămîntul. Geromino era neînduplecat și neîmpăcat.

El avea motive personale pentru această neîmpăcare. Născut într-o tabără a mimbrenilor de pe Gila River, la șaptesprezece ani a fost primit în rîndul bărbaților și s-a căsătorit cu o fată indiană foarte frumoasă, numită Alopé. Triburile lui Goyatlay și al lui Alopé trăiau atunci în pace cu mexicanii din Chihuahua. Apachii se puteau mișca nestingheriți și se puteau duce, o dată sau de două ori pe an, la tîrgurile din orașele din Chihuahua, unde își schimbau produsele pentru pinola și alte delicatese. Astfel de tîrguri s-au ținut odată și în orașele învecinate Casas Grandes și Presidio dos Janos. Apachii au plecat spre Chihuahua, la tîrg și și-au instalat tabăra în apropiere de Casas Grandes. Femeile și copiii, între care și Alopé cu cei trei băieți mici ai ei, au rămas în tabără, iar bărbații au plecat în orășelul aflat la o depărtare de cîteva mile. Cînd s-au întors după cîteva ore, Alopé și fiii ei nu mai erau în viață. Toate femeile și toți copiii războinicilor apachi muriseră. Au fost cruțate doar cîteva zeci de fete apache, tinere și sănătoase, pentru a fi vîndute ca sclave proprietarilor de plantații.

Ce se întîmplase însă cu Alopé și copiii ei ? — Despre vizita la tîrg a puternicului grup de apachi mimbreni știau desigur nu numai locuitorii creoli ai orașelor din Chihuahua, ci și creolii altor state din nord-vestul Mexicului. În Sonora învecinată stăpînea pe atunci un tiran crunt, de felul acelor zeci de tirani pe care i-a cunoscut istoria diferitelor state mexicane, generalul Garrasco. El socotea că și-ar întări poziția printr-un atac asupra apachilor, temuți pe de o parte, detestați pe de alta. De aceea a trecut fără nici un drept granița statului Chihuahua împreună cu armata sa semiparticulară și a înaintat pînă la Casas Grandes unde, dintr-o ascunzătoare, a observat

ceea ce se petrecea în tabăra apachilor. Apoi, după ce Geromino și ceilalți bărbați au părăsit-o, soldații lui Garrasco au năvălit în tabără și au ucis copiii. Garrasco a lăsat femeile pe seama soldaților, care le-au violat și apoi le-au omorît. Prima victimă a acestei bestii în uniformă de general a fost Alopé.

Întorcîndu-se cu un sac de pinola pentru copii și cu podoabe pentru soția lui, Geromino a găsit-o moartă în cort. Se spune că ar fi jurat atunci s-o răzbune pînă la moarte.

GEROMINO SE ÎNTOARCE

Tiranul Garrasco n-a supraviețuit mîrșăviei sale decît cîteva luni. Întors la Sonora după această faptă, a fost otrăvit de propriii săi oameni. Asasinarea în masă a indienilor nu i-a consolidat situația, ci i-a grăbit sfîrșitul.

În anii care au urmat, Geromino a întreprins o serie de acțiuni care mai tîrziu au devenit renumite. Războinicii lui se deplasau încă nestingheriți prin Arizona și New Mexico. Pornind de acolo, ei lansau atacuri împotriva statelor din nordul Mexicului. Cea mai cunoscută dintre aceste acțiuni ale primei perioade din lupta lui Geromino a fost un raid al apachilor prin nordul Mexicului, pe care l-au încununat cu cucerirea și jefuirea orașului Crassanas din statul Chihuahua.

Pe la mijlocul deceniului al șaptelea americanii au reușit, temporar, să-i mute în rezervația de la San Carlos chiar și pe apachii lui Geromino. Curînd însă Geromino a devenit conducătorul unei răscoale. Rebeliunea a fost înfrîntă și administratorul rezervației l-a azvîrlit pe Ge-

romino în temniță. El a putut părăsi închisoarea abia la venirea unui nou administrator, care habar n-avea cine era cel care ședea după gratii și de ce se afla acolo.

Geromino a stabilit imediat noi legături cu membrii dornici de luptă ai tribului său, închiși și ei la San Carlos, și curînd i-a scos afară din rezervație. Comandantul poliției indiene din rezervație a fost ucis iar un detașament de cavalerie al armatei regulate americane, care încercase să-i urmărească, a fost nimicit. Dar Geromino, acest neîmpăcat dușman al mexicanilor, a trebuit să-și caute refugiu tocmai în Mexico.

Simpla rostire a numelui lui Geromino îi ținea la respect pe soldații din Sonora și Chihuahua. Mai tîrziu, el și-a ales ca bază principală un întins podiș stîncos din inima munților Sierra Madre Occidental, unde era apărat din toate părțile de prăpăstii adînci. Cetatea de stîncă a lui Geromino era împrejmuită și de un brîu de păduri de pini, utile ca terenuri de vînătoare și sursă principală de hrană.

Rînd pe rînd, noilor fugari apachi din cetatea de stîncă a lui Geromino li s-au alăturat grupurile căpeteniilor Chato, Loco și Nachito, fugite și ele din rezervație. Geromino, omul-tigru, a devenit astfel căpetenia supremă a apachilor briganzi.

Curînd grupuri solitare au început să pătrundă din nou în Texas și Arizona, să organizeze din nou atacuri fulgerătoare, care aduceau arme, alimente și cai pentru republica lor din munți. Incursiunea întreprinsă în primăvara anului 1883, după sosirea lui Geromino în Sierra Madre, de căpetenia Chato Nas Turtit împreună cu 25 de oameni a devenit cunoscută. Acțiunea a durat numai șase zile, dar apachii au reușit în acest scurt răstimp — de la 24 pînă la 29 martie — să călărească prin toată Arizona și

New Mexico, să captureze peste o sută de cai și să scoată din luptă mulți americani, fără să piardă un singur om!

Această acțiune a lui Catho a trezit indignarea în Statele Unite. Geromino o răzbuna pe Alopé, Chato își răzbuna frații căzuți. Necunoașterea adevăratei stări de lucruri a determinat însă opinia publică americană să ceară măsuri împotriva lui Geromino. Dar s-ar fi încumetat cineva să facă față acestor ultimi „bronchos", deși nu prea mulți la număr?

Guvernul și-a amintit din nou de Lup Cenușiu. Crook a trecut granița cu aprobarea autorităților mexicane și a pornit direct spre baza lui Geromino din Sierra Madre, însoțit de cîteva regimente mexicane și de iscoade indiene din rîndurile apachilor din rezervație, pe care-i cooptase pentru poliția indiană. Generalul și-a trimis iscoadele pe povîrnișurile muntelui, iar experimentații căutători de urme au ajuns cu ușurință în taberele fiecăruia dintre grupurile de apachi. Toți trimișii lui Lup Cenușiu au dat căpeteniilor Loco, Chato și Nachite aceeași solie: „Întoarceți-vă liniștiți în rezervație iar eu, Lup Cenușiu, vă garantez că veți fi tratați ca prieteni și nu ca prizonieri de război".

Crook a realizat astfel imposibilul și de data aceasta. La numai opt zile după prima întîlnire cu apachii, luptătorii lui Nana au acceptat propunerile, apoi un alt grup de aproape o sută de oameni, și în cele din urmă a apărut în tabăra lui Lup Cenușiu însuși Chato, a cărui ultimă acțiune din Arizona declanșase ofensiva generală a armatei nord-americane.

Lui Geromino, care acum rămăsese aproape singur, nu i-a mai rămas altceva de făcut decît să se alăture celorlalți. Crook și-a respectat și de data aceasta făgăduiala: grupul lui Geromino, alcătuit din ultimii șaisprezece războinici apachi și șaptezeci de femei și copii, s-a întors fără

grabă și fără tragere de inimă, dar și fără ca nimeni să le clintească vre-un fir de păr din cap.

Crook a protejat înapoierea cît a putut mai bine. Lui Geromino i-a trimis, ca reprezentant personal, un locotenent, care trebuia să însoțească grupul pînă la vechea așezare forțată.

Membrii poliției indiene din tribul apachilor, care cunoșteau simțămîntul de libertate al lui Geromino, nu credeau că se va întoarce pentru totdeauna în rezervație. De aceea s-au adresat unui vraci din grupul apachilor tonto, care locuia la San Carlos, rugîndu-l să afle cu ajutorul farmecelor ce va face Geromino și dacă va mai apare acolo. Vraciul a cîntat o zi și o noapte întreagă, a ars polenul unor ierburi „sacre", a dansat și le-a făcut cunoscut celor curioși să afle : „Da, Geromino se va întoarce în rezervație. El va călări în fruntea alaiului său pe un cal alb și va aduce cu el o mare cireadă de animale..." Atît spune legenda, din cele ce s-au transmis de către indieni. Și peste cinci zile, Geromino se apropia călare împreună cu ultimii șaisprezece războinici apachi liberi și cu femeile și copiii lor. Și ei mînau într-adevăr trei sute de vite grase capturate de Geromino pe drumul de întoarcere în rezervație de pe la haciendele din nesuferita Sonora. Iar în fruntea convoiului, pe o iapă albă, călărea Geromino.

Generalul Crook nu a vrut însă să se oprească la jumătatea drumului. Pentru a face rezervația agreabilă pentru apachi i-a permis lui Geromino să-și aleagă singur partea de rezervație unde ar fi voit să-și așeze grupul. Căpetenia și-a ales o fîșie de teren lîngă Rîul Curcanului. Doar un singur american locuia aici cu apachii, reprezentantul personal al lui Crook, care se străduia să împiedice apariția vreunui nou motiv de discordie. Însă nici tactul deosebit al locotenentului n-a ajutat la nimic. Conștiința

faptului că trebuiau să locuiască aici din voința acelora împotriva cărora luptaseră toată viața și poate fiindcă, de pildă, nu li se permitea să prepare bere indiană tare, din porumb, i-a determinat să-și caute din nou libertatea afară. Înapoi în munți ! Iar în fruntea apachilor răzvrătiți se afla din nou Geromino și împreună cu el Nachite, Ulzana, Mangas — pe care nu trebuie să-l confundăm cu tizul lui —, Chihuahua și alți treizeci de bărbați, opt băieți și douăzeci și două de femei și copii.

Drumul fugarilor de la Rîul Curcanului ducea iarăși peste granița Arizonei, în Mexic, spre munții sălbatici. Grupul lui Geromino și-a reluat viața anterioară. El și-a trimis din nou oamenii împotriva sud-vestului Statelor Unite ; apachii goneau din nou ca vîntul prin New Mexico, Texas și Arizona și împărțeau atacuri în toate părțile.

Acțiunea cea mai reușită a fost cea din Arizona și New Mexico, condusă de viteazul Ulzana, fratele căpeteniei Chihuahua. În cursul raidului său de patru zile Ulzana a păcălit cinci escadroane ale cavaleriei americane și un grup de iscoade indiene din tribul navaho. Apachii au capturat 25 de cai și au avut de îngropat un singur căzut.

Generalul Crook a fost trimis din nou împotriva apachilor. Armata lui, a cărei parte cea mai importantă era alcătuită de data aceasta din iscoade apache, a pornit iar la drum. Iscoadele au găsit curînd urmele „neînduplecaților" și au aflat unde se stabiliseră. Mexicanii numeau acești munți sălbatici și arizi Espinosa del Diablo, „Coloana Vertebrală a Diavolului".

Iscoadele lui Crawford, comandantul armatei, au escaladat munții inaccesibili. În noaptea următoare însă, cînd aproape că ajunseseră în vîrful munților, au fost atacați de mexicani care-i confundaseră pe apachii-iscoade ai armatei americane cu ceata lui Geromino. Atacul nocturn

al soldaților mexicani asupra lui Geromino a avut astfel „succes" deplin. Primul care și-a pierdut viața a fost comandantul noii armate.

După ce, la ivirea zorilor, s-a lămurit situația, Crook a urcat mai departe în munți, de această dată împreună cu mexicanii, pînă a ajuns la tabăra lui Geromino. Acesta a acceptat iar — pentru a treia oară — propunerea lui Crook de a purta tratative. A pus însă aceleași condiții ca și ultima dată și anume întoarcerea liberă în Statele Unite.

Dar erau mulți care urmăreau să tragă foloase de pe urma păcii recent realizate de Lup Cenușiu și în primul rînd negustorii de rachiu. Ei cunoșteau perfect slăbiciunea apachilor pentru „apa de foc". Primul sosit în tabăra indienilor care „sărbătoreau pacea" a fost un cîrciumar din apropiatul San Bernardino. Apachii au cumpărat whisky de la el în schimbul a tot ceea ce era dispus să accepte ca plată.

Apa de foc, pe care războinicii lui Geromino nu mai puseseră gura demult, le-a înflăcărat din nou dorul de libertate. La ivirea zorilor lipseau din tabără vreo patruzeci de oameni, între care și Geromino, Nachite și alți războinici. Restul apachilor, inclusiv Ulzana, care comandase acțiunea din Arizona, rămăseseră însă în tabără și îl așteptau acum pe Lup Cenușiu.

Noua fugă a lui Geromino a fost o lovitură pentru Crook. Cei mai mari dușmani ai indienilor, în frunte cu omul căruia îi erau încredințate acum toate operațiunile împotriva lor, generalul Sheridan din Washington, îi cereau lui Crook să rupă toate angajamentele față de apachi și să ceară o capitulare necondiționată. În această situație Lup Cenușiu și-a înaintat demisia.

Resemnarea lui Crook a pus capăt ultimei etape a concentrării „pașnice" a indienilor în rezervații. Sheridan

a formulat o nouă regulă pentru războinicii apachi : „Cel mai bun indian este un indian mort".

Această prescripție a fost tradusă în fapte de generalul Miles, care își cîștigase deja mari „merite" în luptele cu tribul hiowa și cu cîteva triburi dakota. Miles nu se baza, ca Lup Cenușiu, pe experiența iscoadelor indiene. El a alcătuit o armată de cinci mii de oameni din care a f rmat apoi cîteva „Flying Columns", „Coloane Zburătoare". Detașamentele lui Miles păzeau peste tot în Arizona și în New Mexico fîntînile și micile izvoare. Una din regulile noii strategii spunea : apachii să se prăpădească de sete.

Ab'a acum începuse hăituiala indienilor. Zeci de detașamente ajutătoare și cinci mii de soldați — toți laolaltă, hăituiau prin întreaga Arizonă douăzeci de bărbați, treisprezece femei și șase copii. Și n-au putut să pună mîna pe ei !

Geromino trecea mereu granița, cînd de-o parte, cînd de cealaltă. Era văzut cînd în Munții Albi din Arizona, cînd în Sierra Madre, cînd atacînd un ranch în Valea Sfintei Cruci, cînd alergînd din nou prin Mexic și sudul Statelor Unite.

Ce făceau însă cei șapte mii de apachi, bărbați, femei și copii din rezervații, care urmăreau plini de admirație lupta celor douăzeci de „neînduplecați" ai lui Geromino ? Miles îi cunoștea pe apachi, cunoștea și „legea Sheridan". Și fiindcă nu putea să ordone fără nici un motiv sau nici un pretext asasinarea tuturor apachilor care trăiau în rezervații, i-a propus lui Sheridan un truc, cu care americanii realizaseră, în urmă cu șaptezeci de ani, migrarea silită a indienilor din sud-est : seminolii, indienii creek și cherokee fuseseră izgoniți atunci dincolo de Mississippi. Dacă ar fi siliți și apachii să migreze tot atît de „benevol"? Miles a trimis la Washington o „delegație" de apachi se-

lecționați cu grijă, pentru a purta tratative acolo despre plecarea ultimilor apachi din fosta lor patrie.

Dar nici ședereа în rezervație nu înfrînsese tăria acestui trib. Nici chiar grupul de indieni dispuși la concilieri cărora le fusese rezervat rolul de keokuk al apachilor n-a putut fi domesticit la Washington. Lipsit de succes. Miles a trebuit să-i urce din nou în tren și „delegația" s-a întors înapoi în rezervație. Iar pentru a dovedi cît de mult îi prețuia pe apachii pe care vroia să și-i facă colaboratori, generalul i-a dat jos la jumătatea drumului și, în loc să-i trimită în rezervație, i-a trimis la închisoarea de la Fort Marion, în Florida. Acestor delegați le-au urmat apoi, la aceeași închisoare, sute de alți apachi.

Printre primii au fost iscoade apache și membri ai poliției indiene, fără de care nici Crook, nici Miles n-ar fi reușit vre-o dată să-l constrîngă pe viteazul Geromino; toate aceste foste ajutoare ale trupelor americane au fost condamnate la mulți ani de detențiune.

Între timp, datorită hăituielii necontenite, Geromino și ultima sa ceată liberă obosiseră. La o nouă negociere la care căpetenia cerea iarăși să se întoarcă liber în rezervație, Miles i-a răspuns cu o bucurie abia ascunsă : „Sorry, Geromino, în rezervația din Arizona nu mai trăiește aproape nici un apache, și nici voi nu vă veți mai întoarce acolo".

Confruntat cu forța dușmanilor săi, Geromino nu s-a putut opune. Cinci mii de soldați ai generalului Miles îl păzeau să nu fugă din nou. Astfel, și el, ultimul conducător al apachilor liberi, a trebuit să se urce în tren și, legat în lanțuri, să-și părăsească patria — Apacheria — pentru a cărei libertate luptase treizeci de ani, începînd cu acea zi în care îi fusese ucisă soția.

Trista călătorie s-a încheiat pe coasta Atlanticului, la Fort Marion, în Florida. Apachii au fost ținuți aici în

detențiune opt ani, apoi au fost duși la altă închisoare, la Fort Sill, în Oklahoma. Geromino a rămas închis 28 de ani.

Cînd a murit la Fort Sill, în 1908, era în vîrstă de 91 de ani. Nu mai văzuse niciodată Apacheria lui, nici povîrnișurile Munților Albi, nici Arizona, nici Texasul, nici New Mexico ; și niciodată n-a mai apucat să vadă Chihuahua.

Odată cu Alopé generalul mexican Garrasco îi ucisese atunci și pe cei trei copii ai lui Geromino. Cu toate acestea, la 10 aprilie 1930, în Sonora, de pe povîrnișurile munților Sierra Madre au coborît apachi liberi, despre care timp de treizeci de ani nu se știuse nimic. Apachii au doborît cîțiva mexicani care le stăteau în cale și au încercat apoi, după cum relatează un martor ocular al acestui atac, „să se înapoieze pe stîncile lor inexpugnabile".

Agenția a cărei știre a fost preluată atunci de toate ziarele americane, adăuga apoi : „Acești apachi erau conduși, după cum spune martorul ocular, de Geromino al III-lea, un nepot al acelui Geromino pe care îl vîna armata americană prin Arizona în deceniul al optulea. Geromino al III-lea — un nepot al lui Geromino ? Marea căpetenie murise în urmă cu peste un sfert de veac iar copiii lui fuseseră uciși. Dar deși trecuseră trei decenii de cînd murise, numele lui încă îi mai speria pe dușmani. Acest nume a fost adoptat de căpetenia unui grup de apachi liberi, care trăiau dincolo de granițele Statelor Unite.

Geromino, marele conducător al „neînduplecaților", neobositul luptător pentru libertatea apachilor, este nemuritor.

La mormîntul lui Geromino de la Fort Sill, în Oklahoma, am început a depăna firul acestor amintiri. Dar la Berkeley, la periferia San Francisco-ului, aș vrea să-mi închei povestirea, pentru că tocmai aici, într-una din sălile Muzeului Etnografic al Universității de Stat din California s-a stins viața ultimului luptător indian. Odată cu îngenunchierea singurului trib care mai opunea încă rezistență, — apachii lui Geromino — lupta pentru libertatea indienilor din America de Nord s-a încheiat definitiv. În perioada care a urmat nu s-au mai răzvrătit decît grupuri mici și în cele din urmă doar indieni izolați. Ultimul lor loc de refugiu erau munții sălbatici și deșerturile Vestului, în California și Oregon.

S-a întîmplat la Berkeley. Într-o noapte, cîinii unui măcelar făceau o hărmălaie nemaipomenită. Măcelarul a ieșit în grabă din casă și a observat în fața prăvăliei o făptură bizară care tremura. Era un bărbat de circa cincizeci de ani, care purta doar o simplă cămașă de piele, iar în rest era complet gol. Măcelarul s-a năpustit asupra prezumtivului hoț, l-a închis în pivniță și a alergat la șerif. După două ore, datorită „intervenției rapide" a autorităților, străinul suspect se afla după gratii.

Șeriful local nu a putut alcătui nici un fel de proces-verbal al interogatoriului, deoarece arestatul nu pricepea nici un cuvînt englezesc. Paznicii l-au îmbrăcat pe misteriosul străin și, pentru moment, l-au lăsat să stea nestingherit în celula lui.

Curînd toate ziarele din California scriau despre acest bărbat, numindu-l „omul-animal". Unul dintre aceste articole a fost citit și de etnograful american Kroeber, care

își consacrase viața studiului indienilor californieni. El și-a dat seama imediat că era vorba de un membru al unuia dintre triburile de indieni care nu se stinseseră încă, scăpat din rezervație printr-o întîmplare oarecare. Kroeber l-a trimis pe asistentul său, Dr. Waterman, să-l studieze pe prizonierul indian. Waterman ducea în bagajele sale dicționare ale limbilor folosite încă de indienii din California.

Șeriful a deschis ușa. Indianul ședea pe patul lui și asculta interesat cum Waterman îi repeta cuvinte ale diferitelor dialecte indiene studiate dinainte. Au trecut cîteva zile în care Waterman a încercat să se înțeleagă cu el în toate limbile californiene care încă se mai vorbeau, dar prizonierul nu reacționa la nici una. Waterman și-a amintit atunci că tocmai în această regiune trăiseră triburile de indieni ale grupei yana, astăzi dispărute. Indianul ședea mai departe pe scîndura lui de lemn. Waterman știa că în toate limbile yana, „siwini" însemna lemn. Spunînd „siwini", el a lovit cu pumnul în scîndură. În clipa aceea „sălbaticul" a pronunțat primul cuvînt. El a strigat tare : „Siwini, siwini !" Waterman a avut impresia că-l înșeală auzul. Era oare posibil ca cineva să vorbească o limbă care trecea de aproape o jumătate de secol drept stinsă ? Limba tribului de indieni yahi, care la vremea cînd a fost exterminat, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, mai trăiau încă la nivelul perioadei timpurii a epocii de piatră ?

După un timp enigma a fost elucidată. Explicația dată de indian era o acuzație amară la adresa dușmanilor indienilor. Tribul indienilor yahi sălășluise în California într-un ținut cu o climă plăcută, dar foarte izolat, în diferitele sate de pe malurile Rîului Morii și ale Rîului

Cerbului. Izolat de lumea americanilor și de celelalte triburi de indieni, tribul yahi — la fel ca întregul grup yana — își păstrase nu numai o independență absolută, ci și vechiul mod de a trăi și aceasta pînă prin anii celui de al șaselea deceniu al secolului trecut. Atunci, brusc, ritmul echilibrat de viață al acestor oameni a fost întrerupt. În California, care la mijlocul secolului al XIX-lea încetase să mai aparțină Mexicului, devenind un stat al S.U.A., se descoperise aur și din nou, ca pe vremea luptelor pentru Munții Negri, indienii au fost uciși din cauza lui.

Dusă era liniștea pe rîurile Cerbului și al Morii ! Drumurile căutătorilor de aur treceau prin țara indienilor yana. Unul dintre aceste drumuri străbătea și tărîmul tribului yahi. Indienii yahi s-au împotrivit aventurierilor, dar armele lor primitive, săgețile lor cu vîrfuri de piatră, nu puteau rivaliza cu carabinele Winchester ale căutătorilor de aur. În decurs de cîteva luni, din tribul yahi nu mai rămăseseră decît resturi.

În 1872, din întregul trib nu mai trăiau decît zece semeni. Ei s-au retras în munți. Iar printre ei se afla și prizonierul de astăzi, pe atunci băiat de paisprezece ani. El a colindat împreună cu ultimii membri ai tribului prin munții californieni, a crescut, a devenit bărbat, dar n-avea nici o femeie fiindcă printre ultimii membri ai tribului său nu se mai afla nici o fată yahi.

În 1906, după ce au stat ascunși timp de peste treizeci de ani, supraviețuitorii yahi ai tribului pe cale de dispariție au întîlnit din nou americani, pentru prima și pentru ultima oară. Erau topografi și efectuau măsurători, sus, în munții golași. La vremea aceea mai trăiau doar patru indieni yahi : băiatul de altădată, devenit bărbat în vîrstă de patruzeci de ani, mama lui, sora lui și un moș-

neag. Văzîndu-i pe americani, despre care știau că le aduc numai nenorociri, acești ultimi patru supraviețuitori au fugit care încotro. Desigur, americanii nu-i mai ucideau acum pe indieni. Topografii însă nu s-au sfiit să fure toată hrana simplă, pe care au găsit-o în tabăra acestor ultimi oameni neolitici, ajunși într-un stadiu de mizerie aproape neverosimil. După ce au plecat, fiul s-a întors la mama lui ; dar aceasta a murit peste trei zile în urma șocului suferit. Sora și mosneagul nu s-au mai întors niciodată în tabără. Astfel ultimul indian al tribului yahi și totodată ultimul indian liber de pe teritoriul Statelor Unite a rămas singur de tot. Ani de zile el a trăit singur. A trăit așa cum îl învățaseră bătrînii tribului său. Era rezistent și se mulțumea cu foarte puține lucruri. A trecut peste toate greutățile acestei vieți. Un singur lucru, după cum avea să povestească mai tîrziu, nu-l putea suporta : să trăiască fără oameni. Îi era dor de ei. Ani de zile nu văzuse la față nici un om. Astfel că, într-o zi, după patruzeci de ani de cînd fugise pentru prima dată de americani, s-a întors înapoi printre oameni.

Etnologul Kroeber l-a numit pe omul din epoca de piatră, care nu avusese niciodată un nume, Ishi. În limba yahi, aceasta înseamnă „om". El era singurul, ultimul om dintr-un trib exterminat.

Americaniștii l-au luat apoi pe Ishi la San Francisco. Acest lucru n-a fost însă deloc ușor. Ishi nu văzuse niciodată un tren. Oricum, mama lui îi povestise că acesta ar fi un demon cu fața neagră. Se va urca oare Ishi în tren ? S-a urcat. Indienii nu lasă niciodată să li se recunoască vreun sentiment. Nici frica, nici durerea și cu atît mai puțin bucuria. Ishi a ajuns la San Francisco și aici, pentru prima oară, a găsit oameni ce i-au devenit prie-

teni. Erau americaniștii de la Universitatea de Stat din California, care se străduiau să facă totul pentru el, fără a putea însă repara ceea ce se întîmplase cu întregul său trib. Ishi a răspuns acestei prietenii cum s-a priceput mai bine. El le-a demonstrat cum făureau oamenii tribului său obiectele de trebuință zilnică, cum își prelucrau uneltele de piatră și de lemn, le povestea despre credințele lor și despre legendele pe care le cunoscuseră ; le dădea o imagine vie a culturii materiale și spirituale fără îndoială, celor mai simpli indieni din America de Nord, care în secolul al XX-lea trăiau încă în condițiile paleoliticului.

Tot ceea ce întîlnea în marele oraș american era pentru Ishi de neconceput. Se mira văzînd tramvaiele și repeta într-una neîncetat : „Așa mulți oameni albi ! Peste tot atîția oameni albi !"

După un timp Ishi a primit chiar și o ocupație. Prietenii lui i-au procurat un post de ajutor al conducătorului colecțiilor de la Muzeul Etnografic din Berkeley. În realitate trebuie să spunem însă că Ishi aparținea el însuși exponatelor. Deoarece primea și o leafă, a trebuit să învețe să socotească. Indienii yahi nu știau de fapt să numere decît pînă la zece. Apoi a învățat să scrie și să semneze. Desigur, ar mai fi învățat și o mulțime de alte lucruri. Era un exemplu viu de adaptabilitate a acestor oameni adeseori atît de disprețuiți ai rasei indienilor.

Dar acest om, care se bucurase de o sănătate excepțională cît timp a trăit singur în sînul naturii, nu era imun la bolile civilizației. După patru ani s-a îmbolnăvit de tuberculoză. După încă un an, era limpede că boala avea să-l răpună.

După datina indiană, care cere ca indianul să moară în cortul lui, în „casa“ lui, prietenii l-au dus acolo unde era acum casa lui : la muzeu. Iar acolo a și murit curînd. Fără nici un cuvînt de părere de rău și fără nici o tînguială. Americaniștii au procedat apoi cu cadavrul așa cum ar fi făcut-o o familie yahi, dacă ar fi murit în sînul ei ; l-au incinerat împreună cu arcul, săgețile și scoicile sale sacre și au gravat pe urmă inscripția : „Ishi — ultimul indian al tribului yahi“.